

www.humak.fi

Opinnäytetyö

”Minuuden Biennaali”

Taidetoiminta identiteettityön välineenä nuorisopsykiatrisessa
lastensuojelulaitoksessa

Stinke. A. Itäniemi

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(11/2018)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuoristyön koulutusohjelma

Tekijät: Stinke A. Itäniemi

Opinnäytetyön nimi: Minuuden Biennaali – taidetoiminta identiteettityön välineenä nuorisopsykiatrisessa lastensuojelulaitoksessa

Sivumäärä: 69 ja 17 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Jenny Honka

Työn tilaaja(t): Nuorisopsykiatrisen asumiskoti Puro Oy, Fiinan yksikön johtaja Johanna Levonen

---

Tässä opinnäytetyössä pilotoitiin taidetoimintaa psykiatrisessa asumisyksikössä. Tilaajana toimii Arjessa- konserniin kuuluvan nuorisopsykiatrisen Puro Oy:n Fiinan yksikkö. Opinnäytetyössä haluttiin tarkastella taidetoiminnan potentiaalia ja soveltuvuutta identiteettityön välineeksi, nuorten positiivisen minäkuvan vahvistajaksi ja yksikön strukturoidun arjen ilostuttajaksi.

Opinnäytetyössä suunniteltiin ja ohjattiin neljän taidetyöpajan muodostama kokonaisuus. Taidetoiminnan ohjaamista määrittivät sosiokulttuurisen innostamisen pääperiaatteet ja nuorten aktiivinen tunnistaminen myönteisesti. Taidetoiminnan aiheilla identiteettiä lähestyttiin eri näkökulmista. Positiivisen psykologian mukaisesti toiminnalla haluttiin herätellä nuorten voimavaroja ja saada heidät pohtimaan omaa minuuttaan myönteisessä valossa.

Opinnäytetyö muistuttaa etnografista toimintatutkimusta. Taidetoiminnan sisältöä suunniteltaessa menetelmänä käytettiin benchmarkingia, tutkimusmenetelmänä triangulaatiota. Työpajojen aikana käytettiin osallistuvaa havainnointia, sekä kirjoitettiin kenttämuistiinpanoja. Nuoret täyttivät puolistrukturoidun palautekyselyn, sekä kahta yksikön ohjaajaa haastateltiin. Tutkimusaineistoa analysoitiin sisällönanalyysin, teemoittelun ja tyypittelyn avulla.

Pilotointi synnytti hyvinvointia lastensuojeluyksikössä. Toimintaan osallistuneet nuoret sekä henkilökunta antoivat positiivista palautetta. Taidetoiminta synnytti nuorissa uusia oivalluksia, kiistattomasti iloa, ja osa nuorista koki minäkuvansa vahvistuneen positiivisesti. Henkilökunta koki taidetoiminnan jälkeiset illat rauhallisemmiksi. Taidetoiminta tuli paljastaneeksi ohjaajille nuorista uusia puolia ja he havaitsivat hienovaraisia, myönteisiä muutoksia ryhmän ilmapiirissä toiminnan aikana. Myönteinen asenne toista ja toisen tekemää kohtaan oli nähtävissä vielä taidetoiminnan jälkeenkkin. Toiminta sai nuoret myös avautumaan omista asioistaan, ja mahdollisti nuorten läsnäolevan kohtaamisen. Toiminnan jatkuvuus nähtiin tärkeänä asiana. Lastensuojelussa tulisikin menetelmiä hyödyntää monipuolisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin takaamiseksi ja edistämiseksi. Taide voikin osaltaan toimia kohtaamisen tilana, tunteiden sanoittajana ja luovuuden vapauttajana.

Taidelähtöiset menetelmät, lastensuojelu, nuorisopsykiatria, myönteinen tunnistaminen, luovuus, sosiokulttuurinen innostaminen

---

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work, Bachelor's Degree

---

Author: Stinke A. Itäniemi

Title: Biennale of Selfhood, artworking as a tool for identity work in a youth psychiatric housing unit

Number of Pages: 69 and 17 attachment pages

Supervisor(s): Jenny Honka

Subscriber(s): Youth psychiatric housing unit Puro Oy, director of Fiina unit, Johanna Levonen

---

This thesis was about piloting art working activities in a psychiatric housing unit. The customer is the Fiina unit of the youth psychiatric Puro Oy within the Arjessa -corporation. The purpose of this thesis was to investigate the potential and feasibility of art working activities as a tool in identity work, enforcing the positive self-image of young people, and cheering up the structured day-to-day of the unit.

As part of the thesis, a set of four arts and crafts workshops were designed and overseen. The parameters pertaining to overseeing these workshops were the main principles of sociocultural inspiration and the active recognition of young people in a positive spirit. The approach to identity by way of the themes of the art working activities was manifold. In accordance with positive psychology, the idea was to awaken the resources of the young people and lead them to deliberate their selfhood in a positive light.

The thesis bears great resemblance to an ethnographic activity analysis. In designing the specific content of the art working activities, a method known as benchmarking was used, and triangulation was the research method employed. During the workshops, a combination of participatory observation and taking field research notes was used. The young people filled out a semi-structured feedback questionnaire and two of the units instructors were interviewed. The research material was analyzed using content analysis, thematizing, and typology.

The pilot generated wellness within the child welfare unit. Both the young people and the instructors who participated in the activities gave positive feedback. The art working activities induced new insight in the young people, irrefutable joy, and some of the young people experienced a positive reinforcement of their self-image. The staff found the post-workshop evenings to be tranquil. The art working activities exposed new sides of the young people to the instructors, who observed subtle, positive developments in the group's atmosphere during the activities. A positive attitude towards others, and towards that made by others, was apparent still after the art working activities. The activities also made the young people forthcoming about their personal issues and enabled meeting with them and being present with them. The continuation of the activities was seen to be important. Child welfare should indeed utilize manifold methods to ensure and further develop the wellness of children and young people. Art can in itself act as a medium for confrontation, wording emotions and liberating creativity.

Art-based methods, child welfare, youth psychiatry, positive reinforcement, creativity, socio-cultural inspiration

---

SISÄLLYS	
1 JOHDANTO	5
2 CASE: NUORISPSYKIATRINEN ASUMISKOTI PURO OY, FIINA	8
2.1 Puron arvopohja	8
2.2 Fiinan yksikkö	9
3 TIETOPERUSTA	11
3.1 Taidelähtöiset menetelmät	11
3.2 Identiteetti ja identiteettityö	15
3.3. Sosiokulttuurinen innostaminen	17
3.4 Positiivinen psykologia	19
3.5 Luovuus	21
3.6 Myönteinen tunnistaminen	24
4 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT	27
4.1 Benchmarking työpajojen suunnittelun tukena	28
4.2 Osallistuva havainnointi	30
4.3 Nuorten lomakehaastattelu	32
4.4. Teemahaastattelu	34
4.5 Analysointi	35
5 AINEISTON TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI	38
5.1 Nuorten yksilöllisyys	38
5.2 Taiteen vaikutus minäkuvaan: iloa ja uusia oivalluksia	40
5.3 Taiteen rauhoittava vaikutus ja vaikutukset ilmapiiriin	42
5.4 Myönteinen asenne ja arvostus toisen tekemää kohtaan	45
5.5 Uusien, yllättävien piirteiden paljastuminen	46
5.6 Estetiikan kaipuuta ja tunnustamatonta menetelmäosaamista	47
5.7 Taidetoimija yksikön ulkopuolelta	49
5.8 Kehitysehdotukset	49
5.9 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti	50
6 KEHITTÄMISTYÖN TUOTOS	53
7 YHTEENVETO	57
7.1 Tilaajan palaute	61
LÄHTEET	63
LIITTEET	70

1 JOHDANTO

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemassa lastensuojelun käsikirjassa todetaan lasta suojaavien tekijöiden tunnistamisen ja vahvistamisen olevan tärkeää lapsen pärjäämisen kannalta. Samassa yhteydessä korostetaan lastensuojelun yhtenä tehtävänä tilan luomista voimavarojen ja tunneilmaisun vapauttamiseksi. Merkittäväksi avuksi tähän tehtävään nostetaan taide. (Känkänen 2018a.)

Suomessa taiteen ja sosiaalityön sekä laajemmin sosiaalisen työn rajamaastossa on parin vuosikymmenen ajan ollut liikehdintää alkaen teoreettisesta keskustelusta 1990-luvun lopulla ja laajentuen myöhemmin tutkimukselliseen kiinnostukseen ja käytännön kokeiluihin (Honkakoski 2017, 23). Honkakosken (2017, 23) mukaan monet 2000-luvulla virinneistä taidelähtöisistä kokeiluista ovat tulkittavissa pyrkimyksiksi vastata sosiaalisten ongelmien uusiin sisältöihin ja refleksiivisyysvaatimusten säilyttämään identiteettityöhön, jossa oman elämäntarinan tuntemisen ja vahvistamisen avulla pyritään ulos huono-osaisuuden kehästä. Taidelähtöisten menetelmien soveltamisessa lastensuojelussa on Suomessa kertynyt runsaasti kokemuksia ja havaintoja viimeisen kahden vuosikymmenen aikana ja näyttäisikin siltä, että toiminnallinen ja taidelähtöinen orientaatio ovat pysyvästi lunastaneet paikkansa keskustelevalle sosiaalityön rinnalle (Känkänen 2018a).

Tämä ei herättäne ihmetystä, sillä Sitran neuvonantaja Nina Honkalan (2018) kokoaman koosteen mukaan taiteelliseen toimintaan osallistuminen opettaa taiteen tekemisen ja taiteen ymmärryksen lisäksi myös lukuisia muita asioita. Honkala (2018) esittää koosteessaan taiteelliseen toimintaan osallistumisen voivan kehittää kognitiivisia kykyjä, opettavan itsetuntemusta, tunnetaitoja, vuorovaikutuskykyjä, sekä parantavan koulussa ja työssä menestymistä. Honkalan (2018) mukaan taiteellinen toiminta myös edesauttaa yhteiskunnallisten innovaatioiden syntymistä tukemalla luovuuden kehittymistä eli kykyä asioiden ja merkitysten yhdistelemiseen uusilla tavoilla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen erityisasiantuntija Päivi Känkänen (2018b) on puolestaan erinomaisesti sanoittanut sitä, miten taiteellisen työskentelyn avulla lapsi/nuori voi lisätä itsetuntemustaan ja aktiivinen suhde omaan elämään lisääntyy. Hänen mukaansa taide tarjoaa välineitä myös sosiaaliseen kasvuun

ja oppimiseen. Uusien piirteiden ja osaamisen löytyessä lapsen ja nuoren itsetunto vahvistuu. (Känkänen 2018b.)

Opinnäytetyöni tilaaja on Arjessa-konserniin kuuluva nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro Oy:n Fiinan yksikkö. Psykiatrisen asumiskoti Puro Oy:n visio on tarjota palveluja alati muuttuviin, monitahoisiin lastensuojelun tarpeisiin hyödyntäen psykiatrista erityisosaamista (Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro 2018a). Fiinan yksikkö on hyvin tiedostava lastensuojelun erityisyksikkö, missä erilaisia menetelmiä nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi kokeillaan avoimin mielin. Resursseja ja kiinnostusta taidetoiminnan järjestämiselle Fiinalla on, mutta taidetoiminta on aiemmin näyttäytynyt hajanaisena. Fokusoimaton toiminta on jäänyt helposti pääsiäisaskartelun tasolle. Opinnäytetyölleni on siis selkeä tarve ja tilaus. Opinnäytetyöni tavoitteena on pilotoida taidetoimintaa nuorisopsykiatrisessa asumisyksikössä. Kehittämistehtäväkseni valikoitui taidetoiminnan suunnittelu ja toteutus. Taidetoiminnan tarkoituksena on tukea nuorten positiivista käsitystä itsestään, ja tutustuttaa nuoret uuteen työskentelytapaan. Pilottikokeilun nimeksi valikoitui ”minuuden biennaali.”

Minuuden biennaali nimenä viittaa identiteettityöskentelyyn. Identiteetti ja sen eri osa-alueet näkyvät pilottiryhmän taidetoiminnassa; identiteetti muodostaa toiminnan punaisen langan, muodostaen taidetyöskentelylle viitekehyksen, jossa liikutaan. Olen rajannut aiheita siten, että minuudessa liikuttaessa keskitytään vain hyvään minussa. Tämä osittain siksi, että ohjaajana minulla ei ole terapeutin pätevyyttä, eikä näin ollen kompetensseja kannatella tai sulkea tilanteita, joita taide saattaa tekijässä herättää. Taiteella on myös voimaa sysätä syviin syövereihin, tunnemuistoihin tai triggeröidä nuoria muilla tavoin. Nuoret ovat monesti hyvin kriittisiä itseään kohtaan. Halusimme yhdessä tilaajan kanssa herättää nuoret näkemään itsensä positiivisessa valossa. Mitä kaikkea hyvää heissä on?

Etnografisessa, toimintatutkimuksellisessa opinnäytetyössäni vastaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Voiko taidetoimintaa hyödyntää lastensuojelun erityisyksikössä identiteettityöskentelyn välineenä?

2. Kokevatko psykiatrisista haasteista kärsivät nuoret taidetoiminnan hyödylliseksi positiivisen minäkuvansa vahvistamisessa?
3. Tuoko taidetoiminta nuorille iloa tai muuta lisäarvoa lastensuojelun arkeen?

Tämä opinnäytetyö on toimintatutkimus, jolla on etnografinen luonne. Vastatakseni tutkimuskysymyksiini, järjestin neljä erilaista taidetyöpajaa. Menetelmänä työpajojen suunnittelemisessa käytin benchmarkingia. Benchmarkkauksen avulla pyrin saamaan tietoa, millaisia taidemenetelmiä lastensuojelun piirissä on kokeiltu, ja millaisin tuloksin. Aineiston keruussa käytin osallistuvaa havainnointia työpajojen aikana. Työpajojen päätteeksi nuoret täyttivät puolistrukturoidun palautekyselyn, sekä haastattelin henkilökuntaa. Opinnäytetyö tuotti tilaajalleni hyvin konkreettisesti uuden toimintamallin (LIITE 5) sekä tarkan ohjeistuksen, jonka mukaan kyseinen pajakokonaisuus voidaan monistaa. Kaikki tulokset jaetaan myös Puro Oy:n muille yksiköille.

2 CASE: NUORISPSYKIATRINEN ASUMISKOTI PURO OY, FIINA

Arjessa konserniin kuuluva nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro Oy on lastensuojelun palveluntuottaja, joka pyrkii vastaamaan alati muuttuviin, monitahoisiin lastensuojelun tarpeisiin hyödyntäen psykiatrista erityisosaamista (Arjessa 2018a). Arjessa Oy on kasvava valtakunnallinen toimija, joka koostuu perheiden ja yksilöiden hyvinvointipalveluita tarjoavista yhtiöistä, eli Arjessa palveluverkosto tarjoaa perheiden ja yksilöiden sosiaali- ja hoivapalveluita. Lisäksi Arjessa Oy on osa pohjoismaista Humana-konsernia. (Arjessa 2018b.)

Nuorisopsykiatrisen asumiskoti Puro Oy:n kunnille tarjoama sijaishuolto on tarkoitettu 8-18-vuotiaille nuorille, joilla ei ole tarvetta sairaalatasoiselle hoidolle, mutta joita ei voida tukipalveluin tai perhehoidossa hoitaa erinäisten erityistarpeiden tai psyykkisen oireilun vuoksi (Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro 2018b). Alle 21-vuotiaille nuorille on tarjolla myös jälkihuoltoa. Nuorille ja perheille tarjotaan myös avohuollon tukipalveluita. Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro Oy koostuu kahdesta ruotsinkielisestä, kuudesta suomenkielisestä, - sekä tukiasuntoyksiköstä. (Arjessa 2018a.) Kaikki Puron yksiköt ovat psykiatrisia asumiskoteja, ja sijaitsevat Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueella (Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro 2018c).

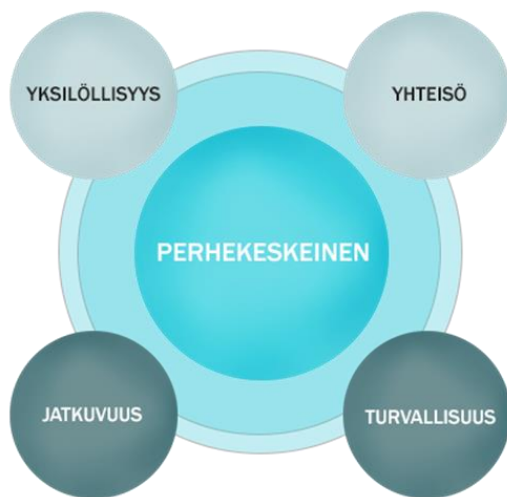
Lastensuojelulaitoksessa yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten sekä henkilöstön määrästä säädetään lastensuojelulain 59 §:ssä (Saastamoinen 2010, 93). Tähän lakiin nojaten Puro Oy:llä on tällä hetkellä työntekijöitä n. 90 henkilöä, sijaisten kanssa määrä nousee sataan. Kouluja on kaksi (ruotsinkielinen ja suomenkielinen), sekä Purolla on oma nuorten työpaja. Lisäksi asumiskoti Puro Oy:llä on konsultoiva lasten- ja nuorisopsykiatrian erikoislääkäri, sekä oma psykologi. (Haapala 2018.)

2.1 Puron arvopohja

Purolla on vankka arvopohja, jota itsekin sitouduin noudattamaan. Nuorisopsykiatrisen asumiskoti Puro Oy:n arvot ovat hyvin käytännönläheisiä, ja ne näkyvät arkipäiväisessä toiminnassa. Arvot ohjaavat Puron toimintaa hyvin vahvasti. Näitä arvoja ovat yksilöllisyyden, turvallisuuden, yhteisöllisyyden, - sekä jatkuvuuden periaatteet. (Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro 2018a.)

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Puron yksikkö pyrkii vastaamaan nuorten usein haastaviinkin tarpeisiin hyvin yksilöllisesti. Purossa pyritään turvaamaan nuorelle henkisesti ja fyysisesti turvallinen tila olla ja elää. Asuinympäristö on kodinomainen, henkilökunta on ammattitaitoista ja työyhteisö on moniammatillinen. Henkilökunnan määrä on mitoitettu siten, että hyvinkin haastavien nuorten erityistarpeet tulisivat huomioitua ja kaikilla olisi turvallista. Purossa pyritään elämään ja turvaamaan nuorille säännöllistä ja turvattua elämää ja arkea, ikäkausien mukainen kasvu ja kehitys huomioiden. (Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro2018a.) Puron toiminta on myös vahvasti voimavaralähtöistä; jokaisen nuoren henkilökohtaiset voimavarat huomioidaan, ja niitä pyritään kehittämään ja lisäämään yksilöllisesti räätälöidyillä ohjelmilla. Jokainen nuori kohdataan ja tunnustetaan yksilönä, ja jokaisen nuoren henkilökohtaista personalisaatiota pyritään tukemaan. (Haapala 2018.)

KUVIO 1. Puron toimintaa kuvaavat arvot. (Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro Oy 2018.)

2.2 Fiinan yksikkö

Suoritin kehittävän harjoitteluni Puro1:ssä keväällä 2018, jonka jälkeen olen jatkanut tiivistä työskentelyä palkkalistoilla. Puro1 on erityisyksikkö, joka toimii vastaanottoyksikön periaatteella. Luonnollista olisi ollut tehdä opinnäytetyö työpaikkaani, mutta katsoin parhaaksi tehdä opinnäytetyön Puro Oy:n toiseen

yksikköön. Puro1:ssä minulla on nuorten silmissä jo tietynlainen rooli, joka olisi mahdollisesti vaikuttanut myös heidän taidetyöskentelynsä. Otaksuin, että nuorille ei välttämättä olisi ollut helppoa omaksua, että yhdessä hetkessä olen rajaaja, ja toisessa hetkessä pyydän heitä ilmaisemaan itseään rajattomasti.

Tästä syystä tarjosin opinnäytetyötäni Puro Oy:n Fiinan yksikköön, josta muodostui opinnäytetyölleni tilaaja. Fiinalla tutkimusotteeni oli automaattisesti neutraalimpi kuin vastaanottoyksikössä, sillä minulla ei ollut mitään ennakkokäsityksiä nuorista, tai heillä minusta. Puro Oy:n yksiköistä Fiinan valikoituminen oli myös harkittu valinta, sillä Fiinan yksiköllä opinnäytetyöni aikaan asuneiden nuorten psyykinen oireilu oli sen kaltaista, johon kehittämistehtäväni kaltaisen taidetoiminnan vaste on yleisesti tutkimusten mukaisesti koettu hyväksi. Oletin siis, että juuri Fiinan nuoret voisivat hyötyä kehittämistehtäväni kaltaisesta taidetyöskentelystä.

Fiina sijaitsee Vähässäkyrössä, Vaasan alueella. Fiina on 7-paikkainen yksikkö, joka on tarkoitettu 12-18-vuotiaille nuorille. Fiinalla arki on strukturoitua, ja nuori saa tukea arjen taitojen kokonaisvaltaisessa hallinnassa ja ikäkauden haasteissa. Nuorta kuntoutetaan kokonaisvaltaisesti niin sosiaalisesti kuin psyykkisestikin, laajat mahdollisuudet harrastustoimintaan tarjotaan. Fiina painottaa yksiköllisen tavoitteenasettelun rinnalla vahvaa yhteisöllisyyttä nuorten osallistamisen, selkeiden sääntöjen sekä yhteisen toiminnan muodossa. (Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro 2018d.) Voimme siis todeta, että taidetoiminta sopii Fiinan linjaukseen hyvin.

3 TIETOPERUSTA

3.1 Taidelähtöiset menetelmät

Instituution ihmiset määrittävät mikä on taidetta, mikä ei. Instituutioksi tässä yhteydessä käsitetään teatteri, museo tai muu vastaava. Toisin sanoen teoksen asema eli status taiteena määrittyy sen esittämisyyhteyden kautta. Taideteos on siis artefakti eli tehty, ei luonnontuote. Ainakin mielikuvissa taiteeseen liitetään usein elitistisiä piirteitä. (Toivakka 2018.) Taidetoiminnalla tai taidelähtöisistä menetelmistä puhuttaessa ei tarkoiteta ylläesitetyn kaltaista taidetta.

Taidelähtöiset menetelmät viittaavat taidetyöskentelyyn, jonka avulla pyritään saamaan aikaan muutosta osallistujien ajattelussa ja toiminnassa (Rantala & Jansson 2013, 8). Taideyliopiston teatterikorkeakoulun erikoissuunnittelija Pekka Korhosen (2018) mukaan taidelähtöiset menetelmät muodostavat yleiskäsitteen monenlaiselle työskentelylle ja eri taidemuodoille. Täten Korhosen mukaan taidelähtöisillä menetelmillä voidaan taidetta tehdä yhdessä osallistujien kanssa, tai menetelmiä voidaan soveltaa välineellisesti muissa konteksteissa. (Korhonen 2018.)

Taidelähtöisten menetelmien yhteydessä käytetään myös muita käsitteitä. Käytetyt käsitteet kuvaavat samaa ilmiötä eri näkökulmista. Käsitteinä käytetään mm. yhteisötaidetta, kuvataidetta, osallistavaa teatteria, luovia menetelmiä jne. (Korhonen 2018.) Yksinkertaistettuna taidelähtöisiä menetelmiä on kuvattu toimintana, jossa yksikön tai yhteisön terveyttä ja hyvinvointia pyritään lisäämään muun toiminnan lisäksi taiteen ja kulttuurin keinoin (Taikusydän 2017a).

Taiteen terapeutit vaikutukset

Menetelmiin kytkeytyy usein terapeutisuus (Laine 2012, 7). Taidetoiminta ei kuitenkaan sinänsä ole taideterapiaa, sillä taideterapeuteilta edellytetään aina taideterapiakoulutusta. Hanna-Maria Vahalan (2003, 7) väittämän mukaan (taide)toimintaan osallistuvat asiakkaat hyötyvät kuitenkin aina toiminnan terapeutisesta ulottuvuudesta, huolimatta siitä toimiiko terapiakoulutuksen saanut terapialuonteisemmin kuin joku toinen työntekijä, joka hyödyntää taidetta enemmänkin aktivoivana ja virkistävänä toimintana. Vahalan kanssa samoilla linjoilla

on Hohenthal-Antin (2012, 25), jonka mielestä taide ei ole suurta etuoikeutettujen tekemistä. Sen sijaan Hohenthal-Antin painottaa ajatusta siitä, että jokainen on oman taiteensa herra. Niinpä hänen mukaansa luovien työmenetelmien käyttäminen ei edellytä ohjaajalta kulttuurialan ammattilaisuutta. (Hohenthal-Antin 2012, 25.)

Mielenterveyshäiriöiden ehkäisyssä ja hoidossa sekä työnohjauksellisissa ja työnhyvinvointia vahvistavassa yksilö, ryhmä- tai yhteisötoiminnassa käytetään Tuiskun (2003, 23) mukaan samoja elementtejä, mitä luovuusterapeuttisissa menetelmissä hyödynnetään. Tällaisiin elementteihin kuuluviksi Tuisku (2003, 23) on eritellyt mm. luovan ilmaisun eheyttävän ja voimaannuttavan vaikutuksen, tiedostamisen, vuorovaikutuksen ja ajattelun joustavuuden lisääntymisen, sekä jännityksen purkautumisen. (Tuisku 2003, 23.)

Taiteen hyvinvoinnin ja kehittämisen valtakunnallinen yhteyspiste eli Taikusydän (2017b) on avannut terapeuttista ilmiötä siten, että taiteen terapeuttisuus on kenen tahansa ulottuvilla, sillä taiteella ja sen parissa toimimisella on lukuisia hyvinvointia tukevia merkityksiä, jotka voivat tuottaa ihmiselle terapeuttisia vaikutuksia. Täten terapeuttiset vaikutukset voivat kytkeytyä taiteen sinänsä ihmisessä herättämiin tunteisiin tai reaktioihin tai taiteen parissa tapahtuvaan itseilmaisuuksiin ja vuorovaikutukseen (Taikusydän 2017).

Päivi Känkäsen (2018b) mukaan taiteellinen toiminta tarjoaa etäisyyttä ja metaforista suojaa ilmaisulle. Etäisyyden lisäksi Känkäsen mielestä taiteellinen ilmaisu voi tarjota keinon tuoda esiin jotakin sellaista, joka on sanojen tai muotojen ulottumattomissa. Uusiin havaintoihin herkistävä taide voisi hänen mukaansa taipua hyväksi avuksi lasten ja nuorten kätkössä olevien tunteiden ja kokemusten kohtaamisessa, sillä taide siten kuin Känkänen sen mieltää, on taipuva välineeksi. (Känkänen 2018b.)

Taidetoiminnan hyödyt

Syksyllä 2017 sain tilaisuuden toimia turkulaisen yrityshautomon Creven tutkimusryhmässä. Ryhmämme tehtävänä oli kartoittaa millaisia taide- ja kulttuurilähtöisiä menetelmiä voitaisiin hyödyntää muutoksen, oppimisen ja vuorovaikutuksen tukena yritysmaailmassa. Törmäsimme ryhmämme kanssa siihen,

että ilmiö yritysmaailmassa on verrattain uusi, mutta kasvava. Aiheesta saatuja tutkimustuloksia tutkiessamme emme ihmetelleet miksi yritysmaailma on ottamassa käyttöönsä enenevissä määrin taidelähtöisiä menetelmiä. Tutkimustulokset (mm. Ansio, Houni, Seppälä ja Turunen 2017) puhuvat puolestaan.

Työterveyslaitoksen tutkijat Ansio, Houni, Seppälä ja Turunen (2017) mainitsevat laatimassa toimenpidesuosituksessaan ruotsalaisen tutkimuksen, jonka mukaan uupumus- ja masennusoireita esiintyi vähemmän niillä työntekijöillä, joiden työpaikka tarjosi työntekijöille taidetoimintaa. Esitellyn tutkimuksen mukaan taidetoimintaa tarjoavilla työpaikoilla myös päätöksenteko oli joustavampaa. Toimenpidesuosituksessa tutkijat mainitsevat liettualaisen sairaalan, missä hoitohenkilökunnalle järjestetyt maalaustuokiot ovat kohentaneet hoitohenkilökunnan hyvinvointia ja terveyttä. Taidetoiminnan hyödyt näkyivät esimerkiksi työntekijöiden elinvoimaisuuden ja energian lisääntymisenä, väsymyksen vähentymisenä ja emotionaalisen hyvinvoinnin kohentumisena. (Ansio ym. 2017.)

Lontoon Cityssä työskentelevillä toimistotyöntekijöillä oli kokemus stressitason laskusta heidän vieraillessaan lounastauon yhteydessä taidegalleriassa. Heidän stressihormoni tasonsa laskivat. Ruotsissa taiteilijaresidenssitoiminta korreloi vähentyneiden sairauspoissaolojen kanssa. Terveystieteiden alan työntekijöiden joukossa on puolestaan kasvavaa näyttöä taiteen mahdollisuuksista vähentää stressiä ja työuupumusta sekä edistää hyvinvointia ja työssä suoriutumista. (Ansio ym. 2017.)

Sosiaali- ja terveysalalla taidelähtöisiä menetelmiä puolestaan on aktiivisesti käytetty jo 1990-luvulta lähtien. Myös lastensuojelussa taidelähtöisten menetelmien soveltamisesta Suomessa on viimeisen kahden vuosikymmenen aikana kertynyt runsaasti kokemuksia ja havaintoja (esimerkiksi Vuorinen 2013; Hynninen 2016) ja toiminnallisen ja taidelähtöisen orientaation voitaisiinkin nähdä lunastaneen pysyvästi paikkansa keskustelevalle sosiaalityön rinnalla (Känkänen 2018a).

Tutkimusten mukaan yksilöiden ja yhteisöjen terveyttä ja hyvinvointia lisäävät kulttuuri ja taide (Korhonen 2018). Laitinen (2017a) esittää koosteessaan kansainvälisen tutkimuksen perusteella taiteen ja taiteellisen toiminnan merkityksestä olevan vahvaa näyttöä fyysisen ja psyykkisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä

sekä osana hoitoa ja paranemista (Laitinen 2017a). Laitisen (2017a) mukaan osallistuminen taide- ja kulttuuritoimintaan voi tarjota mahdollisuuksia, tukea ja resursseja edistää terveyttä ja hyvinvointia kokonaisvaltaisella tavalla jokapäiväisessä elämässä.

Väitettä tukee Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran kattava listaus taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutusalueista (ks. KUVA 2). Vaikutusalueina on mainittu ainakin sosiaalinen hyvinvointi, terveys, oppiminen, talous, ympäristö sekä kulttuurinen kestävyys (Honkala & Laitinen, 2017).

Sosiaalinen hyvinvointi	Terveys	Oppiminen	Talous	Ympäristö	Kulttuurinen kestävyys
- Sosiaalinen osallistuminen ja osallisuus - Sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot - Sosiaalinen pääoma - Syrjäytymisen ehkäisy - Kulttuurinen ja sosiaalinen moninaisuus - Kriittinen ajattelu - Aktiivinen kansalaisuus - Elin- ja asuin-ympäristöjen kehitys	- Terveyttä edistävät ja hoitavat vaikutukset - Kansanterveys - Koettu terveys ja elämänlaatu - Mielenterveys ja mielen hyvinvointi - Hoitoympäristöt ja hoidon laatu - Lääketieteen koulutus - Työhyvinvointi	- Älylliset kyvyt ja akateeminen suoriutuminen - Itsetuntemus, tunnetaidot ja sosiaaliset taidot - Opetuksen ja koulutuksen tukeminen - Elinikäinen oppiminen - Organisaatioiden kehittyminen	- Kulttuuri toimialana ja työllistäjänä - Kerrannais- ja läikymisvaikutukset - Kulttuuriturismi - Alueiden ja kaupunkien kehitys - Luovan talouden kehitys - Säästöt julkisissa kustannuksissa	- Tiedon ja ymmärryksen lisääminen - Esikuvan tarjoaminen - Vaihtoehto kestävään kulutukseen	- Kulttuurin roolit kestävässä kehityksessä - Kulttuuri-perintö ja kulttuuri-identiteetti - Kulttuurin moninaisuus ja ymmärrys

KUVA 1: Näkökulmia taiteen ja kulttuurin vaikutuksiin (Sitra 2017).

Turun ammattikorkeakoulun Taikusydämen projektikoordinaattori Liisa Laitinen on koonnut kahdeksan sosiaalisen hyvinvoinnin aluetta, joihin taiteellinen toiminta tutkimusten mukaan vaikuttaa positiivisesti. Näitä Laitisen (2017b) mukaan ovat

1. sosiaalinen osallistuminen ja osallisuus,
2. sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen,
3. sosiaalinen pääoma,
4. syrjäytymisen ehkäisy,
5. kulttuurinen ja sosiaalinen moninaisuus,
6. kriittinen ajattelu

7. aktiivinen kansalaisuus,
8. elin-, - ja asuinympäristöjen kehitys. (Laitinen 2017b.)

Tässä opinnäytetyössä minua kiinnostaa kohderyhmäni kannalta etenkin syrjäytymisen ehkäisyyn sekä kriittisen ajattelun osa-alueet. Laitinen (2017b) mainitsee taiteen voivan vähentää yksinäisyyden tunnetta, tukevan mielen hyvinvointia ja mielenterveyttä, mahdollistavan omien vahvuuksien, kykyjen ja kiinnostuksen kohteiden tutkimisen ja tunnistamisen, tarjoavan voimaantumisen kokemuksia, edistävän toimijuutta ja toimijuuden tunnetta, sekä lisäävän itseluottamusta ja rohkeutta. (Laitinen 2017b.)

Syrjäytymisen ehkäisy nuorten taidetoiminnassa

Etenkin opinnäytetyön kohderyhmän kannalta kiinnostavaksi ja tärkeäksi nousee Laitisen (2017b) maininta siitä, että taidetoiminnassa voi syntyä monenlaisia kyvykkyyksiä ja valmiuksia, jotka tukevat arjessa selviytymistä ja pärjäämistä. Laitisen mukaan taidetoiminnalla on voimaa parantaa mm. oppimisvalmiuksia, kognitiivisia ja sosioemotionaalaisia taitoja, ryhmätyötaitoja, itsesäätelyä, itseilmaisutaitoja sekä kykyä tunnistaa ja hallita mielialoja ja tunteita (Laitinen 2017b).

3.2 Identiteetti ja identiteettityö

Nuoruusikää kokoava kehitystehtävä liittyy identiteetin muodostamiseen (Vuorinen 1998, 208). Identiteetti vastaa kysymykseen: kuka minä olen? Identiteetti on ihmisen kokonaiskäsitys itsestään. Tämän kokonaiskäsityksen ihminen muodostaa omista psyykkisistä, fyysisistä, sosiaalisista ominaisuuksistaan, arvoistaan ja tavoitteistaan. (Päivänsalo, Lindblom-Ylänne, Niemelä & Anttila 2016, 128.) Keltikangas-Järvinen (2017, 136) kuvaa identiteettiä eräänlaisena minän kokonaisuutena, jonka osia ovat minäkäsitys ja mielikuva itsestä. Tällöin hänen mukaansa identiteetissä on kyse minän pysyvyydestä ja sisältää varmuuden siitä kuka on, tai keneksi on kasvamassa. (Keltikangas-Järvinen 2017, 136.) Ojanen (2011, 22) erottelee minän ja minuuden identiteetistä siten, että minä ja minuus muodostavat persoonallisuuden ytimen, kun taas identiteetti on yksilön subjektiivinen kokemus omasta asemastaan sosiaalisessa verkostossa. Ojanen kuvaa identiteettiä myös yksilön kertomuksena omasta elämästään (Ojanen 2011, 22.)

Identiteetti on käsitteenä jaettavissa henkilökohtaiseen identiteettiin ja sosiaaliseen identiteettiin (Helkama & Myllyniemi & Liebkind & Ruusuvuori & Lönnqvist & Hankonen & Mähönen & Jasinskaja-Lahti & Lipponen 2015, 184). Henkilökohtainen identiteetti liittyy yksilön yksilöllisyyteen ja ainutlaatuisiin ominaisuuksiin. Henkilökohtaista identiteettiä voidaan kuvata erottelulla ”minä” vastaan ”muut.” (Helkama ym. 2015, 184.) Minäkäsitys puolestaan vastaa yksilön käsitystä siitä millainen hän on. Käsitys minästä sisältää käsityksen yksilön suhteesta ympäröivään maailmaan, minkälainen hänen luonteensa on ja millaisia asioita hän osaa. (Päivänsalo, Lindblom-Ylänne, Niemelä & Anttila 2016, 129.)

Nina Nikki (2018) on havainnollistanut yksilökäyttäytymisen ja ryhmäkäyttäytymisen välistä eroa sosiaalisen identiteetin käsitteellä. Kyse on toisin sanoen sellaisista itseidentifikaatioista kuten ”olen saksalainen”, ”olen muun sukupuolinen”, ”olen yhteisöpedagogi”. (Nina Nikki 2018.) Siinä missä henkilökohtainen identiteetti viittasi ominaisuuksiin, jotka erottavat henkilön muista, sosiaalinen identiteetti viittaa siis ominaisuuksiin, jotka ihminen jakaa saman ryhmän muiden jäsenten kanssa (Helkama ym. 2015, 184). Tällöin henkilökohtainen (persoonallinen) identiteetti väistyy taka-alalle (Nikki 2018).

Helkamaa ym. (2015, 177-179) mukaillen, voidaan tapaa, jolla ihminen määrittelee ja luokittelee itsensä, pitää minäkäsityksenä. Ihminen ei aina ole tietoinen tästä minäkäsityksestään, sillä usein ihmisen huomio on enemmän kiinnittyneenä ympäristöön kuin itseensä. On myös tyypillistä, että ihminen tulee arvottaneeksi minäkäsityksensä eri osia eri tavalla. (Helkama ym. 2015, 177-179.)

Mikäli ihminen näkee itsensä pääosin myönteisessä valossa, hänen itsetuntonsa sanotaan olevan hyvä. Itsetunto liittyy omanarvontuntoon. Itsetunnolla tarkoitetaan ihmisen kokemia negatiivisia tai positiivisia tunteita itseään kohtaan. Itsetunto on osittain riippuvainen myös siitä, mitä osa-alueita ihminen omassa minäkäsityksessään arvottaa. (Helkama ym. 2015, 177- 179.) Ojanen (2011, 93) haluaa liittää itsetuntonkäsitteeseen myös itsearvostuksen käsitteen. Ojanen korostaa itsetunnon ja itsearvostuksen tärkeyttä, sillä itsearvostus yhdistetään mm. onnellisuuteen, oman

toiminnan tuloksiin ja masennukseen. (Ojanen 2011, 93.)

Identiteetin käsite on mielestäni keskeinen niin nuorisopsykiatrisessa asumiskodissa asuvilla nuorilla, kuin kaikilla muillakin nuorilla. Tässä opinnäytetyössä identiteettityöskentely painottuu henkilökohtaisen identiteetin alueelle, ja identiteettityöskentelyssä painottuu minäkäsitys. Identiteettityö tarkoittaa juurien kasvattamista tai niiden etsimisestä siitä maaperästä, jolla kasvaa (Lappalainen 2004, 15). Lisäksi tässä opinnäytetyössä on pyrkimys nostaa nuorten itsearvostusta ja -luottamusta. Ojasen (2011, 93-94) mukaan onnistumisen tunteet nostavat itsearvostusta ja -luottamusta, kun taas epäonnistuminen laskee henkilön itsearvostusta henkilön tavallisesta tasosta.

3.3. Sosiokulttuurinen innostaminen

Toisen maailmansodan jälkeen, vapaan sivistystyön perustalle syntyi Ranskassa sosiokulttuurinen innostaminen (animation socioculturelle). Kyseessä on pedagoginen liike, jonka tavoite on saada ihmiset rakentamaan tiedostavasti ja aktiivisesti yhteisöjään ja elämäänsä ennen kaikkea osallistumalla. Innostamisen tapa ihmisten herkistymisen ja itsetoteutuksen prosessin elähdyttäjänä on keskeistä innostamisen monille määritelmille. Innostaminen on tietoisuuden herättämistä ja toiminnan organisoimista, ja sen tarkoitus on saada ihmiset liikkeelle. Etymologisesti innostamisen käsitetään olevan toimintaan motivoitumista, yhteiskunnan ja yhteisön puolesta toimimista, suhteeseen asettumista ja elämän ja hengen antamista. (Kurki 2010, 180-182.) Ihmisten elämän laatua pyritään parantamaan innostamisen avulla. Tämä tapahtuu siten, että pyritään luomaan tilanteita, jotka mahdollistavat sosiaalisen transformaation, eli laadullisen muuttamisen, jolloin ihmisten oman osallistumisen avulla integroituminen yhteiskuntaan ja yhteisöön ovat avainasemassa. (Kurki 2000, 19.)

Sosiokulttuurisen innostamisen toiminnan lähtökohtia

Ihmisen arkipäivä on toiminnan, sosiokulttuurisen innostamisen lähtökohta. Tällä tarkoitetaan sitä, että hakeudutaan sinne missä ihmiset elävät ja ovat. Kurjen (2010, 181) mukaan innostaminen suuntautuu kohti jokaisen ihmisen persoonallista ja

sosiaalista, yhteisöllistä heräämistä, kohti hänen tietoisuutensa heräämistä. Tällöin innostaminen on ensisijaisesti osallistumista, sillä arkipäiväänsä ihminen voi rakentaa vain osallistumalla. (Kurki 2010, 181.) Kurki (2010, 181) korostaa innostamisen oleellisena osana ”pedagogisten suhteiden”, eli työntekijöiden ja niiden ihmisten, joiden parissa he työtään tekevät, autenttisuutta ja tasavertaisuutta. Ihmisen autonomiaa ja persoonallista arvokkuutta kunnioittavan minä-sinä -dialogin tulee muodostaa perusta suhteelle. Tämän dialogin nähdään toimivan apuna omaa elämäntutustumustaan etsivälle ihmiselle, joka tekee itse valintansa siihen liittyen. Ihmisten omien voimavarojen lähtiessä liikkeelle, on työntekijän oltava valmis väistymään. (Kurki 2010, 181.)

Käsitteellä kulttuurinen luominen tarkoitetaan sitä, että se tuo ihmisten yhteiselämään uusia, innovatiivisia, emotiivisia ja esteettisiä prosesseja ja arvoja, kuten taiteellinen luominen ja arkielämän ja ihmissuhteiden muotojen kollektiivinen uudistaminen. Perustana elämänlaatua parantavalle kulttuuriselle kehitykselle toimivat kommunikaation ja osallistumisen prosessit. (Kurki 2010, 182.) Se on sellaisten kokemusten aikaan saamista, että ihmiset uskaltavat ilmaisemaan itseään persoonallisesti yhä paremmin niiden vahvistamina. Yksinkertaistettuna innostaminen on ihmisten herkistämistä ja johdattamista yhteen. (Kurki 2005, 335.)

Taidetoiminnan paikka sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksessä

Leena Kurki (2005, 345) esittää, että innostamisen rakenteissa on aina mukana kolme ulottuvuutta: pedagoginen, sosiaalinen ja kulttuurinen. Pedagogisen ulottuvuuden ytimessä on persoona, jolloin kasvatuksellisella toiminnalla (seminaarit, kurssit, väittelyt, työpajat, kulttuuripiirit) pyritään tavoittelemaan ihmisen persoonallista kehitystä, asennemuutoksia, kriittisen ajattelun kehittymistä, herkistymistä, sekä pyritään herättämään motivaatiota ja tiedostamaan omaa vastuuta. Sosiaalinen ulottuvuus on ryhmään keskittyvä, jolloin avainasemaan nousee ihmisten osallistuminen, kuten liikunta, seikkailu, luonto, meditaatio, leikit, pelit. Kulttuurisen toiminnan tavoitteina on ihmisen luovuuden ja yleensä monipuolisen ilmaisun kehittyminen, esimerkiksi tanssi, musiikki, kieli, yhteisötaide jne. (Kurki 2005, 345.)

Jos tarkastelemme ohjattua taidetoimintaa työpajojen muodossa

nuorisopsykiatrisessa asumiskodissa sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksestä käsin, voimme todeta taidetoiminnan liikkuvan juuri *animation socioculturellen* alueella, joka sisältää kolmijaon kaikki ulottuvuudet: pedagogisen, sosiaalisen ja kulttuurisen. Taide eri muodoissaan on sosiokulttuurisen innostamisen keskeisin menetelmä. Taiteen kautta ja avulla tullaan tietoisiksi ja voimaannutetaan, omat näkökulmat voivat laajentua, elämänhallintaa voidaan saavuttaa, sekä taide voi toimia apuna toisten ihmisten sekä itsensä ymmärtämisessä. (Airaksinen, Ala-Vannesluoma, Karkkulainen, Kastu & Pirhonen 2015, 14.)

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden taidetyöpajat sisältävät elementtejä jokaisesta osa-alueesta: työpajat sisältävät alkulämmittelyinä leikkiä ja meditaatiota ryhmässä, toiminnan yhtenä tavoitteena on ihmisen luovuuden ja monipuolisen ilmaisun kehittyminen ja kehittäminen, sekä kaiken toiminnan syvimpänä tarkoituksena on tukea nuoren persoonallista kehitystä ja herkistymistä. Täten sosiokulttuurinen innostaminen tulee luoneeksi opinnäytetyölleni teoreettisen viitekehyksen, jossa liikutaan, ja minulle ohjaajana toiminnalliselle osuudelle suuren vastuun: innostajan ammatillisena tehtävä on toimia sosiaalisten prosessien liikkeelle saattajana, kollektiivisten voimien katalysaattorina, ja samalla affektiivisen (tunnealueen) elämän elävöittäjänä (Kurki 2000, 80). Innostaminen luo myös ohjaajalle suuren vastuun: Innostaa ei voi, jollei itse ole innostunut (Mt. 2000, 80).

3.4 Positiivinen psykologia

Tampereen yliopiston psykologian professori Ojanen (2007, 9) on esittänyt huomion, kuinka psykologiassa huomiota kiinnitetään usein ihmissuhteiden ongelmiin, väkivaltaan, kielteisiin ajatuksiin ja tunteisiin, puuttuvaan itsetuntemukseen, väkivaltaan ja sairauksiin. Ojanen (2007, 9) muistuttaa, että keskittymällä edellämainittuihin seikkoihin jää taka-alalle se, mikä tuottaa onnellisuutta ja hyvää mieltä. Tällöin taka-alalle jää myös vahvuuksien ja hyveiden edistäminen. (Ojanen 2007, 9.) Positiivinen psykologia terminä viittaa siihen, että sen vastakohta on ”negatiivinen psykologia (Ojanen 2007, 13). Ojasen mukaan ”negatiivisen psykologien” edustajia yhdistää ihmisten kielteisiä puolia painottava ihmiskuva. Psykoanalyysissä, sosiobiologiassa ja medikalistisessa mielenterveysmallissa ihmisen vallanhalua, aggressiivisuutta, alttiutta monenlaisille oireille ja harhoille ja

neuroottisuutta kuvataan. (Ojanen 2007, 13.) Uusitalo-Malmivaaran & Vuorisen (2016, 20) mukaan patologiaihin keskittyminen on saanut meidät kiinnostumaan yhä enemmän patologioista, minkä ei välttämättä voida nähdä johtaneen hyvinvointiin (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 20.) Positiivisessa psykologiassa yksi kiinnostuksen aiheista onkin se millaisia ihmisten lahjakkuudet ja vahvuudet ovat, ja miten luovuus heissä ilmenee?

Humanistisen psykologian suuntausten pohjalta 1990-luvun lopussa syntyneeseen positiivisen psykologian kantaisänä pidetään Martin Seligmania (s.1942) (Aarnio, Autio, Jämsä, Paavilainen & Suomalainen 2017, 66). Psykologian tutkija Seligman sekä muut positiivisen psykologian edistäjät ovat sitä mieltä, että psyykkiseen haurauteen ja mielenterveyden häiriintymiseen keskittyminen on tapahtunut elämän myönteisten puolien ja ihmisten vahvuuksien kustannuksella. Ihmiselämän myönteisten, kukoistavien ja luovien puolien ymmärtäminen onkin positiivisen psykologian suuntauksessa keskeistä. Myös yksilöiden myönteiset persoonallisuuden piirteet ovat tutkimusaiheita. (Aarnio ym. 2017, 66-67.)

Monialaiseksi tieteenhaaraksi laajentuneen positiivisen psykologian ideana on omaa ja yhteisöjen vointia parantavien vahvuuksien löytäminen, ja hyvän diagnosoiminen (Uusitalo-Malmivaara 2014, 19). Myös ihmisen hyvinvointia edistäviä keinoja, ihmisen vahvuuksia ja kykyjä selviytyä elämän ongelmista tutkitaan (Ojanen 2007, 9). Uusitalo-Malmivaara (2016, 19) esittää positiivisen psykologian toimivan perinteisen, häiriökeskeisen psykologian rinnalla samoin kuin terveydenhoidossa toimitaan sairauksia ehkäisevästi. Terveydenhoidossa tavoitellaan yksilön parasta mahdollista toimintakykyä. Sairaanhoidolle on sitä vähemmän tarvetta, mitä paremmin terveydenhoidossa onnistutaan. Samoin positiivinen psykologia toimii tarkastelemalla inhimillisen kukoistuksen keinoja, ja eheyden edellytyksiä siinä missä perinteisessä psykologiassa mielen sairauksiin ja poikkeavuuksiin keskitytään. (Uusitalo-Malmivaara 2014, 19.)

Yksinkertaisesti ilmaistuna positiivisen psykologia on ihmisten voimavaroista, vahvuuksista ja hyvinvoinnista kiinnostunut psykologian osa-alue. Elämän merkityksellisyyden, onnellisuuden, sisun, innostuksen, myötätunnon sekä vaikeista tilanteista selviytymisen eli resilienssin tutkiminen on sille keskeistä. Keskeistä on

myös sen tutkiminen, mikä saa yhteisöt ja ihmiset kukoistamaan ja voimaan hyvin. (Suomen positiivisen psykologian yhdistys 2018.)

Nähdäkseni yhteisöpedagogille sopiva pedagoginen suuntaus on positiivinen pedagogia, joka on saanut positiivisesta psykologiasta vaikutteita. Positiivisessa pedagogiassa lapsen vahvuuksien tunnistaminen nähdään hyvinvoinnin tukemisen ja oppimisen edellytyksenä. Lasten erilaisuuden ja ainutkertaisuuden korostaminen on olennaista toimintaympäristöissä, jotka perustuvat positiiviseen pedagogiaan. (Kumpulainen & Mikkola & Rajala & Hilppö & Lipponen 2014, 230.) Opinnäytetyöni kohderyhmään kuuluvat nuoret ovat kohdanneet elämässään erilaisia mielenterveydellisiä haasteita. Tästä syystä koen erityisen tärkeäksi, että taidetoiminta pohjaa positiivisen psykologian oppeihin, keskittyy vahvuuksiin, voimavaroihin, sekä positiivisen minäkuvan vahvistamiseen.

3.5 Luovuus

Luovuustutkija Uusikylän (2012, 47) mukaan yhdysvaltalainen psykologi Mihaly Csikszentmihalyi (1934-) on vaatimattomasti todennut, että luovuus on juuri se ratkaiseva tekijä, joka erottaa ihmisen apinasta. Jung puolestaan on katsonut luovuuden ihmisen yhdeksi perusvieteistä nälän, seksuaalisuuden, toiminnan ja reflektion ohella (Shamdasani 2003, 254). Luovuustutkija Uusikylä (2005, 26) on todennut luovuuden tieteellisen tutkimisen olevan luovuustutkijallekin haastavaa, sillä pelkästään luovuuden määrittäminen ja rajaaminen koetaan hankalaksi. Useimmiten luovuutta on pyritty redusoimaan, jotta sitä voitaisiin mitata luovuuden testeillä. (Uusikylä 2005, 26.) Mm. E. Paul Torrance on kehittänyt tunnetun luovuustestin (TTCT, eng. Torrance Test of Creative Thinking), jolla luovuutta mitataan tarkkoina pistemäärinä (Uusikylä 2012, 24-25). Seurauksena tästä luovuus on kapeutunut usein tarkoittamaan vain ns. divergenttiä ajattelua (Uusikylä 2005, 26). Divergentillä ajattelulla on tietoinen tavoite, vaikka sen perustana onkin intuitio (Pehkonen 2003, 2). Pehkosen (2003, 2) mukaan yksilön soveltaessa luovaa ajattelua käytännölliseen ongelmanratkaisutilanteeseen, ensimmäisessä vaiheessa hän tuottaa useita mahdollisia ideoita divergentin ajattelun avulla.

B.F Skinner puolestaan väittää luovuuden pohjautuvan vain sattumaan ja Darwinin teorian mukaisesti biologiaan (Uusikylä 2012, 27). Yksi humanistisen psykologian perustajista, Abraham Maslow (1908-1970) taas on korostanut yksilön oikeutta luovaan itsensä toteuttamiseen, sillä jokainen luo itse oman elämänsä, oman eksistenssinsä. Kari Uusikylä (2012, 41) on Maslowin kanssa samoilla linjoilla: hänen mukaansa kaikissa ihmisissä on luovuuden aineksia ja luovuus kuuluu kaikille. Uusikylän mielestä relevantimpaa olisikin miettiä missä olosuhteissa luovuus elää ja kukoistaa, ei niinkään sitä, kuka on luova (Uusikylä 2012, 27).

Uusikylän (2012, 41) mielestä olennaista itseään toteuttavassa luovuudessa on itsekritiikin unohtaminen ja ennakkoluulottomien, lapsenomaisten havaintojen tekeminen vapautuneesti. Tuotteen laatu tai prosessi ei ole tärkeää. (Uusikylä 2012, 41.)

Uusikylä on esittänyt kirjallisuudessa laajalti käytetyn luovuuden nelijaon seuraavasti:

KUVIO 2. Luovuuden nelijako Uusikylä (2012, 59-60) jäsenyyksen pohjalta

Uusikylän näkemyksen mukaan luova ajattelu ei ole riippuvainen ammatista, älykkyydestä tai koulutuksesta. Vaikka joku muu olisi ajatellut samoin aikaisemmin, voi luovaa ajattelua tapahtua. Toiminta on luovaa yksilön saavuttaessa ratkaisun, joka sisältää hänelle uusia elementtejä. Tämän näkemyksen mukaan luovuus kuuluu

jokaiselle. (Uusikylä 2012, 57.) Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen (2016, 148) ovat eritelleet luovuuden olevan kokeilemista, uskallusta itsenäiseen työhön, omaperäisyyttä, uudenlaista tekemistä ja rajojen rikkomista. He näkevät luovuuden ihmisen jokapäiväiseen toimintaan monipuolisesti liittyvänä, keskeisenä elämäntaitona. Kukoistaakseen luovuus tarvitsee turvallisen ympäristön vailla kontrollia tai vertailua. Luovuuden ravintoa on rohkeus, mielikuvitus, kyky nähdä asioita uudella tavalla ja kannustus. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 148.)

Luovuus voimavarana

Uusikylä (2012, 11) on todennut arjen luovan ilon tukevan mielenterveyttä. Hänen mukaansa yksilö voi kokea syvän onnellisuuden hetkiä luodessaan ja tulla samalla rakentaneeksi arvokasta, omaa minuuttiaan. (Uusikylä 2012, 11.) Hyvinvoinnin lähteenä luovuus on jokaisen ihmisen mahdollisuus, luovaan luokkaan rajoittumaton, ja ”luovan itsensä toteuttamisella” on suunnaton arvo kansalaisten onnellisuuden ja mielenterveyden edistämisessä. (Uusikylä 2012, 199.) Uusitalo-Malmivaaran & Vuorisen (2016) käsityksen mukaan luovuuden monitahoista vahvuutta on kaikissa ihmisissä, ja sillä on ollut ihmisten selviytymiselle suuri merkitys. Luovuus parantaa mahdollisuuksia menestyä tulevaisuudessa, sillä se lisää toipumiskykyä ja itsesäätelyä. Sisäisesti palkitseva luovuuden käyttäminen ja luovuus tarjoavat väylän flow-tilan saavuttamiseen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 149-150.)

Flow-tilalla tarkoitetaan yksilön syventymistä tehtävään (Mattila 2009). Flow-tilassa ollessaan ihminen sulkee kaiken muun tietoisuudestaan, ja ihmisen koko kapasiteetti on valjastettu tavoitteellisesti toimintaan. Selkeät päämäärät, yksilön täydellinen keskittyminen, oman minän arvioinnin väheneminen, ajantajun katoaminen ja tehtävän etenemisestä saatu välitön palaute kuuluvat olennaisesti flow-kokemukseen. Olennaista flow-kokemuksessa on yksilön kykyjen ja tehtävien vaativuuden tasapainoisuus (eli tehtävä ei ole liian helppo eikä liian vaikea), yksilön tunne siitä, että hän pystyy kontrolloimaan tilannetta sekä se, että tehtävä itsessään on palkitseva. (Mattila 2009.) Lisäksi luovuus on vahvuutena merkittävä osa mielen hyvinvointia. Ihminen voi selviytyä hyvinkin vaikeista elämäntilanteista luovuuden avulla, ja rakentaa itsestään monipuolisempaa tarinaa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 150-151.)

Opinnäytetyön kohderyhmän arki on hyvin strukturoitua ja perustellusti kaavamaista. Taidetoiminta puolestaan on luovaa työskentelyä, joka rikkoo asumiskodin arjen. Välitön palaute myönteiseen ja kasvattavaan kokemiseen sekä omaan reflektointiin mahdollistuvat taiteen ja taidollisen työskentelyn kautta (Karppinen, Ruokonen & Uusikylä 2005, 7). Opinnäytetyön pohjalta syntyvien työpajojen avulla haluan ruokkia ja herätellä nuorten arkista luovuutta. Opinnäytetyön suomissa puitteissa nuorten on myös turvallista rikkoa rajoja, kokeilla uutta, olla ainutkertaisen omaperäinen.

3.6 Myönteinen tunnistaminen

Ongelmalähtöisiä, yksilökeskeisiä lähestymistapoja (kuten varhainen puuttuminen) täydentäväksi on esitetty vaihtoehtoinen myönteisen tunnistamisen näkökulma (Kallio, 2018). Myönteinen tunnistaminen on ideologia, jossa vaikeuksien sijaan pyritään tunnistamaan voimavaroja. Myönteisesti tunnistamalla halutaan välttää leimaamista yksilöä. Ammatillinen painopiste on erilaisuuden arvostamisessa ”normaalin” tavoittelun sijaan. Käytännöllisesti tämä merkitsee siirtymistä riskeihin puuttumisesta yksilöön kohdistuvista toimintatavoista lasten ja nuorten tukemiseen arjen yhteisöissään. (Häkli & Kallio & Korkiamäki 2015, 15.)

Osallisuuden ja arvokkuuden kokemusten vahvistaminen käytännöllisenä toimintaperiaatteena arkiympäristöissä muodostavat myönteisen tunnistamisen keskeisen ajatuksen. Erityisen tärkeäksi tämä nousee nuorten ja lasten kohdalla toimiessa. Etenkin herkissä, haavoittuvaisissa tilanteissa eläville tai muista riippuvaisille ihmisille, joilla ei ole paljon valtaa, arvottomuuden kokemukset väärin tunnistamisen seurauksena ovat haitallisimpia. (Häkli & Kallio & Korkiamäki 2015, 23).

Kyse ei kuitenkaan ole sellaisen kasvatuseriaatteen sisäistämisestä, joka olisi vapaa arvoista tai rajoista. Myönteisessä tunnistamisessa kyse ei siis ole kaiken toiminnan hyväksymisestä. Täten toimija ja toiminta täytyy aktiivisesti erottaa toisistaan. Kyse on siitä, että tunnistamisen lähtökohdaksi otetaan nuoren oma kokemusmaailma. (Häkli & Kallio & Korkiamäki 2015, 24.) Stenvall (2016) painottaa lasten ja nuorten itsetuntoa, itseluottamusta ja itsearvostusta tukevia kohtaamisia ja toimintatapoja.

(Stenvall 2016.) Mikäli lapsi tai nuori on saanut aiemmin paljon kielteistä huomiota, voi positiivisen huomion kiinnittäminen henkilökohtaisiin piirteisiin olla ratkaisevaa, vaikka huomiota kiinnitettäisiin näennäisesti vähämerkityksellisiin henkilökohtaisiin piirteisiin (Häkli & Kallio & Korkiamäki 2015, 24-25).

Sosiaali-, terveys- ja kasvatusaloilla tunnistamisen ja tunnustamisen käsite on tuttu, ja sitä on hyödynnetty monilla tavoilla. Ammatillisessa tunnistamisessa kyse ei ole siitä, miten arkikielessä tunnistaminen käsitetään. Tunnistamisella ei tarkoiteta sitä, että lapsi tai nuori olisi tunnettu tai tuttu. Ammatillinen tunnistaminen on aktiivista huomaamista. Myönteisesti tunnistamalla niitä nuoria, joiden elämä on ollut tavallista haastavampaa, voidaan vahvistaa selviytymisen edellytyksiä. Myös niiden lasten ja nuorten hyvinvointia voidaan myönteisen tunnistamisen avulla edistää, joilla erityisiä haasteita ei olla havaittu. (Häkli & Kallio & Korkiamäki 2015, 15 18).

Myönteisen tunnistamisen käsitteessä korostuu tilannetaju. Olennaisina osina myönteiseen tunnistamiseen liittyy lasten ja nuorten omaehtoisen toimijuuden arvostaminen. Nuorten luontaisten yhteisöjen resurssien näkyväksi tekeminen, sosiaalinen tietoisuus, ja molemminpuolinen kunnioitus ovat myönteisen tunnistamisen osia. Oikein tunnistaminen voi olla seuraus siihen aktiivisesta pyrkimisestä, tai se saattaa tapahtua osana arjen rutiineja täysin intuitiivisesti. Ylisukupolviset suhteet ja vertaisyhteisöt mahdollistavat toimijuutta ja myönteistä minäkuvaa vahvistavia tunnistamisen prosesseja. (Häkli & Kallio & Korkiamäki 2015, 20.)

Luovuus myönteisen tunnistamisen kohteena

Tapojen ja kohteiden yksilöimistä, tarkkarajaista määrittelemistä tai erittelemistä ei myönteisessä tunnistamisessa koeta mielekkääksi. Niin lapsen tai nuoren osaaminen, huolenpidon tarve kuin voimavaratkin voivat toimia myönteisen tunnistamisen kohteina. Nämä eivät kuitenkaan ole ainoita kohteita. Kohteena voi olla mikä tahansa asia, joka lapsen tai nuoren käsitykselle itsestään on tärkeä. (Häkli & Kallio & Korkiamäki 2015, 21-22.)

Myönteisen tunnistamisen käytäntöjä ohjaavat yleiset periaatteet tiivistetysti neljästä näkökulmasta:

1. arkiympäristöissä toimiminen,
2. voimavaroihin keskittyminen (kiinnostus, kunnioitus, tuki, huolenpito ja onnistumiset),
3. ennaltaehkäiseminen ja yhteisöllisyys,
4. toimintakulttuuri. (Häkli & Kallio & Korkiamäki 2015, 21-22.)

Olen halunnut käsitellä luovuutta ja myönteistä tunnistamista opinnäytetyössäni, sillä mielestäni luovuus tarjoaa erinomaisen myönteisen tunnistamisen välineen luonnollisella tavalla. Toiminnallisessa osuudessani pyrin aktiivisesti käyttämään myönteistä tunnistamista yhtenä työkalunani. Uusitalo-Malmivaaran sekä Vuorisen (2016, 149) mukaan luovuus on monitahoinen vahvuus, jota on meissä kaikissa. Täten mielestäni jokaisen nuoren ainutkertainen luovuus toimii erinomaisena myönteisen tunnistamisen kohteena. ”Oletpa sinä luova”, ”oletpa sinä keksinyt oivaltavan ratkaisun”, tai ”olet hienosti uskaltanut kokeilla mielikuvituksellista ratkaisua.” Luovuuden tukeminen, sitä kautta nuoren tunnistaminen sekä tunnustaminen ainutkertaiseksi omaksi itsekseen on hieno tapa tunnistaa ja tunnustaa nuori aktiivisesti.

Känkäsén (2018b) mielestä taidetoiminnassa keskeistä on saada esiin sitä, mitä kullekin henkilölle tai ihmisryhmälle on merkityksellistä, itsetuntemusta vahvistavaa ja voimaannuttavaa. Yhteiset kokemukset ja elämykset voivat parhaimmillaan auttaa todellisuuden jäsentämisessä, ja toimia vastavuoroisina oppimisen lähteinä. (Känkäsén 2018b.) Taidetoiminnassa ohjaajan on todella tärkeää kiinnittää huomiota kohtaamisen erilaisiin tapoihin. Taidetoiminta ja luovuuden tukeminen tarjoavat erittäin hienon mahdollisuuden toteuttaa myönteisen tunnistamisen ideologiaa; tunnistaa voimavaroja, osoittaa erilaisuuden arvostamista, vahvistaa myönteistä minäkuvaa ja tunnustaa nuoria, aktiivisia toimijoita, ainutkertaisiksi yksilöikseen. Kuten Kohvakka (2015, 83) kirjoittaa: joskus vaikeimmallekin tielle lähtemiseen tarvitaan vain sitä, että joku muu tunnistaa sinut myönteisesti, näkee mahdollisuutesi, uskoo sinuun ja kertoo sen sinulle ääneen. Ja kulkee rinnallasi osan matkaa.

4 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on pilotoida taidetoimintaa nuorten psykiatrisessa asumisyksikössä. Pilotoinnista saadun aineiston avulla pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiini siitä, voitaisiinko taidetoimintaa käyttää välineenä nuorten identiteettityön tukemisessa ja nuorten positiivisen minäkuvan vahvistamisessa. Opinnäytetyössäni olen kiinnostunut myös siitä, tuottaako taidetoiminta iloa tai muuta lisäarvoa nuorille yksikön arjessa. Tämän luvun alkupuolella 4.1-4.4 avaen opinnäytetyössä käyttämiäni tutkimustyön menetelmiä sekä aineistonkeruuprosessia. Toivon luvun herättävän metodista keskustelua. Metodisen keskustelun avulla haluan mahdollistaa tutkimuksen tekemiseen liittyvien olosuhteiden sekä tekemääni tutkimukseen liittyvien erilaisten tilannekohtaisten seikkojen tarkastelun. (Grönfors 2015, 160.) Luvun lopussa 4.5 -4.5 esittelen analyysimetodeja, joita olen käyttänyt aineistoa analysoidessani.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen, eli laadullinen toimintatutkimus, jolla on hyvin etnografinen luonne. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellinen elämä, ja tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Niin ikään tiedonhankinta on kokonaisvaltaista, ja aineiston koonti tapahtuu luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161-164.) Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että tiedon keruun instrumenttina käytetään ihmistä, kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, tapauksia käsitellään ainutlaatuisina, sekä induktiivista analyysiä käytetään. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkijan pyrkimys on odottamattomien seikkojen paljastaminen, minkä vuoksi lähtökohtana pidetään aineiston monitahoista ja yksityiskohtaista tarkastelua. (Hirsjärvi ym. 2009, 161-164.)

Triangulaatio

Taidetoiminnan vaikutuksia tutkiakseni suunnittelin ja toteutin neljä taidetyöpajaa. Työpajojen suunnitteluvaiheessa käytin benchmarking-menetelmää, eli vertaisarviointia. Työpajojen aikana harjoitin aktiivista, osallistuvaa havainnointia. Kollegani, SEAMK-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Henri Uusi-Viitala osallistui työpajoihin ohjaamalla ja havainnoimalla. Saadakseni kattavan aineiston,

valitsin lisäksi aineistonkeruumenetelmiksi nuorten lomakekyselyn, sekä ohjaajien haastattelut. Näin ollen voinen, pienellä varauksella, sanoa käyttäneeni tutkimusmenetelmänäni triangulaatiota. Mm. Viinamäen (2007, 181) mukaan aineistotriangulaatiossa hyödynnetään useita erilaisia aineistoja vastattaessa asetettuun tutkimuskysymykseen. Aineistot voivat Viinamäen mukaan olla joko kvalitatiivisia, kvantitatiivisia tai sekä-että. Sellaisina voivat toimia esimerkiksi erilaiset kyselyt, haastattelut, tilastot, havainnointiaineistot, kirjeet ja päiväkirjat. (mt. 181.)

Triangulaatiota käyttämällä halusin osaltani tukea tutkimuksen validiteettia. Viinamäki (2007, 176) on esittänyt triangulatiivisen tutkimusasetelman soveltamisen perustavoitteeksi tutkimuksen luotettavuuden lisäämisen, jolloin perustavoitteena tällaista tutkimusasetelmaa sovellettaessa on myös pyrkimys mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan saamiseen ”uusine, ennakoimattominekin ulottuvuuksineen.” Tarkoitus ei ole kuitenkaan tutkia eri ilmiöitä, vaan kyse on saman ilmiön eri puolien tarkastelusta. Viinamäen (2007, 176) mukaan ideaalitulanteessa jokaisella näkökulmalla onkin yhtä merkittävä rooli tutkimuksen tavoitteeseen pääsemisessä. (Viinamäki 2007, 176.) Triangulaation avulla olen pyrkinyt saamaan kaikkien tutkimukseen osallistuneiden (minun tutkijana, nuorten sekä ohjaajien) näkökulmat huomioitua.

4.1 Benchmarking työpajojen suunnittelun tukena

Benchmarking eli vertaisarviointi on menetelmä, jossa hyviltä esikuvilta otetaan oppia niiden parhaista käytännöistä (UEF 2018). Menetelmän perustana on kiinnostus toisten menestystä ja toimintaa kohtaan. Benchmarkingin avulla muualla hyväksi havaittuja tapoja ja menestyksen tekijöitä pyritään ottamaan käyttöön. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2009, 163.) Tavoitteena on siis saavuttaa parannuksia omassa toiminnassa vertaisarvioinnin avulla oman toiminnan heikkouksien tunnistamisessa. Sen avulla kehittämiseen tähtäviä tavoitteita ja ideoita voidaan laatia. Vertaisarvioinnin toteuttamisen kirjo on laaja. Usein benchmarkingia toteutetaan organisaatiovierailuilla. Vertailua voi toteuttaa etsimällä tietoa parhaimmista käytännöistä myös Internet-sivuilta, kirjoista, artikkeleista ja erilaisista julkaisuista. (UEF 2018.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli pilotoida taidetoimintaa psykiatrisessa asumisyksikössä. Suunnittelin ja toteutin neljä kahden tunnin mittaista taidetyöpajaa Puro Oy:n Fiinan yksikössä kesällä 2018, aikavälillä 26.7–14.8. Työpajojen sisällön rakentaminen oli tärkeää. Taidetoiminnan tuli muodostaa monipuolinen kokonaisuus. Toiminnan haluttiin olevan monipuolista, luovaa, nuorten positiivista minäkuvaa vahvistavaa, ja toiminnan tuli lähestyä identiteettiä erilaisista näkökulmista. Halusin opinnäytetyöni sisältävän myös ekologisen aspektin. Tästä syystä taidetoiminnassa käytettyjen materiaalien tuli olla kestävän kehityksen mukaisia. Käytetyt materiaalit sekä luovuusaspekti kietoutuvat toisiinsa siltä osin, että materiaalit olivat erilaisia, mihin nuoret olivat tottuneet. Tällä viittaan ns. romutaiteen periaatteeseen, jonka mukaan mikä tahansa roska on käypä materiaali taidetta tehtäessä. Funktionaalisen osuuden tuli myös täyttää sosiokulttuurisen innostamisen elementit.

Tutkimusprosessin ja työpajojen suunnitteleminen oli luonteva aloittaa benchmarkkaamalla sitä, millaisia taiteellisia interventioita lastensuojelulaitoksissa on tehty, ja millaisin tuloksin. Benchmarkkasin erilaisia tutkimuksia ja opinnäytetyöni aihepiiriä vastaavia Pro Gradu-tutkielmia (esimerkiksi Vuorinen 2013; Hynninen 2016). Haastattelin puhelimitse taiteiden maisteri Elisa Lindströmiä. Lindström on ohjannut innovatiivisia töitä nuorilla mm. Pyhäjoen, Tampereen sekä Karjaan kuvataideopiskelijoiden kanssa. Benchmarkkasin hänen oppilaillaan teettämäänsä töitä, ja sain paljon käytännönläheistä tietoa siitä, mitä taidetoiminnassa tulisi ottaa huomioon. Minua kiinnosti mm. materiaalivalinnat, teoksiin kuluvan ajan hahmottaminen sekä mahdolliset kompastuskivet, joita toiminnassa voisi ilmetä. Jalostin Lindströmiltä saatuja ideoita vastaamaan opinnäytetyöni teoriapohjan vaateita identiteettityöstä.

Benchmarkingin avulla suunnittelin kahdeksan erilaista työpajaa, jotka esittelin tilaajalleni. Tilaajani valitsi neljä hänen mielestään kiinnostavinta. (Työpajasuunnitelmat löydät liitteistä, ks. LIITE 1.) Tilaajan kanssa käydyt palaverit nousivat tärkeiksi toimintaa suunnitellessani. Tilaajallani, yksikön johtajalla, on ensikäden tieto ja tuntemus opinnäytetyön kohdenuorista. Siten hän pystyi sanomaan

suunnitteluvaiheessa, että suunnitelmiani tuli yksinkertaistaa; työpajat olivat pitkähköjä ja liian monimutkaisia toteuttaa niin lyhyessä ajassa. Mukautin työpajat suoraviivaisemmiksi jättämällä alkulämmittelyt pois. Yksinkertaistin sisältöjä mahdollistaakseni jokaisen onnistumisen kokemukset, sekä madaltaakseni osallistumisen kynnyksiä.

Tilaaajan hyväksytyä työpajasuunnitelmat, sovimme taidetoiminnan aikataulut. Tutkimusluvan olin saanut toimitusjohtajalta jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa. Vein Fiinan seinälle askartelemani taidetyöpajamainoksen, josta kävi ilmi ajat, jolloin taidetoimintaa olisi yksiköllä. Julisteella halusin herättää nuorissa mielenkiintoa. Työpajamateriaalit hankin pienten paikkakuntien kirpputoreilta. Nämä kirpputorireissut muodostuivatkin yhteisöpedagogin näkökulmasta todella antoisiksi. Reissuillani tulin osallistaneeksi kyläläisiä sekä kirpputorin henkilökuntaa huomaamattani taidetoimintaan.

4.2 Osallistuva havainnointi

Tutkimuksessani turvauduin etnografisille tutkimuksille ehkä perinteisimpään tutkittavan aineistonkeruutapaan, eli tutkittavan ilmiön havainnointiin (Puuronen 2007, 111). Tiedonhankkimismenetelmänä havainnointi on perusteltu, jos tutkittavasta ilmiöstä tiedetään hyvin vähän tai ei laisinkaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81). Havainnoinnin muodot tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä ovat eroteltavissa piilohavainnointiin, havainnointiin ilman osallistumista, osallistuvaan havainnointiin ja osallistavaan havainnointiin (mt. 2009, 81). Valitsin tutkimusmenetelmäni asteeksi osallistuvan havainnoinnin. Tyypillistä osallistuvalla havainnoinnilla on, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdoilla heidän toimintaansa (Hirsjärvi ym. 2009, 216).

Grönfors (2015, 154) muistuttaa havainnoinnin, erityisesti jos siihen kytkeytyy myöskin osallistuminen, yleisesti ottaen vaativan tutkittavien luvan, usein myöskin tutkittavien huoltajien, yhteisön tai muun sellaisen tutkittavaan olennaisesti liittyvän tahon luvan (Grönfors 2015, 154). Havainnointia varten tarvitsin siis tutkimusluvat, sillä havainnointikohteeni olivat alaikäisiä. Ennen työpajojen aloittamista minulla oli luvat kunnossa. Luvan myönsi kirjallisena Puro Oy:n toimitusjohtaja. Tämä lupa oli riittävä havainnointia varten.

Tutkittaville on tehtävä heti alussa selväksi, että havainnoija on ryhmässä tekemässä havaintoja, ja hän on osallistuvan havainnoijan positiossa (Hirsjärvi ym. 2009, 217). Käytännössä ryhmän elämään osallistuva havainnoija tekee tutkittavilleen myös kysymyksiä (mt. 2009, 217). Monta mieltä ollaan siitä, minkä verran tutkijan tapahtumien kulkuun pitäisi vaikuttaa tai olla vaikuttamatta. Tutkijan aktiivinen vaikuttaminen on sitä perustellumpaa, mitä toimintatutkimuksellisempi tutkimuksen näkökulma on. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82.) Tutkimukseni ollessa etnografinen toimintatutkimus, osallistuvan havainnoinnin käyttö aineistonkeruumenetelmänä oli perusteltua. Nuorille tehtiin myös heti alussa selväksi, että he ovat osa tutkimusta. Täten toimittiin eettisin perustein.

Työpajoissa tekemäni havainnot kirjasin kenttäpäiväkirjaan. Kenttäpäiväkirja on tarkoitettu tutkimuksen yleisen kulun, metodologisten ja menetelmällisten seikkojen sekä tutkijan omien arvioivien kommenttien kirjaamiseen (Grönfors 1982, 136). Tutkimustyöni ajan pidin tiiviisti myös tutkimuspäiväkirjaa, joka kattaa kuvauksia, mietteitä ja pohdintoja koko tutkimukseni ajalta. Osallistuva havainnointi lunasti mielestäni paikkansa taidetoiminnan pilotoinnin aineistonkeruumenetelmänä. Perustelen tätä Puurosen (2016, 113) väitteellä siitä, että etnografisella- ja osallistuvalla havainnoinnilla voidaan tavoittaa toiminnan mieltä toimijoiden kannalta, ja toimijoiden identiteettien moninaisuus sekä tilannesidonnaisuus tulevat havainnoimalla esille. Tällä Puuronen tarkoittaa sitä, kuinka eri tilanteissa ihmisillä on eri rooleja, jolloin myös erilaiset ja joissakin tapauksissa jopa keskenään ristiriitaiset puolet heidän identiteetistään tulevat esille. (Puuronen 2016, 113.) Puurosen lausuma roolituksesta, identiteettien eri puolista sekä tilannesidonnaisuudesta näkyivät hyvin taidetyöpajoissa.

Toisen havainnoijan osallistaminen osaksi opinnäytetyötä

Puro1:ssä työskentelevä kollegani, SEAMK-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Henri Uusi-Viitala, osallistui työpajoihin ohjaamalla ja havainnoimalla. Uusi-Viitala ohjasi kolmannen työpajan miltei kokonaan yksin, jotta pystyin keskittymään kokonaisvaltaisesti havainnointiin. Uusi-Viitala valikoitui apukädekseni siksi, että hän perehdytti minut työhön aloittaessani Puro1:ssä. Täten työpajoissa hän havainnoi

samalla myös minun työskentelyäni ja työtöittäni. Lisäksi olimme havainneet omalla työkentällämme kuinka sosionomin ja yhteisöpedagogin osaamisalueet täydentävät toinen toisiaan muodostaen hyvän tiimin.

Minusta oli erityisen tärkeää, että meitä oli Uusi-Viitalan kanssa työpajoissa kaksi osallistuvaa havainnoijaa. Opinnäytetyölleni asettama vaade sosiokulttuurisen innostamisen kriteerien täyttymisestä pitää sisällään työpajan aktiivisen ohjaamisen. Yhden ihmisen havainnoidessa ja ohjatessa samanaikaisesti olisi havainnoinnin taso voinut kärsiä, ja monta havaintoa olisi voinut jäädä tekemättä. Kahden ihmisen havainnointi ja havaintopäiväkirjojen vertaileminen toimivat osaltaan myös tutkimuksen validiteetin tukena.

4.3 Nuorten lomakehaastattelu

Tavoitteenani oli kerätä tietoa nuorten kokemuksista taidetoimintaan liittyen. Miten he ovat kokeneet taidetoiminnan? Onko taidetoiminta vahvistanut heidän identiteettiään? Kyselylomake soveltui mielestäni hyväksi aineistonkeruumenetelmäksi. Se mielletäänkin yhdeksi perinteisimmistä tutkimusaineiston keräystavoista, ja sen perinteisin versio on paperilla toteutettu kysely (Valli 2015, 84). Aineistonkeruumenetelminä lomakkeet yhdistetään mielikuvissa useimmiten kvantitatiiviseen tutkimukseen. Niitä voidaan käyttää kuitenkin myös laadullisessa tutkimuksessa, ja kyselyyn vastanneet henkilöt voidaan tyypitellä laadullisiin luokkiin vastaustensa perusteella (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74-75.) Lomakehaastattelu muodostui luontevaksi valinnaksi osittain siksi, että kohderyhmän huomioiden se ei vaatinut nuorilta liikaa yksilön panostusta.

Laatimani kysely (ks. LIITE 2) on asteikkoihin, eli skaaloihin perustuva. Skaaloihin perustuvassa kysymystyypissä esitetään väittämiä ja vastaaja valitsee niistä sen, miten voimakkaasti hän on samaa mieltä tai eri mieltä kuin esitetty väittäjä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 200). Lomakkeen sisältämien avointen kysymysten funktio oli saada vastaajien mielipide perusteellisesti selville (Valli 2015, 106). Lomakehaastattelussa esittämistäni kysymyksistä kaikki liittyvät työpajoihin, niiden aikana virinneisiin ajatuksiin, kokemuksiin ja tunteisiin. Kysymykset ovat perusteltavissa tutkimuksen viitekehysellä, ja tutkimuksen ongelmanasettelun ja

tutkimuksen tarkoituksen kannalta kysymykset ovat merkityksellisiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Nuoret saivat vastata kyselyyn anonyymisti. Pienessä ryhmässä anonyymiteetti ei säilynyt, mutta se ei vaikuttanut nuoria haittaavan. Suurin osa kirjoitti nimensä kyselyyn.

Lomaketta laatiessani kiinnitin erityistä huomiota siihen, että se olisi kohderyhmän huomioiden tarpeeksi lyhyt, mutta sisältäisi kaikki tutkimusta ajatellen tärkeät kysymykset. Tämä siksi, että liian pitkä lomake saa vastaajan luopumaan vastaamisesta ennen kuin hän edes kunnolla tutustuu siihen (Valli 2015, 87). Lomakkeen maksimipituus vaihtelee Vallin (2015, 87) mukaan kohderyhmän mukaisesti: täytyy huomioida muun muassa vastaajien lukutaito, mutta myös kyselyn aihealue ja aiheen merkitys vastaajalle vaikuttavat vastaamisinnokkuuteen. Pidän kyselylomakkeen lyhyenä ja luetutin ulkopuolisilla ennen nuorilla teettämistä. Lomakkeen lopussa nuorta kehuaan, opinnäytetyöni tietoperustan mukaisesti. Huolimatta yrityksestäni noudattaa huolellisuutta kysymysten tekemisessä ja muotoilemisessa, sillä olin tietoinen Vallin (2015, 85) huomautuksesta siitä, kuinka kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle, lomakkeen perusteellisempi hiominen olisi ollut tarpeen.

Huolimatta sekä kirjallisesta että suullisesta ohjeistuksesta, osa nuorista oli ymmärtänyt lomakkeen täyttämisen väärin. Tämä selittynee sillä, että nuoret eivät välttämättä ole ennen täyttäneet vastaavia skaalallisia lomakkeita. Olin tehnyt virheen laittaessani skaalaopastuksen (ympyröi vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten taidetoimintaan osallistumistasi) ohjeistuksen alle, mutta kysymysten ylle. Vaihtoehtojen olisi ehdottomasti täytynyt olla kysymysten vieressä raksittavina vaihtoehtoina 1-4. Esitettävät kysymykset oli numeroitu. Tämä ilmeisesti oli sekoittanut nuoria, ja he olivat ympyröineet kysymyksistä ne, joiden he kokivat liittyneen vahvasti heidän taidetoimintaansa. Näin he eivät myöskään vastanneet niihin kysymyksiin, joiden he eivät olleet kokeneet liikuttaneen heitä. Tämä sekaannus aiheutti muutoksia aineiston analysointiosiossa. Meinasin ensin jättää kyselyn strukturoidun osuuden täysin huomiotta. Kuitenkin huomattessani kuinka paljon dataa strukturoitu osio piti sisällään, en mitenkään voinut jättää kyselyä pois tutkimuksesta. Avointen kysymysten osalta analysoinnissa olen turvautunut teemoitteluun.

4.4. Teemahaastattelu

Teemahaastattelu, eli puolistrukturoitu haastattelu, on tutkijan aloitteesta ja osin tutkijan ehdoilla tapahtuva keskustelu, jossa tutkija pyrkii saamaan selville tutkimuksen aihepiiriin kuuluvia asioita (Eskola & Vastamäki 2001, 24). Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit, teema-alueet, on etukäteen määrätty (mt. 2001, 26). Strukturoidusta haastattelusta poiketen teemahaastattelun menetelmästä puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys (mt. 2001, 26). Teemahaastattelussa haastattelijalla on käsiteltävistä asioista jonkinlainen tukilista, mutta ei valmiita kysymyksiä. Haastattelija varmistaa, että etukäteen päätetyt teema-alueet käydään haastateltavan kanssa läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus vaihtelevat haastateltavasta toiseen. (Mt. 2001, 27.)

Tutkijan aloitteesta ja osin tutkijan ehdoilla tapahtuvaa keskustelua kutsutaan teemahaastatteluksi. Kyseessä on puolistrukturoitu haastattelu, jossa tutkijalla on pyrkimys saada tutkimuksen aihepiiriin kuuluvia asioita selville. (Eskola & Vastamäki 2001, 24.) Teemahaastattelun menetelmä eroaa strukturoidusta haastattelusta siten, että kysymysten tarkka järjestys ja muoto puuttuvat. Haastattelut aihepiirit, teema-alueet, on kuitenkin teemahaastattelussa etukäteen määrätty. (Mt., 2001, 26.) Haastattelijalla on teemahaastattelussa jonkinlainen tukilista käsiteltävistä asioista, mutta valmiita kysymyksiä ei. Etukäteen päätettyjen teema-alueiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella haastateltavasta toiseen, mutta haastattelija varmistaa, että haastateltavan kanssa teema-alueet käydään läpi. (Mt. 2001, 27.)

Halusin huomioida tutkimuksessani yksikön ohjaajien näkökulmat saadakseni kattavan kuvauksen taidetoiminnan vaikutuksista. Haastattelin kahta Fiinan ohjaajaa 31.8.2018, kaksi viikkoa työpajojen päättymisen jälkeen. Haastattelut tapahtuivat yksiköllä, suljetussa tilassa. Tilanne oli rento, ja haastateltavat saivat istuskella sohvalla. Nauhoitin molemmat haastattelut litterointia varten. Haastateltavat olivat tietoisia äänityksestä, litteroinnista ja tutkimukseen osallistumisestaan. Haastateltavat valikoituivat ohjaajien joukosta siten, että molemmat olivat osallistuneet taidetoimintaan ainakin tarkkailemalla, eri päivinä. Haastattelujen teemarungon löydät liitteistä, (Ks. LIITE 3.). Teemahaastattelu muodostui luonnollisimmaksi valinnaksi, sillä pelkäsin strukturoidun haastattelun tyypistävän

ohjaajien vastauksia ohjaten heitä vastauksiin, joita he olisivat olettaneet minun halunneen kuulla. Avoimen haastattelun koin kuitenkin tarpeettoman rajattomaksi ja työlääksi. Teemahaastattelu palveli tiedon saantia tutkimuskysymyksiä ajatellen, mutta antoi tilaa myös ohjaajien ilmaisulle sekä heidän omille havainnoilleen asiaan liittyen.

4.5 Analysointi

Analysoinnilla pyritään tekemään empiirisiä yleistyksiä tai teoreettisia johtopäätöksiä kokoamalla uudelleen käsitteellisiin osiin ositettua aineistoa (Grönfors 1982, 154). Tutkimusaineistoni muodostuu tekemistäni kenttämuistiinpanoista, kahdesta ohjaajan haastattelusta, sekä nuorille teetetyistä lomakehaastatteluista.

Haastattelut litteroin kokonaisuudessaan, mutta niiden laajuuden vuoksi en liittänyt niitä osaksi tutkimusraporttiani. Käytettyäni tutkimuksessani useampaa tutkimusmenetelmää, on luonnollista, että myös analyysissäni olen turvautunut useampaan menetelmään. Näitä ovat sisällön analyysi, teemoittelu ja tyypittely.

Ennen varsinaista aineiston analysointia pelkistin aineistoani siten, että jätin analysoinnin ulkopuolelle kaikki ne asiat, jotka eivät alun perin kiinnostaneet minua ennen tutkimusta. Alasuutari (1999, 40) kutsuu tätä havaintojen pelkistämiseksi. Täten huomiota kiinnitetään ainoastaan teoreettisen viitekehyksen ja kulloisenkin kysymyksenasettelun kannalta ”olennaisiin” asioihin aineistoa tarkasteltaessa (mt. 1999, 40). Toisaalta tämä on jo osaltaan analysointia, sillä Grönforsin (1982, 155-156) mukaan aineiston järjestämisen ja sen analysoimisen ero on vain näennäinen, sillä aineiston järjestäminen on osa analyysiä ja varsin huomattava osa (Grönfors 1982, 155-156). Tämä on kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä. Aineiston analysointi tapahtuu osittain samanaikaisesti aineistonkeruun kanssa (Grönfors 1982, 145).

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103). Sisällönanalyysillä tarkoitetaan pyrkimystä kuvata dokumenttien sisältöä sanallisesti (mt. 2018, 119). Diskurssianalyysin tavoin se on siis tekstianalyysia. Kyseinen menetelmä soveltuu dokumenttien systemaattiseen ja objektiiviseen analysoimiseen. Dokumentiksi voidaan tässä yhteydessä käsittää niin kirjeet kuin kirjatkin. (Mt. 2018, 117.) Vaikka

sisällönanalyysin avulla voidaankin Grönforsin (1982, 161) mukaan tarkastella myös kvalitatiivisin keinoin kerätyn tutkimusmateriaalin sisältöä, se ei kuitenkaan ole käyttäytymistä tarkasteleva tapa, vaan se on tutkimusaineiston tarkastelemisen tapa. Sisällönanalyysimenetelmä on soveltuva myös täysin strukturoimattomankin aineiston analyysiin, ja sen avulla tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Yksinomaan sisällönanalyysin avulla johtopäätöksiä ei voida tehdä, mutta sen avulla johtopäätöksiä varten saadaan kerättyä aineisto. (Grönfors 1982, 161.) Grönforsin (1982, 161) lausuman mukaisesti sisällönanalyysi siis ikään kuin tuottaa raaka-aineet teoreettiseen pohdintaan, mutta itse pohdinta tapahtuu tutkijan järjellisen ajattelun keinoin. (Grönfors 1982, 161.)

Sisällönanalyysiä olen käyttänyt analysoidessani työpajoista kirjoittamiani kenttämuistiinpanoja sekä tutkimuspäiväkirjaani. Sisällönanalyysiä olen käyttänyt lähinnä aineiston redusoinnissa, eli pelkistämisesssä. Olen tietoinen Grönforsin (1982, 161) huomautuksesta siitä, että sisällönanalyysiä voi käyttää muistiinpanojen järjestelemisen tapana, mutta silloin ei vielä pyritä johtopäätöksiin eikä esille tulleiden seikkojen mahdollisiin yhteyksiin. Näin ollen en ole tehnyt johtopäätöksiä analyysimenetelmän avulla, mutta se auttoi minua teoreettisessa pohdinnassa.

Sisällönanalyysin avulla olen jäsentänyt havaintopäiväkirjoistani saadun aineiston tiiviiksi, kriittisesti analysoitavissa olevaksi, tutkimuskysymyksiini vastaavaksi kokonaisuudeksi päästäkseni kiinni olennaisiin asioihin. Esitin aineistolleni olennaisia tutkimuskysymyksiini liittyviä kysymyksiä ja jatkokysymyksiä. Sisällönanalyysin valikoituminen havaintopäiväkirjojeni analysointimetodiksi osoittautuikin hyväksi valinnaksi. Se auttoi karsimaan tutkimuskysymykselleni epärelevantit asiat, ja auttoi näkemään olennaisen. Sisällönanalyysin menetelmä auttoi minua myös analysoimaan dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117).

Teemoittely ja tyypittely

Toisena aineiston osana toimivat nuorilla teettämäni palautelomakkeet sekä ohjaajien antamat haastattelut. Näiden analysointiin valitsin analyysimenetelmiksi teemoittelun ja tyypittelyn, joita useimmiten teemahaastattelujen analysoinnissa käytetään. Teemoittelemisella tarkoitetaan

aineiston jäsentämistä teemojen mukaisesti ja sitten sen pelkistämistä (Eskola & Vastamäki 2015, 43.) Yksinkertaisesti teemoittelussa on siis kyse aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105). Tyypittelyssä puolestaan joukko tiettyä teemaa koskevia näkemyksiä tiivistetään yleistyksiksi, tyypiesimerkeiksi. Esimerkiksi näkemyksille etsitään teemojen sisältä yhteisiä ominaisuuksia ja näistä yhteisistä näkemyksistä muodostetaan eräänlainen yleistys. Kyse on siis aineiston ryhmittelystä tietyiksi tyypeiksi. (Mt. 2018, 107.)

5 AINEISTON TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI

Tässä luvussa esittelen kehittämistyöni tuloksia. Aineisto koostuu neljän taidetyöpajan aikana koostamastani havaintopäiväkirjasta, kahdesta Fiinan yksikön ohjaajan haastattelusta, sekä nuorten palautelomakkeiden vastauksista. Kerätyn aineiston olen analysoinut hyödyntämällä sisällönanalyysin menetelmää, sekä teemoittelemalla että tyypittelemällä. Haastateltavat ovat halunneet pysyä anonyymeinä, joten viittaaan heihin tekstissäni haastateltavina 1-2.

Tutkimukseni alussa olin kiinnostunut siitä, voitaisiinko taidetoimintaa hyödyntää nuorten psykiatrisessa lastensuojeluyksikössä identiteettityön tukena. Tutkimus tuotti paljon myös sellaista tietoa mikä ei ole oleellista tutkimuksen kannalta, mutta joka alkoi kiinnostaa enenevässä määrin. Olen joutunut rajaamaan tällaisen tiedon tutkimukseni ulkopuolelle. Tässä toimintatutkimukseni analyysiosiossa vastaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Voiko taidetoimintaa hyödyntää lastensuojelun erityisyksikössä identiteettityöskentelyn välineenä?
2. Kokevatko psykiatrisista haasteista kärsivät nuoret taidetoiminnan hyödylliseksi positiivisen minäkuvansa vahvistamisessa?
3. Tuoko taidetoiminta nuorille iloa tai muuta lisäarvoa lastensuojelun arkeen?

5.1 Nuorten yksilöllisyys

Nuoret ovat yksilöitä, ja tämä näkyi niin heidän toiminnassaan työpajojen aikana, kuin heidän antamassa palautteessaankin. Siksi tutkimusten tulosten yleistettävyys pilotoinnin kaltaisen taidetoiminnan käytöstä identiteettityöskentelyn toimivana, kaikille nuorille yleispätevänä välineenä on haastavaa. Tämä nuorten erilaisuus ja taidetoiminnan käyttö erilaisten nuorten kesken nousi esille myös ohjaajan haastattelussa.

Siis kun se on mulle ittelle terapeutista, nii totta kai mä sit ajattelen et se on ehkä muillekki. Mut ei kaikki siis, eihän kaikki nuoret oo sellasia. Niin ku ei niillä oo sellasta, vaikka ne haluaisi, niin niillä ei oo välttämättä sellasta mielenkiintoa siihen niin paljo et ne sais siitä. Sit on niitä joitaki jotka jaksaa. (Haastateltava 1)

En tiedä, että onkse kaikille se juttu. Tietenki taidettaki on nii erilaista. Siis se, että löytää sen oman. Et onhan se, jos aattelet esimerkiks, että sehä voi olla tosiaan jotai kuvataidetta, mut se voi olla myös sit niinku just tällasta teatteria tai improvi-
saatiota, se voi olla jotai musiikkia. (Haastateltava 2)

Varmasti on terapeutista jos jokainen, tai jos löytää vaan sen oikeen niinku kanavan kaikille...on on. (Haastateltava 1)

Nuorten erilaisuus näyttäytyy myös palautelomakkeiden avointen kysymysten variaatioissa. Kaikki työpajoihin osallistuneet ja kyselyyn vastanneet viisi nuorta ovat kokeneet hauskimmaksi ja vaikeimmaksi eri asiat. Tärkeä huomio on, että nuoret ovat ymmärtäneet kysymykset hyvin suppeasti, ja nimenomaan taidepajojen tekemistä koskeviksi kysymyksiksi. Vastaukset ovat konkreettisia. ”Minusta mukavinta oli kenkien askartelu”, ”karkit”, tai ”minusta vaikeinta oli laatikkoaskartelu.” Palautteet ovat kuitenkin hyvin synkronoituja erään haastateltavan huomion kanssa:

Se on jännä et siinon ollu se, et varmaan niinku eri nuoret on tykänny eri jutuista, ettei oo ollukkaa niin et ne kaikki on tykänny yli kovaa jostaki yhestä. Vaan yks onki tykänny enemmän jostaki mistä toinen taas on tykänny toisesta, et sinänsä tavottanu hyvin kyllä eri nuoret tästä. (Haastateltava 1)

Saatujen tutkimustulosten valossa voin kuitenkin todeta, että potentiaalia taidetoiminnalla on. Tähän vaikuttanee nuoren yksilölliset taipumukset, kehityksen taso (kyky reflektoida omaa olemistaan ja toimintaansa), sekä psyykinen vointi. Tämä tuli esille tutkimuksessa. Nuori, joka valmiiksi tunnustettiin taiteelliseksi nuoreksi joka ”tykkää väkertää”, hyötyi taidetoiminnasta selkeästi hyvin paljon. Tämä käy ilmi hänen antamastaan suullisesta, että kirjallisesta palautteesta. Hän on kokenut taidetoiminnan vahvistaneen hänen positiivista minäkuvaansa. Palautteesta käy myös ilmi, että juuri hänen kohdallaan taidetoiminnalliset menetelmät ohjattuina voisivat toimia hyödyllisenä, uudenaikaisena välineenä identiteetin kanssa työskennellessä.

Nuorisotyössä, kuten kaikessa ihmistyössä tulisikin muistaa yksiköllisyyden periaate. Nuoren kasvun ja kehityksen tukeminen onkin yksilöllisen nuorisotyön tavoitteena. Nuoren tarpeet määräävät käytettävät työmenetelmät ja -tavat. Nuorta tuetaan oman elämänsä aktiivisen toimijuuden kehittymisessä vahvistamalla nuoren itsetuntoa. (Ouka 2018.) Tämän opinnäytetyön tuottamien tutkimustulosten valossa taidetoiminta voidaan nähdä vakavasti otettavana, nuoren kasvua ja kehitystä

tukevana työmenetelmänä, mikäli nuori itse on toiminnalle avoin. Jokaisen nuorten tarpeisiin sillä ei kuitenkaan varmasti pystytä vastaamaan, mikäli taidetta halutaan käyttää tavoitteellisena välineenä. On kuitenkin pidettävä mielessä, että taiteella ja sen parissa toimimisella on silti lukuisia hyvinvointia tukevia merkityksiä, jotka voivat tuottaa ihmiselle terapeuttisia vaikutuksia (Taikusydän 2018). Taiteen terapeuttisuus on kenen tahansa ulottuvilla, vaikka taidetta ei tavoitteellisena välineenä käytettäisikään.

5.2 Taiteen vaikutus minäkuvaan: iloa ja uusia oivalluksia

Palautelomakkeessa strukturoituja kysymyksiä oli yhdeksän. Kysymyksillä yritin kartoittaa nuorten kokemusta siitä, ovatko he kokeneet taidetoiminnan hyödyllisinä identiteetin ja minäkuvansa kannalta. Vastaukset olivat moninaisia. Osa vastauksista olivat ristiriidassa keskenään jopa yhden ja saman ihmisen palautelomakkeen sisällä. Tämä hämmensi vastauksia tulkittaessa, ja lisäkysymyksiä heräsi.

Palautteista nousi kuitenkin pari seikkaa, joista kaikki tai suurin osa ovat olleet samaa mieltä. Havaintopäiväkirjojen perusteella taidetoiminta näyttää aiheuttaneen nuorissa myös jännityksen tunteita ja lievää vastahakoisuutta. Näistä seikoista huolimatta kaikki nuoret ovat olleet yhtä mieltä siitä, että taidepajat ovat tehneet heidät iloisiksi. Tämä on todella tärkeä huomio, ja vastaa suoraan kolmanteen tutkimuskysymykseeni siitä tuoko taidetoiminta nuorille iloa tai muuta lisäarvoa lastensuojelun arkeen. Eräs nuorista oli täyttänyt koko skaala-asteikkoisen palautelomakkeen kaikki muut kohdat vastaamalla ”en tiedä.” Huomion arvoista on kuitenkin se, että vaikka kyseinen nuori ei tiennyt mitä vastata muihin kysymyksiin, hän oli samaa mieltä siitä, että taidetoiminta oli nostattanut hänessä iloa. Tämä nousi esille myös haastatteluissa:

Nehän nyt on ollu niin liikuttavan täpinässä tästä, ihan niinku ittelläki ollu tippa linssis. (Haastateltava 1)

Siis ainakin susta ne on tykänny aivan hurjasti, että tota niin ja myös odottaneet sitä niinkun että te ootte tullu. Että tehdään, vaikka se on ehkä puheissa ollu vähän että silmiä pyöritelty et no ompa niinku, taas se tulee ja näin, mutta sitä on odotettu ihan selkeesti. Mut se, et on pitänyt kuitenkin saada mollata vähäsen sitä, et ei nyt voi innoissaan olla kuitenkaan, mutta niinku rivien välissä innoissaan kyllä kuitenkin. (Haastateltava 2)

Nuoret olivat yhtä mieltä siitä, että taidetoiminta on edesauttanut heitä saamaan itsestään uusia oivalluksia. Näin on kokenut kolme neljästä. Samat nuoret ovat kokeneet myös saaneensa uusia näkökulmia ja ajatuksia muihin asioihin liittyen. Toisaalta nuorista vain yksi on kokenut taidetoiminnan saaneen hänet miettimään sitä, millainen hän on. Kuitenkin nuori, joka ei ole osannut vastata siihen onko taidetoiminta saanut hänet pohtimaan omaa minuuttaan, on kokenut saaneensa itsestään uusia oivalluksia. Uusiin puoliin itsessään on tutustunut palautteen mukaan vain yksi, muut eivät ole osanneet sanoa. Luovaksi on itsensä tuntenut kolme neljästä. Toisaalta yksi nuorista on vastannut avoimeen kysymykseen, että vaikeinta hänelle on ollut olla luova. Kyseinen nuori on kuitenkin havaintojen perusteella tehnyt hyvinkin luovia ratkaisuja työpajojen aikana, osallistunut suurella intensiteetillä, ja osoittanut suurta mielenkiintoa tekemiseen. Tutkimusten analysoiminen on siis hyvin haastavaa, sillä nuorten omaa kokemusmaailmaa saattaa värittää alitajuisesti esimerkiksi vertaileminen esim. ohjaajan tekemään työhön, suuri vaatimustaso itseään kohtaan, tai nuoren mitätöivä asenne itseä kohtaan. Nuoret saattoivat esimerkiksi kommentoida ohjaajien töitä ”vau”, tai vähätellä kehujen edessä ”no, tää nyt on vaan tällanen.” Tämä on kuitenkin spekulatiota, sillä nuoren syventämättä vastaustaan en voi ottaa kantaa hänen henkilökohtaiseen kokemukseensa.

Toinen tutkimuskysymykseni liittyi siihen, voisivatko psykiatrisista haasteista kärsivät nuoret kokea taidetoiminnan hyödylliseksi positiivisen minäkuvansa vahvistamisessa. Tulokset ovat hämmentäviä ja ristiriitaisia. Puolet nuorista on kokenut itsensä tärkeäksi ja huomioiduksi, ja he ovat kokeneet positiivisen minäkuvansa vahvistuneen. Yksi ei ole osannut sanoa. Odottamattomasti yksi nuorista on vastannut olevansa täysin eri mieltä kyselyn väittämän kanssa, joka oli ”minut huomioitiin, koin olevani tärkeä”. Tämä oli yllättävää ja hämmentävää, sillä kyseinen nuori oli halunnut kirjoittaa oman nimensä lomakkeeseen. Täten pystyin vertaamaan hänen vastauksiaan tekemiini havaintoihin. Havainnot ja nuoren kokemusmaailma olivat täysin ristiriidassa keskenään. Kyseinen nuori halaili meitä ohjaajia paljon, ja sai osakseen paljon yksilöllisiä kehuja ja huomiota. Lomakkeen loppuun nuori oli piirtänyt sydämen, ja kirjoittanut ohjaajille terveisiksi I love you. Tämä kieli siitä, että ehdimme muodostaa hänen kanssaan henkilökohtaisen siteen, ja kohtaaminen oli tapahtunut molemmin puolin. Ilman lisäkysymyksiä en osaa ottaa kantaa miksi nuori on kokenut olonsa epätärkeäksi, tai onko taidetoiminta ollut hänelle vääränlainen kanava

itseilmaisussa. Onko kysymys mahdollisesti siitä, että hän on ymmärtänyt skaala-asteikon väärin (1-4=4/1), vai onko kyse suuremmista identiteettiin juurtuneista minäkäsityksistä, jolloin esimerkiksi ulkopuolisuuden tai huonouden kokemukset ovat niin syvään juurtuneita, että värittävät kohtaamistilanteita?

Viime vuosien tutkimuksissa on korostunut, että taiteen ja kulttuurin merkittävin vaikutus syntyy henkilökohtaisen kokemuksen, elämysten ja merkityksenannon kautta (Honkala & Laitinen 2017). Myös jokaisen tutkimukseen osallistuneen nuoren kokemusmaailma on erityinen, eikä se ole yksinkertaisesti yleistettävissä. Tutkimuksessani en kykene erittelemään millaisia merkityksiä kukin nuori taidetoiminnalle on henkilökohtaisesti antanut. Kuitenkin nuorten kokemukset uusien oivalluksien saamisesta antavat viitteitä siitä, että pilotoinnin kaltainen taidetoiminta voi tarjota mahdollisuuden korjaaviin ja vahvistaviin kokemuksiin, itseen liittyvien negatiivisten tai toimintaa rajoittavien käsitysten muuttamiseen sekä uudenlaisten roolien ja identiteettien omaksumiseen (Laitinen 2017).

Honkalan ja Laitisen (2017) väitteen mukaan viime vuosien tutkimuksessa on korostunut henkilökohtaisen kokemuksen, elämysten ja merkityksenannon kautta syntyvä taiteen ja kulttuurin merkittävin vaikutus. Myös jokaisen tutkimukseen osallistuneen nuoren kokemusmaailma on erityinen, eikä se ole yksinkertaisesti yleistettävissä. Opinnäytetyössäni en kykene erittelemään kunkin nuoren taidetoiminnalle henkilökohtaisesti antamia merkityksiä. Laitinen (2017) on esittänyt taidetoiminnan voivan tarjota mahdollisuuden korjaaviin ja vahvistaviin kokemuksiin, itseen liittyvien negatiivisten tai toimintaa rajoittavien käsitysten muuttamiseen sekä uudenlaisten roolien ja identiteettien omaksumiseen. Fiinan nuorten kokemukset uusien oivalluksien saamisesta antavat viitteitä siitä, että pilotoinnin kaltaisella taidetoiminnalla on yhtymäkohtia Laitisen (2017) esittämiin asioihin.

5.3 Taiteen rauhoittava vaikutus ja vaikutukset ilmapiiriin

Ohjaajien temahaastatteluissa yhdeksi yhtenäiseksi temaksi nousi taidepajojen rauhoittava vaikutus nuoriin. Molemmissa haastatteluissa ohjaajat nostivat asian esille positiivisena, konkreettisesti näkyvänä vaikutuksena. Työpajojen jälkeiset illat koettiin

seesteisemmiksi. Ohjaajat näkivät vaikutuksen olevan suorasti yhteydessä järjestettyihin taidepajoihin.

Sen verran, et ku se oli kuitenkin ilta-aikaan ja se on täällä aika usein lähtenyt sellaseksi levottomaksi eikä oo mitään tekemistä, niin kyllä sen huomasi että ne oli niinku, no keskittyneitä ne jotka siihen osallistui, ja sit seki joka ei osallistunu niin kuitenkin aika hyvin pysyi siinä niinkun hanskassa se sen toiminta. (Haastateltava 2)

Elikkä henkilökunta on tykänny, se on tehnyt tosi hyvää nuorille... et nehä on ollu sitte rauhallisia päivän. Et se on ollu sellanen hyvä, ohjattu, ja sit se ilta on menny jotenkin tasasesti, ne on saanu siinä tavallaan sitä energiaa purkaa johonki, niin hyvällä tuulella ollu nuoret. (Haastateltava 1)

Se tavallaan niinku helpottaa meidän iltoja, että niillä on joku mielekäs tekeminen, millä on alku ja loppu siinä. Ja sitte se, että sitä myötä kun se ei oo mitään semmosta hirveen hälinää, tai semmosta että kierrokset saadaan pysymään suht matalina, niin se on helpottanu sitä niinku meidän iltavuoroo sillä tavalla ja on saatu, jos siitä on meinattu lähtee keulimaan, niin saatu just palattua puheen tasolla siihen et mitäs sä nyt teitkään ja sitte niinku saatu kierroksia taas alas sillä. (Haastateltava 2)

Taidetoiminnassa tehdyt harjoitukset olivat luovia töitä, mutta eivät tietoisesti taideterapeuttisia. Kuitenkin menetelmiin kytkeytyy usein terapeuttisuus (Laine 2012, 7). Tuiskun (2003, 23) mukaan luovuusterapeuttisiin menetelmiin liitetään usein jännityksen purkautuminen. Mahdollisesti jännityksen purkautuminen on näkynyt rauhallisena iltana.

Vaikutukset nuorten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja yleiseen ilmapiiriin

Rantalan (2013, 91) mukaan yksilökohtaisen muutoksen havainnointi ja todentaminen on mahdollista, joskin se voi olla muustakin kuin taidetoiminnasta johtuvaa. Kokemus on subjektiivinen. Rantala kuitenkin esittää tutkijoiden havainnon siitä, että henkilö saattaa esimerkiksi kyselyssä sanoa ettei mitään muutosta ole tapahtunut, mutta toisen mielestä kyseinen henkilö on muuttanut toimintaansa. (Rantala 2013, 91.) Myöskään haastateltavat eivät puhuneet mahdollisesti havaitsemistaan muutoksista yksittäisten nuorten kohdalla, mutta ryhmän ilmapiirissä koetut hienovaraiset muutokset muodostivat yhtenäisen teeman. Molemmissa haastatteluissa nousi esiin nuorten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja toisen, jollei myönteiseen niin neutraaliin kohtaamiseen liittyviä asioita.

Ainakin tota nää kaks jotka osallistu innokkaammin siihen, niin toisiaan kohtaan, toinen kun ainakin on monesti sellanen kärkeä sanomaan ja näin, niin oli semmonen niinku jossei nyt yhdessä tekemisen meininki niin ainakin vierekkäin tekemisen meininki. Tai semmonen niin ku et jotenkin emmä tiedä mikä sana kuvais parhaiten. Et olisko se seesteinen tai mikä se olis sitte niinku, mut semmonen ehkä jopa yhdistävä tekijä. Tietyllä tapaa niin ku löysivät sitten loppuillaksi, en mä nyt tiedä puhuiko ne enää aiheesta tai tästä tekemisestä, mutta pystyivät loppuillasta niin kun puhumaan keskenään. (Haastateltava 2)

Kyllähän ne suhteellisen hyvin tulee toimeen. Mut olihan ne, siis eiksne toiminu ihan niin ku yks yhteen? Joo, et ei ollu, en ainakaan huomannu et olis mitään sellasta toisen mollaamista, mitä toisaalta on vähä. Sitä yritetään lytätä toista niin ku alaspäin ja näin, ja sillä korottaa sitä omaa. (Haastateltava 1)

Tämä oli myös havaittavissa työpajojen aikana. Työpajojen aikana, nuorten keskittyessä töihinsä, oli ilmapiiri myönteinen. Kaikki kuuntelivat toisiaan, ja tekemisen edetessä nuoret myös alkoivat jakaa itsestään enemmän. Laitinen (2017) on esittänyt väitteen, jonka mukaan taidetyöskentely voi toimia sellaisena tilana, jossa nuorten empatiakyvyn, muiden huomioimisen, kannustavan ja kunnioittavan asenteen kehittyminen mahdollistuu. Mahdollisesti pilotointi mahdollisti tällaisen tilan syntymisen. Tämä näkyi esimerkiksi siten, että jonkun alkaessa puhua syvemmistä aiheista kuten perheestään, joka monelle laitoksessa asuvalle nuorelle on arka paikka, kuuntelivat kaikki hiljaa. Kun nuoret alkoivat innoissaan keksiä mitä voisimme syksyn aikana taidetoiminnassa tehdä, en kuullut kertaakaan kenenkään lyttävään kenenkään ideaa. Enemmänkin tilanteissa tuli ”joo ja sit”-meininki. Välillä meno meinasi lähteä keulimaan, mutta missään vaiheessa kierrokset eivät nousseet negatiivisella tavalla. Kierrosten nousu näkyi jossakin kohtaa riehakkuutena ja remakkana. Mielenkiintoista oli huomata, että nuoret vapautuivat enemmän, kun tutut ohjaajat eivät olleet läsnä. Esimerkiksi improvisaatiokerralla nuoret heittäytyivät tekemiseen vasta, kun tuttu ohjaaja lähti pois. Sitä ennen heissä oli havaittavissa nolostumista ja estoisuutta. Nuoret myös kertoivat avoimesti minulle luottamuksellisia asioita, ja olin heidän puheidensa perusteella myös tietoinen heidän välisistään ristiriidoista. Nämä eivät kuitenkaan näkyneet millään muotoa työpajojen aikana. Päinvastoin, tunnelma oli kuin kotona ruokapöydän ääressä. Liisa Laitinen (2017) onkin todennut taideprojektin voivan tarjota turvallisena koetun tilan, ajan ja mahdollisuuden jakaa kokemuksia, näkemyksiä ja tunteita yhdessä muiden kanssa sekä kunnioittavan ja kannustavan ilmapiirin yhteiselle toiminnalle, jossa arvokas kokemus vastavuoroisesta tuesta sekä kannustuksesta voi mahdollistua.

5.4 Myönteinen asenne ja arvostus toisen tekemää kohtaan

Rantalan (2013, 91) mukaan taideperustaisen toiminnan vaikutukset tulevat usein esiin pienissä, arkipäiväisissä asioissa. Niin myös ohjaajat olivat tehneet havainnon siitä, kuinka nuorten myönteinen asenne näyttäytyi myös vuorovaikutuksen ulkopuolella kunnioituksena tehtyä taidetta kohtaan. Ohjaajat toivat positiivisena huomionaan esiin sitä, kuinka työpajoissa tehtyjä töitä kohtaan arvostus näkyy sekä nuorten puheissa, että teoissa:

Nehän ei, niin ku et vaikka täällä riehutaan ja paiskotaan, niin niihinhän ei kosketa. (nuorten tekemät työt, jotka ovat esillä.) Että ne on niitä niitten tekemiä ja ne saa olla tuolla niin ku rauhassa. (Haastateltava 1)

Vaikka se oli siis sellasta niin ku noloaki jossain vaiheessa, niin kukaan ei tiäks mitenkään toista mollannu. Tai toisten tekeleistä ei oo sanottu et tää on ruma, ompa yksinkertanen. Kukaan ei siis sanallakaan oo ikinä sanonu kenenkään, vaan kaikki on, ku on kysyny et kenenkä nää on, niin ne on et ”no se on sen ja tää on tän.” Ei oo mitään tullu et ”toi ruma tualla on sen.” (Haastateltava 1)

Myönteinen asenne on näkynyt ohjaajien mielestä myös siinä, kuinka nuoret ovat itse nähneet oman tekeleensä ja taiteensa arvokkaassa valossa:

Ei oo ollu sitä et mullon tää ruma täs, vaan ne on niinku hyvin ylpeinä kyllä esittäneet oman työnsä et tämä on mun oma. Et se joo. (Haastateltava 2)

Ohjaajien kommentit vahvistavat hypoteesiani taidetoiminnasta positiivisen minäkuvan vahvistajana. Onko mollaamattomuus ja taiteen arvostaminen seurausta taiteen tuomasta onnistumisen tunteesta vai siitä tavasta, jolla taidetoiminta on ohjattu? Viittaan tällä myönteiseen tunnistamiseen, joka on luonut pohjan koko taidetoiminnan ohjauksen periaatteille. Onko myönteinen tunnistaminen tavoittanut nuoren syvemmillä tasolla siten, että hän on kokenut itsensä kokonaisvaltaisesti hyväksytyksi taidepajojen aikana, ja tutkijoilta saatu myönteinen kokemus omasta tekemisestä siirtynyt nuoreen? Vai onko kyse siitä, mistä Laitinen (2017) kirjoittaa kirjoittaessaan osallistavan ja yhteisöllisen taidetoiminnan voivan lisätä sosiaalista vuorovaikutusta, tukea ja luottamusta sekä voivan tarjota osallistujille kokemuksia nähdyksi, kuulluksi ja arvostetuksi tulemisesta? Tätä on hankala eritellä, eikä se ole

minusta tärkeää. Tärkeintä on se, että nuoren kokemus on se, että hänen työnsä niin kuin kaikkien muidenkin, on uniikki ja arvokas.

5.5 Uusien, yllättävien piirteiden paljastuminen

Taidelähtöisten lähestymistapojen yksi vahvuuksista on se, että ne saavat parhaassa tapauksessa osallistujat ”luovaan tilaan” (Jansson 2013, 45). Tämä ”luova tila”, jonka osa nuorista taidetoiminnan aikana saavutti, kirvoitti ohjaajissa hämmästyksiä. Taidetoiminta tuli paljastaneeksi nuorista ennennäkemättömiä puolia. Tämä on taidetoiminnalle ilmeisen tyypillistä. Uusien piirteiden löytymisestä taidetoiminnan avulla on puhunut ainakin Känkänen (2018), jonka mukaan uusien piirteiden ja osaamisen löytäminen itsestä vahvistaa lapsen ja nuoren itsetuntoa. Moni ohjaaja tuli päivitelleeksi ääneen, ”kuinka en olisi ikinä tuosta nuoresta uskonut”, ja ”kuinka sekin osallistui niin täysillä.” Taidetoiminnan avulla nuorissa näkyviksi tulleet uudet piirteet tulivat vaikuttaneeksi ohjaajiin positiivisella tavalla. Olisikin kiinnostavaa tutkia taidetoimintaa ohjaajan ja nuoren kohtaamisen tilana.

Siis mä, mun täytyy sanoa itte, että mä olin ensinnäki, mä olin tosi yllättyne et ne lähti niin hyvin mukaan siihen. Ku mähä olin kattoos sen improvisaatiokerran, ja ku sitä kattoo nii oli aiva et ei tää oo niin ku todellista, et nuo on oikeesti kaikki tuolla niin ku ryömmimässä lattialla! (Haastateltava 1)

Et se, että kun näähän on niinku tyyppjä, et yks tänään sano et hän ei voi käyttää rillejä ku se on noloo mut ei, tää oli iha fain et ei siinä. Ja sen jälkeenhän se oli niin, et tähän oli parasta tää, tää oli paras kerta ikinä ja jotenkin niin ku tuli tosi, tuli niihin yllättäviä piirteitä, ettei olis uskonu! (Haastateltava 1)

Tavallaan että sellasilta nuorilta just tuli tämmösiä et tää oli kivaa. Ja olis aatellu et ei IKINÄ... niin ku tee tällasta. (Haastateltava 1)

Uusien puolien näkeminen herätti joissakin ohjaajissa myös selkeitä tunnereaktioita, joista kaikki olivat yksinomaan positiivisia. Taidetoiminta tuli paljastaneeksi nuorista uusia puolia vielä taidepajojen loppumisen jälkeenkin. Eräs ohjaaja soitti minulle kaksi viikkoa työpajojen päättymisen jälkeen töihin. Työntekijä oli lievässä liikutuksen tilassa soittaessaan, että minua oli odottamassa Fiinan yksiköllä lahja. Eräs nuorista oli koulussa puutyötunnilla tehnyt minulle puisen sydämen. Hän oli maalannut sydämen punaiseksi, ja oli alkanut polttaa nimikirjaintani sydämeen. Ilmeisesti nolous

oli voittanut, ja hän oli polttanut oman nimensä keskelle sydäntä. Nuori oli koulusta tullessaan sujauttanut sydämen kanslian pöydälle huomiota herättämättä, kuin puolivahingossa.

...Siis näköjään sellasekki, jotka ei ehkä oikeen osallistunu ku ehkä viimesellä kerralla sitte, niinku tää mejän pikkuherraki, ja sit kuitenkin se niin suurella rakkaudella, hitsi mä rupeen itkee oikeesti joo, must se oli nii herttasta.. (Haastateltava 1)

Uskon että uusien puolien näkeminen nuorissa, juurikin esimerkiksi pehmeiden esille tuleminen, on antanut ohjaajille uutta tarttumapintaa ja intoa nuorten kanssa työskentelyyn. Nuoren heittäytyessä voi rutinoitunutkin ohjaaja nähdä häivähdyksen jotakin ennenkuulumatonta, minkä olemassaolosta ei ole ennen tiennytkään. Hiltunen & Rantala (2013, 33) mukaan taiteen kieli on aistimellinen, muotokielen kautta merkityksiä luova. Muotokieli voi olla kuvallista tai ilmentyä muutoin, riippuen millaisesta teoksesta on kyse. Merkitykset tulevat näkyviksi teoksen visuaalisuuden, värimaailman, rytmin ja muotojen kautta tai rakentavat uusia merkityksiä, vaikka taideteos ei olekaan välttämättä ehyiden kokonaisuuksien paljastaja. Taideteos voi tarjota kuitenkin ehdotuksia ja erilaisia tulkintahorisontteja. (Hiltunen & Rantala 2013, 33.) Tähän viitaten nuoren taideteoksesta tehdyn tulkinnan avulla ohjaaja voi saada jotakin uutta, josta lähteä nuoren kanssa liikkeelle. Nuoren taideteos voi toimia ehdotuksena. Se voi olla tunne: ilo, suru, häivähtävä kaipuu- jokin, mikä ei arjessa pääse näkyville, mutta jonka taide voi paljastaa. Uusien puolien näkeminen voi tuoda myös toivoa. ”Mikä empatian häivähdys!” esimerkiksi.

5.6 Estetiikan kaipuuta ja tunnustamatonta menetelmäosaamista

Opinnäytetyön tekijänä ohjaajien käsitykset ja mielikuvat taidetoiminnasta alkoivat kiinnostaa minua. Haastattelukysymykset aiheeseen liittyen toimivat lämmittelykysymyksinä. Toisaalta halusin hahmottaa maaperää, jolla liikuin työskennellessäni talossa. Olin kiinnostunut kartoittamaan sitä, olivatko ohjaajien mahdolliset ennako-oletukset vaikuttaneet nuorten suhtautumiseen taiteen tekemistä kohtaan, tai olivatko ohjaajien arvostukset tai ennakkoluulot liitännäisiä esimerkiksi nuorten työpajoihin valmistelun kanssa. Tämä siksi, että minua hämmensi alussa joidenkin nuorten tietämättömyys siitä, että taidetoimintaa tehtäisiin yksiköllä.

Haluni ohjaajien suhtautumisen kartoittamiseen taidelähtöisiin menetelmiin liittyen kytketty myös mahdollisiin sosiaalipedagogiikan jatko-opintoihini. Pro gradu-tutkielmassani haluaisin tutkia taidelähtöisten menetelmien käyttöä työnohjauksessa, tai vaihtoehtoisesti taidetta omaohjaajan ja nuoren välisen kohtaamisen tilana. Jatko-opinnoissani tämä opinnäytetyö toimii taustatutkimuksena.

Haastattelut antoivat ymmärtää, että taidetoiminnan arvostus on Fiinalla todella suurta. Yksikön ohjaajat suhtautuvat enemmän kuin myönteisesti erilaisten menetelmien kokeilemiseen. Haastatteluista käy ilmi taiteellisten menetelmien tunnustaminen tehokkaiksi työvälineiksi. Ohjaajat tunnustavat taiteella olevan kytköksiä itsearvostukseen ja identiteettiasioihin:

Mun mielestä se ois siistiä et olis ensinnäki sellasta itsetehtyä ympäri niinku kämppääkin, et nytki, ku on yks nuori, joka piirtää ja maalaa, ni mun mielestä se on ihanaa ku voi ruveta suunnittelemaan et me saadaan joku kollaasi tänne seinälle tai joku niin ku näkyville. Mun mielestä se on tosi tärkeetä tämmösen itsetunnon ja tämmösen kohottamisessa. Semmonen et heidän tekemisillään on se arvo, et sitä arvostetaan laittamalla sitä esille. (Haastateltava 1)

Huolimatta taidetoimintaan liitetyistä positiivisista mielikuvista, kuultaa ohjaajien puheista neuvottomuus. Halua taidetoiminnan lisäämiseen olisi, mutta ei tietoa kuinka sitä tulisi toteuttaa arjessa.

No siis mähän oon kyllä siis itse taiteellinen hippi, käsityöihminen ja näprääjä, ni mä tykkään kaikesta sellasesta. Mut ehdottomasti joo tykkään ja mun mielestä sellasta sais olla enemmän kaikennäköstä täs arjes. (Haastateltava 1)

Sama ohjaaja kertoi käyttäneensä taiteellisia menetelmiä työssään ennen, mutta Fiinalla ei ole ehtinyt. Hänen puheistaan kävi kuitenkin ilmi, että vastoin ohjaajien omia käsityksiä, Fiinalla käytetään taiteellisia menetelmiä niitä sellaisiksi tunnistamatta. Ohjaaja kertoi mm. musiikillisista menetelmistä, joita on käyttänyt nuorten kanssa.

Musiikki esimerkiksi. Niin sehän on, ehkä se on niin ku yks tärkeimmistä mitä oon ikinä nähny näillä nuorilla. Semmonen mitä on oltava. Ja ne niin ku tavallaan sanottaa sitä omaa olotilaansa musiikilla, lauluilla, joskus on tehty esimerkiks sellasta et ku ei osaa itte kertoo mikä on fiilis, ni sitte on soittanu sen biisin mikä ny on päivän fiilis. (Haastateltava 1)

5.7 Taidetoimija yksikön ulkopuolelta

Molemmat haastateltavista kokivat hyvänä asiana yksikön ulkopuolelta tulevan taidetoiminnan ohjaajan. He ilmaisivat samaa ajatusta mitä itse olin pohtinut opinnäytetyöpaikkaa valitessani. Olin itse tullut tulokseen, että minun olisi parempi toteuttaa taidetoiminnan kokonaisuus jossakin muualla kuin yksikössä missä itse työskentelen.

Se, mitenkähän mä sen... varsinkin jos olis henkilö (toisin kuin minä), joka tietäis mitä tekee niin et olis niin ku tavallaan et kun tulee ehkä jopa vastustusta, näillä usein tulee se vastustus, niin sit tavallaan löytäis sitte et hei no sen voi näinkin. (Haastateltava 2)

Se oli ehkä niinku sitte siis parempi et sä olit joku niin ku ulkopuolinen, joka ei oo täällä normaalisti, nii se on niinku ko se on sit ku me ohjaajat ollaan, niin saattaa olla et siinä on edellisiltana ollu joku hirvee rajaaminen ja näin, niin eihän ne lähe sillä asenteella. Sit jos siinä on joku joka tulee tekee vaan sitä, nii siinä on niin ku semmonen tavallaan hyvä se lähtökohta ruveta tekee. Et ku se sun naamakerroin ei oo yhdistetty mihinkään ikävään. (Haastateltava 1)

5.8 Kehitysehdotukset

Nuoret eivät esittäneet minkäänlaisia kehitysehdotuksia, mutta heillä oli valtavasti ideoita mitä he haluaisivat jatkossa tehdä. Näitä oli mm. meikkaus, slimen (leikkiliman) tekeminen, kakkujen leipominen ja koristelemisen, sekä joululahjojen teko. Selkeästi osa nuorista olisi halunnut työpajojen jatkuvan, sillä törmätessäni nuoriin paikallisen marketin pihalla he kyselivät kovasti, milloin olisin menossa Fiinalle taas, ja milloin voisimme tehdä ”sitä tai tätä.” Myöhemmin käydessäni Fiinalla haastattelemassa ohjaajia, nappasi eräs nuorista puhelimeni pöydältä ja sanoi pitävänsä sitä hallussaan niin kauan, että antaisin tarkat päivämäärät milloin olisin tulossa tekemään ”juttuja.” Havaintojen perusteella voinen siis todeta, että myös nuorille toiminnan jatkuvuus olisi ollut tärkeää.

Nuoret eivät kuitenkaan tulleet esittäneeksi ehdotuksia taiteelliselle toiminnalle. He eivät esittäneet ehdotuksia maalaamisesta tai muovailemisesta. Tästä jäi mielikuva, että yhdessä tekeminen oli heille tärkeämpää kuin se, mitä tehdään. Yhdistän tämän sosiokulttuuriseen innostamiseen: tietoperustassani mainitsin innostamisen olevan

etymologisesti elämän ja hengen antamista, toimintaan motivoitumista, suhteeseen asettumista ja yhteisön ja yhteiskunnan puolesta toimimista, jonka tavoitteena on saada ihmiset osallistumaan oman elämänsä ja yhteisöjensä elämän aktiiviseen ja tiedostavaan rakentamiseen (Kurki 2010, 180-181). Nähdäkseni opinnäytetyössä tavoitettiin sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteet, ja tässä onnistuttiin. Innostaminen herätti nuorten tietoisuutta, organisoivat toimintaa ja sai nuoret liikkeelle siten, että he lähtivät omista lähtökohdistaan kehittämään toimintaa itse, ja näin ollen parantamaan omaa elämänlaatuaan (Kurki 2010, 182).

Toiminnan jatkuvuudesta puhui myös haastateltava:

Mä niin ku kehittäisin ainoastaan vaan sen, et mä tekisin siitä jotenki... et must olis hyvä, et se olis jotenki pysyvä. Et tarviiks se olla sit joka viikko, onko se sit just kerran kahes viikos tai tyyliin kerran kuukaudes tai mitä sitte on. Mutta joku, et se vois olla vaikka joku pidempiki päivä, vaikka et touhutaan koko päivä. Et se on se päivä. Niin niin. Joku tämmönen. (Haastateltava 1)

5.9 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Jokaisen tutkimuksen kohdalla on syytä pohtia tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä. Näitä pyritään arvioimaan validiteetin ja reliabiliteetin käsitteillä (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta, validiudella (pätevyydellä) puolestaan tarkoitetaan mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Mt. 231).

Reliabiliteetti sekä validiteetti- termit yhdistetään usein kvantitatiiviseen tutkimukseen. Tämä lienee perusteltua, sillä tapaustutkimuksen tekijä voi aiheellisesti ajatella, että ihmisiä ja kulttuuria koskevia keskenään samanlaisia kuvauksia ei ole, joten ainutlaatuisuutensa perusteella perinteiset luotettavuuden ja pätevyuden arvioinnit eivät tule kysymykseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) En voi sanoa olevani poikkeus tapaustutkimuksen tekijöiden keskuudessa. Olen hyvin tietoinen siitä, että kehittämistyöni on sidottu juuri niihin ihmisiin ja olosuhteisiin, jotka tutkimukseeni osallistuivat. On täysin mahdollista, että toisten nuorten kanssa tutkimustulokseni olisivat voineet olla erilaiset. Olen myös kiusallisen tietoinen siitä, että otokseni on pieni, ja tutkimus kestoltaan lyhyt.

Mikäli tutkimusraporttini perusteella tutkimus olisi toistettavissa, olisi tutkimuksen reliabiliteetti uskottava (Puuronen 2007, 117). Puuronen (2007, 117) kuitenkin myöntää, että käytännössä näin ei voida etnografisessa tutkimuksessa tehdä. Vaikka säännönmukaisuutta voi olla, niin inhimillinen toiminta siihen liittyvine ilmiöineen ovat kuitenkin historiallisesti ainutkertaisia. (Mt. 2007, 117.)

Tutkimukseni validiteetti on nähdäkseni hyvä. Puuronen (2007, 116) mukaan etnografisen tutkimuksen luotettavuuden perustana on oikein suoritettu aineiston keruu ja tutkimuskohteeseen ja -aiheeseen soveltuvat, tutkittavia kunnioittavat menetelmät (Puuronen 2007, 116). Nähdäkseni etnografisen toimintatutkimuksen luotettavuus perustuu samoihin luotettavuutta määrääviin tekijöihin. Näin ollen olen pyrkinyt kohentamaan tutkimukseni validiteettia tutkimuksen toteuttamisen tarkalla selostuksella, joka kattaa tutkimuksen kaikki vaiheet. Validiteettia olen tukenut olemalla rehellinen aineiston tuottamisen olosuhteista, kertomalla aineiston keräämisen eri vaiheista ja paikoista, arvioinut tilanteita itse, ja kirjoittanut tilanteita auki. Tekemäni tulkinnat olen pyrkinyt perustelemaan ja erittelemään. Autenttisten haastatteluotteiden käyttäminen tutkimuksessa on osa validiteettia, ja tällä tavoin menettelemällä olen halunnut tehdä argumentointijälkeni näkyväksi. Valitettavasti kohderyhmäni anonymiteetin säilyttämiseksi en ole voinut liittää havaintopäiväkirjojani osaksi tutkimusraporttia. Minulta voi niitä kuitenkin tarvittaessa kysyä. Luovutan niitä harkintani mukaan. Validiuden tarkentamiseksi olen käyttänyt tutkimuksessa triangulaatiota (tutkimusmenetelmien yhteiskäyttö). Olemassa on myös käsite tutkijaan liittyvästä triangulaatiosta, jolla tarkoitetaan sitä, että tutkijoina toimii mahdollisimman monia henkilöitä. Esimerkiksi havainnointiin perustuvassa tutkimuksessa havainnoijia pitäisi olla enemmän kuin yksi. (Tuom & Sarajärvi 2018, 168.) Tämän tutkimuksen yhteydessä en voi piiloutua tämänkaltaisen triangulaation taakse, mutta ehdottomasti opinnäytetyöni validiteettia nostaa Henri Uusi-Viitalan, toisen havainnoijan tuoma tuki.

Opinnäytetyöni reliabiliteettia ja validiteettia tarkasteltaessa on myös otettava huomioon kertynyt työkokemukseni nuorisopsykiatrisesta asumiskodista. Näin ollen minulla on valmiuksia tunnistaa nuorten erityislaatuisia ominaisuuksia. Kertyneellä kokemuksellani olen pystynyt mahdollisesti vastaamaan heidän tarpeisiinsa

esimerkiksi ohjauksen intensiteettiä säätelämällä yksilökohtaisesti. Tämä on voinut osaltaan vaikuttaa tuloksiin. Kuitenkin on mainittava, että Minuuden Biennaalissa ohjaamani nuoret olivat minulle tyystin tuntemattomia. Opinnäytetyöni alussa olin tietoinen taiteen tutkituista hyödyistä teoriassa. Opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden alkaessa en ollut kuitenkaan vakuuttunut, että käytäntö vastaisi teoriaa sellaisenaan. Minulla ei näin ollen ollut ennakko-oletuksia siitä, kuinka kyseinen taidetoiminnan kokonaisuus toimisi näin erityislaatuisen ryhmän kanssa.

Opinnäytetyössäni en myöskään ole pystynyt luotettavasti erittelemään seikkoja miksi taidetoiminta on tuottanut nuorissa esimerkiksi ilon tuntemuksia. Onko yhdessä tekemisellä enemmän tekemistä asian kanssa, vai onko kyse nimenomaisesti taidelähtöisten menetelmien hyödyistä ja taidetoiminnan tekemisestä? Onko tuloksiin vaikuttanut enemmänkin ohjaamisen tapa, nuorten onnistunut kohtaaminen, vai ovatko työpajoissa tehdyt tehtävät itsessään vaikuttaneet? Nämä ovat huomionarvoisia seikkoja opinnäytetyön reliabiliteetin ja validiteetin pohdinnassa.

6 KEHITTÄMISTYÖN TUOTOS

Opinnäytetyöni kehittämistehtävänä oli suunnitella, ohjata ja toteuttaa nuorten identiteettityön tueksi taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntävä taidetyöpajakokonaisuus. Pilotoinnin avulla haluttiin tutustuttaa nuoret uuteen toimintatapaan, elähdyttää heitä sekä testata taidetoiminnan toimivuutta ja soveltuvuutta identiteettityön välineeksi käytännössä. Pilotin rakentumista toimivaksi kokonaisuudeksi ja tekemiäni strategisia valintoja olen käsitellyt opinnäytetyöni mitalta. Pilotin pohjalta puolestaan laadin identiteettityötä tukevan taidetoimintamallin, jonka pohjalta kyseinen pajakokonaisuus voidaan toteuttaa myös muissa Puro Oy:n asumisyksiköissä itsenäisesti ohjaajien toimesta sellaisenaan, tai soveltaen.

Pilotti osoittautui huolellisen suunnittelutyön tuloksena sellaisenaan käytännössä toimivaksi, ja nuorten parissa pidetyksi. Täten taidetoimintamallia laatiessani minun tarvitsi ainoastaan saattaa se kirjalliseen muotoon. Tämä laatimani toimintamalli muodostaa opinnäytetyön konkreettisen tuotoksen. Toimintamallia (LIITE 4-5) hyödyntämällä ohjaajat voivat myös itse ideoida omia taidetyöpajoja, jotka kuitenkin täyttävät tässä opinnäytetyössä esitellyt taidetoimintamallin kriteerit tavoitteellisesta taidetyöskentelystä. Laatimani toimintamallikaavion sekä ”Minuuden biennaali”-työpajakokonaisuuden ohjeet löydät liitteistä, (LIITE 4-5). Taidetoiminnan mallia laadittaessa oli tärkeää, että se olisi riittävän yksinkertainen, mutta sisältäisi kaiken opinnäytetyössä esittelemäni näkökulmat ja ideologiset vivahteet onnistuneen ja tavoitteellisen taidekokonaisuuden ohjaamiseen. Taidetoimintamallin tuli olla ymmärrettävissä ilman opinnäytetyön läpikäymistä. Taidetoimintamallissa on siis huomioitu vahvasti myös tietoperusta, johon pilotti pohjaa.

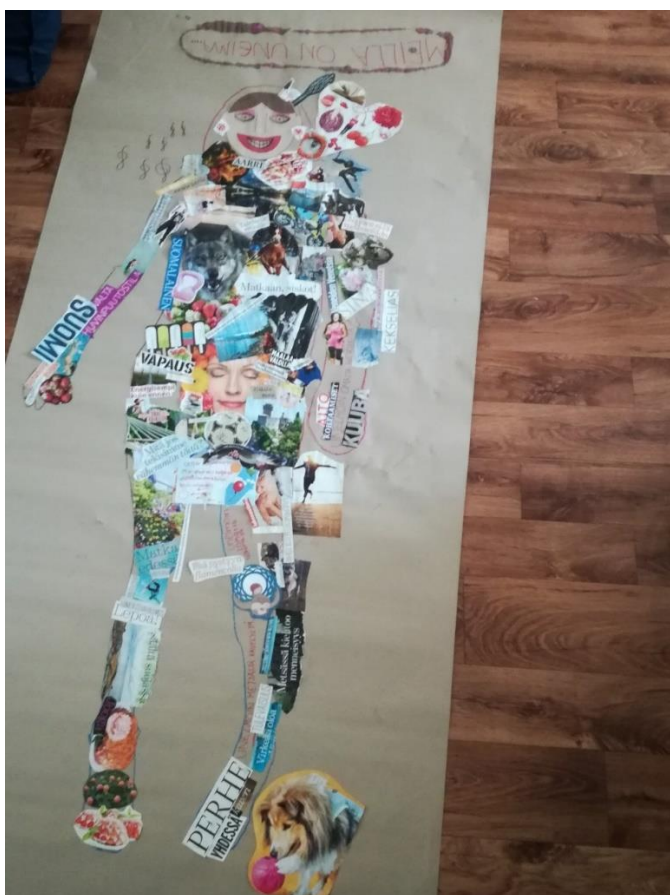
Täten laatimani toimintamalli koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa (LIITE 4) perehdyttää taidetoimintamallin viitekehukseen (positiivinen psykologia, positiivinen pedagogia, sosiokulttuurinen innostaminen, myönteinen tunnistaminen, luovuus). Taidetoimintamalli sisältää kaavion taidetoiminnan tavoitteluista ja suunnitteluista, sekä antaa konkreettisia vinkkejä ohjaajalle myönteisen tunnistamisen tueksi pilotin aikana hyväksi todettujen lauseiden muodossa. Lisäksi kaavio antaa tukea toiminnan tavoitteiden saavuttamisen arvioimiseksi. Toinen osa (LIITE 5) sisältää ohjeet jokaisen Minuuden Biennaalin työpajan yksityiskohtaiseen toteuttamiseen.

Työpajojen tuotokset:

Työpajat tuottivat konkreettisina tuotoksina osaltaan myös taideteoksia.

Unelmaukkeli

Ensimmäisessä työpajassa keskusteltiin unelmista. Mistä unelmoimme, mistä pidämme, mitä unelmamme kertovat meistä? Taideteoksena yksikön seinälle tehtiin yhteisötaideteos, unelmaukko. Työskentely mahdollisti intensiivisen työskentelyn nuorten unelmien parissa, läsnäolevan kuuntelemisen sekä suoran palautteen annon nuorille. Unelmaukon tekeminen tarjosi myös suoran väylän kehua nuoria keskittymisestä, luovuudesta, ideoinnista, asioiden jakamisesta sekä osallistumisesta. Myös muut, yksikön omat ohjaajat kehuivat nuoria kovasti.

KUVA 2: ”We have a dream”. Kuva työpajassa tehdystä unelmaukosta.

Kenkätuunaus

Toisella kerralla tuunasimme vanhoja kenkiä edustamaan omia positiivisia puolia itsestämme. Omia valintoja tuli perustella: mitä tuunaamani kenkä minusta kertoo? Miksi olen valinnut kengäkseni saappaan? Miksi maalasin sen punaiseksi? Katso esimerkikengän reflektio liitteestä.

KUVA 3: Kenkätuunauksen yksi tuotoksista

Improvisoiden minuuteen

Kolmannessa työpajassa minuutta lähestyttiin rytmien ja liikkeen kautta. Työvälineenä käytettiin omaa kehoa, soittimina hyödynnettiin mm. kattiloita ja kauhoja. Työpajan luonteen vuoksi tästä ei syntynyt pysyvää tuotosta. Lyhyen työpajakuvauksen löydät kuitenkin liitteistä (Ks. LIITE 1). Yksikön ilmapiiri oli selkeästi energisoitunut. Tämän työpajan suurinta antia oli ehkä kaikki oheiskeskustelu: nuoret tulivat kertoneeksi jonkin verran omasta elämästään asioita, ja naurua oli paljon.

Turvapaikka

Viimeisessä työpajassa rakennettiin oma turvapaikka laatikkoon. Laatikkoon muovailtiin itseä kuvastava hahmo sokerimassasta, joka laitettiin laatikkoon lepäämään. Työpajaa alustettiin miettimällä turvan käsitettä. Miltä turva tuntuu, millaisilla materiaaleilla sitä voisi ilmentää? Entä värit, millainen värimaailma tuottaa minulle levollisen olon? Suhteellisen aran ja henkilökohtaisen aiheen vuoksi reflektiota ei vaadittu lausumaan ääneen ryhmässä. Nuoret kuitenkin sanoittivat aiheita, kukin omalla tavallaan. Työpajan päätteeksi nuoret täyttivät palautekyselyn, ja tarjolla oli munkkia ja mehua.

KUVA 4 : Kuva turvapaikasta

7 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia taidetoiminnan valmiuksia ja potentiaalia toimia identiteettityön tukena nuorten psykiatrisessa asumisyksikössä. Tarkoitus oli saada selville tuottaisiko taidetyöskentely nuorille iloa, ja voitaisiinko taidetta hyödyntää kasvatuksellisena menetelmänä nuorten positiivista minäkuvaa sekä identiteettiä rakennettaessa.

Triangulaation avulla saavuttamieni tutkimustulosten perusteella voin todeta taidetoiminnan tuoneen kiistattomasti iloa nuorisopsykiatrisen asumiskodin arkeen sekä nuorille, että ohjaajille. Tämä ei ole uutta tai yllättävää, sillä lukuisissa tutkimuksissa on havaittu yhteisöllisen ja osallistavan taidetoiminnan voivan tukea mielen hyvinvointia ja mielenterveyttä (Laitinen 2017). Tekemieni havaintojen, ohjaajien haastattelujen sekä nuorille teetetyin kyselylomakkeen perusteella taidetoiminta on ehdottomasti näyttäytynyt elähdyttävänä, odotettuna ja arkea rikastuttavana asiana yksikön arjessa. Tämä samainen ilo, jota jokainen nuori on myöntänyt pilottikokeilun aikana kokeneensa, oli silmin nähtävissä ja aistittavissa työpajojen aikana taidetta tehtäessä. Havainnoijan näkökulmasta ilo on näyttäytynyt välittöminä kohtaamisina, hersyvänä nauruna, nuorten laskeneina hartioina ja pulppuilevana puheena. Vaikka interventio oli kestoltaan lyhyt, saamani tutkimustulokset ovat yhteneväisiä Laitilan (2017) koosteessaan esittämien tutkimustulosten kanssa siitä, että taidetoiminta edistää positiivista mielenterveyttä ja parantaa mielialaa. Taidetoiminnan tuoma ilo ei ole ollut ainoastaan hetkeen sidottua, vaan onnistumisen kokemukset ja muistot ovat olleet näkyvissä myös jälkeinpäin. Tämä on näkynyt sekä siinä, kuinka nuoret ovat arvottaneet tekemiään taideteoksia, että puhuneet tekeleistään jälkikäteen. Taidetoiminta on saanut nuorista uusia puolia esille, mikä puolestaan on vaikuttanut ohjaajiin myönteisesti.

Ilo ei kuitenkaan ole ollut ainoa tunne, vaan taidetoiminta on aiheuttanut nuorissa myös jännitystä, vastahakoisuutta, mutta myös positiivisen odotuksen tunteita. Näistä jännitys kuitenkin hälveni taidetoiminnan jatkuessa. Huomionarvoista on, että näennäisestä vastahakoisuudesta huolimatta nuoret osallistuivat, tai ainakin halusivat osallistua, vaikka eivät ehkä syystä tai toisesta kyenneet. Rantalan (2013, 79) mukaan onkin etukäteen mahdotonta tietää, mikä kullekin on epämukavaa tai vierasta.

Taidetoimintaa Fiinan yksiköllä ei ollut ennen toteutettu ainakaan pilotoinnin kaltaisessa muodossa. Tilanne ja toiminta näyttäytyivät nuorille uudenaikaisena. On ymmärrettävää, että uusi jännittää. Nuoruuteen kuuluu myös vastaanhangottelu uuden edessä, etenkin mikäli nuoret mieltävät tekemisen jollakin tapaa nolostuttavaksi, kuten jotkut nuorista taidetoiminnan kokivat. Rantalan (2013, 79) mukaan monilla on myös tarve kontrolloida tilanteita, ettei vain sattuisi epämiellyttäviä yllätyksiä tai ettei joutuisi tilanteisiin, joissa ei tiedä miten toimia. Huolimatta näistä tunteista nuoret saivat itselleen positiivisia kokemuksia. Jännittäminen, vastahakoisuus tai nolostelu eivät siis automaattisesti tarkoita, että taidetoimintaa ei tulisi tukea. Päinvastoin! Vaikka Rantala (2013, 79) myöntääkin epämukavuusalueille menemisen olevan juuri niin epämukavaa kuin miltä se kuulostaakin, se voi silti auttaa yksilöä ja yhteisöä menemään eteenpäin. (Rantala 2013, 79.)

Niin ikään tutkimukseni tuotti vastauksia kysymyksiini siitä, voisiko pilotointini kaltainen taidetoiminta toimia hyödyllisenä välineenä identiteettityön tukena ja nuorten myönteisen minäkuvan vahvistamisessa. Saatujen tutkimustulosten valossa näyttäisi, että pilotointini kaltainen taidetyöskentely vaikuttaa positiivisesti nuoren minäkuvaan. Mikäli minäkuva halutaan taidetoiminnalla vahvistaa positiivisesti, on kuitenkin pidettävä huolta siitä, että taidetoiminnassa tehtävät asiat eivät ole liian vaikeita. Nuorella on oltava varmuus, että hän ei voi tehdä väärin. Nämä asiat nousivat ohjaajien haastatteluissa tärkeiksi aiheiksi. Tässä nähdäkseni työpajaohjaajalla on suuri vastuu: ohjaajan on tunnettava myönteisen tunnistamisen periaatteet, sekä hänen on tunnustettava nuoren luova voima, jota hänen tulee aktiivisesti ääneen tunnustaa nuorelle. Opinnäytetyössäni huomasin käytännössä myönteisen tunnistamisen tehon. Hyödyntämällä aktiivisesti myönteistä tunnistamista omana työvälineenäni, nuoret näyttivät saavan itseluottamusta omaan tekemiseensä silloinkin, kun se tuntui heistä aluksi vieraalta.

Pilottikokeilun perusteella myös hypoteesini taidetoiminnasta toimivana identiteettityön välineenä osoittautui oikeaksi. Kehittämistyöni oli kestoaltaan lyhyt, ja identiteettiaihetta käsiteltiin pintapuolisesti. Kokeilun myötä rohkenen väittää, että taidetoiminta on nuorten parissa tehtävään identiteettityöhön mainiosti soveltuva väline. Uskon vahvasti, että yhdistämällä Känkäsen (2018) lausunnon taiteesta uusien

havaintojen herättäjänä Keltikangas-Järvisen (1994, 117) minäkuvan määritelmään ”minästä” ihmisen kyvyksi organisoida kokemuksia niin, että niihin tulee joku mielekkyys, päästään hyödyntämään taidetta toimivana identiteettityön välineenä. Taiteen taipuessa välineeksi (Känkänen 2018), voidaan minäkuvaa rakentaa siten, että kukin pääsee taiteen suomalla välineellä kuvaamaan ”minäänsä” erilaisten ominaisuuksiensa, toimintojensa ja päämääriensä kokonaisuutena (Keltikangas-Järvinen 1994, 117). Tällöin nähdäkseni taide taipuu nimenomaisesti identiteettityön välineeksi, jolloin päästään kasvattamaan juuria tai etsimään niitä siitä maaperästä, jolla kasvaa (Lappalainen 2004, 15).

Tämä ei kuitenkaan ole yksiselitteistä. Se miten ja kenen kanssa taidetoimintaa tehdään, vaikuttaa selkeästi siihen kuinka taidetoiminta toimii halutulla tavalla ja tarkoituksenmukaisesti. Tähän vaikuttaa tutkimuksen mukaan suuresti yksilölliset valmiudet ja taipumukset. Ei ole yleistettävissä, että pilottikokeilun kaltainen taidetoiminta palvelisi varauksettomasti jokaista nuorta identiteettikysymyksissä, tai soveltuisi jokaiselle nuorelle sellaisenaan. Tutkimukseni mukaan ne henkilöt jotka tunnustautuvat jo valmiiksi taiteellisiksi henkilöiksi, ovat kokeneet hyötyvänsä taiteesta eniten. Kuitenkin myös he, jotka eivät välttämättä ole noudattaneet taidetoiminnan ohjeistuksia esimerkiksi refleктоimalla ja pohtimalla työtään ja itseään ainakaan ääneen, ovat kuitenkin sisäisestä kokemusmaailmastaan käsin kokeneet toiminnan hyödylliseksi positiivisen minäkuvansa kannalta. Ainakin taidetoiminta on kaiken kaikkiaan saanut nuorissa aikaan uusia oivalluksia ja sisäistä liikehdintää. Kuitenkaan kaikki eivät näitä kokemuksia tai oivalluksia saaneet. Oivalluksien saamattomuus liittyi suoraan toimintaan osallistumattomuuteen. Ehkä hän, joka ei osallistunut, olisi osallistunut ja oivaltanut toisenlaista aktiviteettia kokeiltaessa. Taidetoiminta ei ollut oikea tapa lähestyä juuri häntä juuri tässä elämäntilanteessa.

Se kuinka, miten ja miksi nuoret kokivat saaneensa iloa tai oivalluksia omaan itseensä liittyen, jäivät tässä tutkimuksessa tutkimatta. Se lienee tämän tutkimuksen kannalta kuitenkin epärelevanttia, sillä tutkimukseni tarkoitus oli pilotoida taidetoiminnan toimivuutta identiteettityössä, ja kartoittaa nuorten vastaanottoa uuden menetelmän edessä. Tutkimuksen edetessä ja etenkin analysointivaiheessa syyt kokemusten takana alkoivat kuitenkin kiinnostaa minua enenevässä määrin. Mikäli syitä tutkittaisiin syvemmin, olisi toiminnan kehittäminen helpompaa. Koska tutkimukseni on pieni niin

otannaltaan kuin kestoiltaankin, antaa se varmasti erilaisen tuloksen, kuin jos olisin jatkanut taidetoimintaa Fiinan yksiköllä pidemmän aikaa. Vasta viimeisellä kerralla alkoi tuntua siltä, että nuoret alkoivat päästä jyvälle kontekstista. Tämä oli nähtävissä nuorten vapautumisena. Luottamus nuorten ja minun välillä alkoi kehkeytyä, ja tutustuminen alkoi syventyä. Siksi taidetoiminnan jatkuvuus ja pitkäkestoisuus olisi tärkeää. Etenkin laitoksissa asuville nuorille, kuten kenelle tahansa nuorelle, jatkuvuus ihmissuhteissa on ensisijaisen tärkeässä osassa. Taidetoiminnan ohjaaja on kuitenkin ihminen nuoren elämässä, ja tiiviissä vuorovaikutuksessa ohjattavien kanssa. Täten ohjaajalla on suuri merkitys toiminnan onnistumisen kannalta.

En ole yksin toiminnan jatkuvuuden puolesta puhumisessa. Sekä ohjaajat että nuoret sanoittivat asiaa eri tavoin. Ohjaajat kokivat taidetoiminnalla olevan nuorille ehdottomasti paljon annettavaa, mutta he kokivat neuvottomuutta taidelähtöisten menetelmien ohjaamisessa. Toive toiminnan jatkuvuudesta nousi vahvasti esille. Tutkijana minulle jäi vaikutelma, että halua pilotoinnin kaltaiselle toiminnalle olisi, mutta ohjaajat erheellisesti kokevat, että kykyä ei ole. Otan oikeudekseni sanoa erheellisesti, sillä nähdäkseni ohjaajien lausuma kyvyttömyydestä ei suinkaan ole totta. Yksikön työntekijöillä on hurjasti taidemenetelmällistä osaamista ja potentiaalia, jota ei ehkä ole tunnustettu tai osattu valjastaa käyttöön. Ohjaajat myös kokivat, että yksikön ulkopuolinen taideohjaaja toimisi yksiköllä parhaiten. Tämä siitä syystä, että ohjaajat ja nuoret ovat suorassa vuorovaikutuksessa keskenään. Tämä näyttäytyy siten, että nuoret saattavat olla oppositiossa ohjaajia kohtaan ohjaajien täyttäessä kasvatuksellisia velvollisuuksiaan esimerkiksi joutumalla rajaamaan nuorilta asioita. Sisäisten jännitteiden vuoksi nuoret eivät ohjaajien ennako-oletuksen mukaisesti välttämättä kykenisi vapautumaan tuttujen ohjaajien kanssa. Ulkopuolinen ohjaaja koettiin hyväksi ratkaisuksi paitsi kuvitellun osaamisen, mutta myös neutraaliutensa vuoksi. Ulkopuolinen ohjaaja saa olla se kiva, joka voi lähestyä nuorta ilman ennakkokäsityksiä. Täten nuorekin on helpompi avautua ja vapautua. Nuorten toive toiminnan jatkuvuudesta näyttäytyi toiveina tulevista tekemisistä ja suorista vaateista tulla paikalle. Kiihkeimmillään tämä näkyi siinä, että yksi nuorista varasti puhelimeni ja kertoi saavani puhelimen sitten, kun olisin luvannut tulevani uudestaan. Tämä oli hellyyttävä, suora palaute siitä, että jotakin opinnäytetyön aikana oltiin tehty oikein.

Tämän opinnäytetyön perusteella puollan taidelähtöisten menetelmien käyttämistä lastensuojelun piirissä enenevässä määrin. Itse nuorisopsykiatrisen lastensuojelulaitoksen työntekijänä sekä tämän opinnäytetyön tekijänä näen rajattomasti taiteen hyödyntämismahdollisuuksia myös lastensuojelunpiirissä. Nähdäkseni taidetoiminta tulisikin juurruttaa sekä arjen piristäjäksi, että tavoitteelliseksi ja varteenotettavaksi työkaluksi jokaiseen lastensuojeluyksiköön tavalla tai toisella. Yhtenä mahdollisuutena näen moniammatillisen yhteistyön, jota ehdotankin tehtäväksi taiteilijoiden ja lastensuojeluyksiköiden välillä. Mitä mahtaisikaan yksittäinen, yksikölle viikoittaista taidetoimintatuntia pitävä taiteilija lastensuojeluyksikölle antaa ja tuoda? Mikäli taloudelliset resurssit eivät riitä taiteilijan palkkaamiseen, voisiko toimintaa ylläpitää vapaaehtoistoimijoiden tai opiskelijoiden voimin? Tässä voisi olla kehitysehdotus esimerkiksi yhteisöpedagogeille heidän suuresta menetelmäosaamisestaan johtuen. Samalla yhteisöpedagogit, mahdolliset tulevaisuuden lastensuojelun työntekijät voisivat verkostoitua alallaan ja vakuuttaa laitokset osaamisellaan, ja samalla kehittää omaa osaamistaan kohtaamisen ja nuorisotyön ammattilaisina, sosiokulttuurisina innostajina.

Ennen kuin menen asioiden edelle, on todettava, että vähintä mitä jokainen lastensuojelun työnantaja voi tehdä, on tunnistaa omien työntekijöidensä osaaminen ja ennen kaikkea luovuus. Luovuutta tunnistamalla työnantaja tulee tunnustaneeksi taiteellisten menetelmien arvon, mikä jo itsessään voi nostaa yksittäisten työntekijöiden varmuutta käyttää kyseisiä menetelmiä. Itse haluan mahdollisissa sosiaalipedagogiikan maisteriopinnoissani hyödyntää tätä opinnäytetyötä taustatutkimuksena. Opinnäytetyön myötä minussa on herännyt kiinnostus tutkia sitä, voitaisiinko taidetta hyödyntää kohtaamisen kolmantena tilana, ts. voisivatko omaohjaaja sekä ohjattava kohdata taiteen luomassa kolmannessa tilassa. Jos voisivat, niin mitä siitä syntyisi?

7.1 Tilaajan palaute

Tilaaja antoi loppupalautteensa kirjallisesti, sähköisesti. Seuraava teksti on muokkaamatonta, kokonaisuudessaan tilaajan kirjoittama:

Innostunut, idearikas lähestyminen, erittäin hyvä nuorten kohtaaminen. Haastavan asiakaskohteen onnistunut mukaan saaminen ja innostaminen. Toiminnassa huomioitu hyvin asiakaskohteen oma erityisyys (mm. turvallisuus,

sosiaalisten taitojen heikkous, impulsiivisuus, itsetunnon heikkoudet, yms.) niin suunnittelussa, toteutuksessa, asiakkaan kohtaamisessa kuin tavoitteen asettelussakin. Toiminta sulautui helposti ja jouhevasti yksikön arkeen.

Projekti herätti kiinnostuksen yksikön henkilökunnassa, ja koottu taidetoimintamalli tukee toivottavasti hankkeen jatkumista tämän projektin jälkeenkin. Nuoret ottivat projektin hyvin vastaan, ja odottivat innolla sovittuja tuokioita. Kokonaisuus oli hyvin koottu. Selkeä aloitus, motivointi, toimintavaihe sekä loppuun saattaminen.

Kaiken kaikkiaan hyvin onnistunut kokonaisuus, joka oli nuorille mieluisa, ja herätti yksikön arjessa uudelleen kiinnostuksen taidelähtöiseen toimintaan. Yhteistyö tutkijan kanssa on ollut sujuvaa. Hänellä on ollut hyvä, hallittu itsenäinen työote ja palautteen vastaanottokyky on ollut kiitettävää. Tutkija on pystynyt muokkaamaan kokonaisuuden, joka vastasi täysin tilaajan toivomusta.

LÄHTEET

- Aarnio, Kia & Autio, Sari & Jämsä, Johanna & Paavilainen, Petri & Suomalainen, Sanna 2017. Skeema 4. Tunteet, psyykinen hyvinvointi ja mielenterveys (1. painos). Helsinki: Edita
- Airaksinen, Raija & Ala-Vannesluoma, Taija & Karkkulainen, Marjatta & Kastu, Riikka & Pirhonen, Pauliina 2015. Toimii! Hoitajan opas luoviin menetelmiin. (1. painos). Helsinki: Edita.
- Ansio, Heli & Houni, Pia & Seppälä, Piia & Turunen, Jarno 2017. Taide vahvistaa työhyvinvointia. Toimenpidesuositus. Viitattu 28.6.2018.
http://www.artsequal.fi/documents/14230/O/PB_ty%C3%B6hyvinvointi/a4ab1d7f-8e78-4174-893c-fbc6e6dbe728
- Arjessa 2018a. Lastensuojelun laitospalvelut. Nuorisopsykiatrisen asumiskoti Puro. Viitattu 26.9.2018.
https://www.arjessa.fi/toimipisteet/lastensuojelun_laitospalvelut/nuorisopsykiatrisen_asumiskoti_puro
- Arjessa 2018b. Arjessa. Viitattu 24.6.2018. <https://www.arjessa.fi/arjessa>
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 24-42.
- Grönfors, Martti 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät (2.painos). Juva: WSOY.
- Grönfors, Martti 2015. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 146-161.
- Helkama, Klaus & Myllyniemi, Rauni & Liebkind, Karmela & Ruusuvuori, Johanna & Lönnqvist, Jan-Erik & Hankonen, Nelli & Mähönen, Tuuli Anna & Jasinskaja-Lahti, Inga & Lipponen, Jukka 2015. Johdatus sosiaalipsykologiaan (10., uudistettu painos). Helsinki: Edita.
- Hiltunen, Mirja & Rantala, Päivi 2013. Angstisen mummon potkukelkasta keskinäisen kehumisen klubiin. Teoksessa Rantala, Päivi & Jansson, Satu-Mari (toim.) Taiteesta toiseen. Taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston julkaisu. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisu B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 10. 11-35.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita (15., uudistettu painos). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hohenthal-Antin, Leonie 2009. Muistot näkyviksi: muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Honkakoski, Arja 2017. Taiteen ja sosiaalisen työn rajalla. Kohtauspaikkana draama. Rovaniemi: Lapin Yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Viitattu 14.10.2018.

file:///C:/Users/Puro/Downloads/Honkakoski_Arja_ActaE_209_pdfA.pdf

Honkala, Nina & Laitinen, Liisa 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutuksista. Artikkelit. Viitattu 24.6.2018.

<https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksiin/>

Honkala, Nina 2018. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin vaikutuksista oppimiseen.

Kooste. Viitattu 24.6.2018. <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksista-oppimiseen/>

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/taidelahtoiset-menetelmat>

Hynninen, Sanna Emilia 2016. Luovat ja taidelähtöiset menetelmät lastenkodin arjessa. Ohjaajan ja lapsen vuorovaikutustapojen rikastaminen. Jyväskylän yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Pro gradu- tutkielma. Viitattu 28.6.2018.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/52263/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201612115031.pdf>

Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka (toim.) 2015. Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 171.

Tampere: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura

Jansson, Satu-Mari 2013. Muutosjohtajia valmentamassa teatterin keinoin.

Teoksessa Rantala, Päivi & Jansson, Satu-Mari (toim.) Taiteesta toiseen.

Taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston julkaisu. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 10. 37-73.

Kallio, Pauliina Kirsi 2018. Myönteinen tunnistaminen lapsi- ja perhelähtöisen toimintakulttuurin vahvistamisessa. LAPE-muutosohjelman konferenssi 3, 12.3.2018. Pdf. Viitattu 24.6.2018.

https://thl.fi/documents/605877/3878270/Kallio_LAPEkonferenssi_12032018.pdf/03676c98-776c-416c-bc2a-d73e517c684d

Karppinen, Seija & Ruokonen, Inkeri & Uusikylä, Kari 2005. Esipuhe. Teoksessa Karppinen, Seija & Ruokonen, Inkeri & Uusikylä, Kari (toim.) Taidon ja taiteen luova voima. Kirjoituksia 9-12-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: FINN LECTURA, 7-13.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2017. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY

Kohvakka, Anne 2015. En aio luovuttaa! Teoksessa Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Tampere: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 171, 77-83.

Korhonen, Pekka 2018. Taidelähtöiset menetelmät. Blogiteksti. Viitattu 24.6.2018.

<https://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/taidelahtoiset-menetelmat/>

Kumpulainen, Kristiina & Mikkola, Anna & Rajala, Antti & Hilppö, Jaakko & Lipponen, Lasse 2014. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, Lotta (toim.) Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-kustannus, 224-242.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino Oy.

Kurki, Leena 2005. Sosiokulttuurinen innostaminen yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Kiilakoski, Tomi & Tomperi, Tuukka & Vuorikoski, Marjo (toim.) Kenen kasvatusta? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino, 335-357.

Kurki, Leena 2010. 3. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. 3.1 Innostamisen olemus. Teoksessa Kurki, Leena & Kurki-Suutarinen, Matleena & Taruvuori, Karoliina (toim.) Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere: Tampere University Press, 179-186.

Känkänen, Päivi 2018a. Taide lastensuojelussa. Viitattu 24.6.2018.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/taidelahtoiset-menetelmat/taide-lastensuojelussa>

Känkänen, Päivi 2018b. Taidelähtöiset menetelmät. Viitattu 24.6.2018.

Laine, Piia 2012. Lukijalle. Teoksessa Laine, Piia (toim.) 2012. Luovuutta työhön. Taidelähtöiset menetelmät työhyvinvoinnin ja työnohjauksen välineinä. Helsinki: UNIpress 7-8.

- Laitinen, Liisa 2017a. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista. Artikkel. Viitattu 24.6.2018. <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-terveysvaikutuksiin/>
- Laitinen, Liisa 2017b. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutuksista. Kooste. Viitattu 26.9.2018. <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-sosiaalisen-hyvinvoinnin-vaikutuksiin/>
- Lappalainen, Tuomas 2004. 2. OSAAJIEN KOULUTTAJAT. Luovat menetelmät ja terapiat sosiaalialan koulutuksessa. Teoksessa Jämsen, Arja & Kukkonen, Tuula (toim.) VOIMAVIRTAA ARKEEN. Taide ja kulttuuri sosiaalialan työssä. Joensuu 2004: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, 13-15.
- Mattila, Antti S. 2009. Flow-kokemukset. Artikkel. Viitattu 28.6.2018. http://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=ont00013
- Nikki, Nina 2018. Eksegeettisiä lähestymistapoja. Sosiaalipsykologinen lähestymistapa. Helsingin yliopisto. Viitattu 28.6.2018. <http://www.helsinki.fi/teol/pro/emo/tarkastelutapoja/sosiaalitieteet6.html>
- Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro 2018a. Yritys. Visio ja arvot. Viitattu 24.6.2018. http://www.asumiskotipuro.fi/?page_id=24
- Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro 2018b. Viitattu 24.6.2018. <http://www.asumiskotipuro.fi/>
- Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro 2018c. Yhteystiedot. Viitattu 26.9.2018. http://www.asumiskotipuro.fi/?page_id=52
- Nuorisopsykiatrinen asumiskoti Puro Oy 2018d. Asumiskoti. Suomenkieliset asumiskodit. Fiina. Viitattu 24.6.2018. http://www.asumiskotipuro.fi/?page_id=193
- Ojanen, Markku 2007. Positiivinen psykologia. Helsinki: Edita.
- Ojanen, Markku 2011. Minä ja muut. Itsetuntemuksen kirja. Helsinki: Kirjapaja
- Oulun kaupunki 2018. Nuorisotyö Oulussa. Yksilöllinen nuorisotyö. Viitattu 14.10.2018. <https://www.ouka.fi/documents/78453/17050249/Yksil%C3%B6llinen+nuorisoty%C3%B6.pdf/cdac92f6-ae94-4b08-abba-8cef74fd57dc>
- Pehkonen, Erkki 2003. Tutkiva matematiikan oppiminen peruskoulussa. Artikkel. Viitattu 28.6.2018. <file:///C:/Users/pigo/Downloads/57322-Artikkelin%20teksti-57513-1-10-20160510.pdf>

- Puuronen, Vesa 2007. Etnografinen tutkimus. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 101-120.
- Päivänsalo, Tiina-Maria & Lindblom-Ylänne, Sari & Niemelä, Raimo & Anttila, Raija 2016. Oivallus. Psykologiaa lukiolaisille 2. 1. painos. Helsinki: Otava
- Rantala, Päivi & Jansson, Satu-Mari 2013. TAIKA-hankkeen esittely. Teoksessa Rantala, Päivi & Jansson, Satu-Mari (toim.) 2013. Taiteesta toiseen. Taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston julkaisu. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 10: 8
- Rantala, Päivi 2013. Taidelähtöinen toiminta katalysaattorina ja näkyväksi tekijänä. Teoksessa Rantala, Päivi & Jansson, Satu-Mari (toim.) Taiteesta toiseen. Taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston julkaisu. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 10. 74-94.
- Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan (2. painos). Helsinki: Edita
- Shamdasani, Sonu 2003. Jung and the Making of Modern Psychology. The dream of a Science. Cambridge university press. Viitattu 28.6.2018. <http://static1.squarespace.com/static/52cdf95ae4b0c18dd2d0316a/t/52dd92bde4b026c919e59c2a/1390252733671/Shamdasani++Jung+and+the+Ma+king+of+Modern+Psychology+%28Cambridge%2C+2003%29.pdf>
- Stenvall, Elina 2016. Myönteinen tunnistaminen: vaihtoehtoinen näkökulma yksilö – ja ongelmakeskeisyydelle. Esitys 29.4.2016. Viitattu 24.6.2018. https://thl.fi/documents/647345/1449725/My%C3%B6nteinen_tunnistaminen_esitys_29042016+%282%29.pdf/e83006ae-48f2-4d36-adf7-531545fd2b95
- Suomen positiivisen psykologian yhdistys SPPY Ry 2018. Positiivinen psykologia. Mitä on positiivinen psykologia? Viitattu 24.6.2018. <http://sppy.fi/mita-on-positiivinen-psykologia/>
- Taikusydan, taiteen ja hyvinvoinnin valtakunnallinen yhteyspiste 2017a. Keskustelua käsitteistä – mistä oikein puhumme? Taidelähtöiset menetelmät (myös taide- ja kulttuurilähtöiset menetelmät, taidelähtöiset työmenetelmät. Käsittekooste. Viitattu 24.6.2018. <https://taikusydan.turkuamk.fi/uutiset/kasitteet/>

Taikusydän, taiteen ja hyvinvoinnin valtakunnallinen yhteyspiste 2017b. Keskustelua käsitteistä – mistä oikein puhumme? Taiteen terapeuttisuus / terapeuttiset vaikutukset. Käsitekooste. Viitattu 24.6.2018.

<https://taikusydän.turkuamk.fi/uutiset/kasitteet/>

Toivakka, Sari 2018. Mitä taide on? Viitattu 24.6.2018.

<https://peda.net/kauhava/kauhavanlukio/lukiokurssit/jk/5ttjk/mit%C3%A4-taide-on-pdf:file/download/7bdbdd54079ec5c9c48635e36ece01ec2818d5ad/Mit%C3%A4%20taide%20on.pdf>

Tuisku, Katinka 2012. Luovuuden ja luovan toiminnan merkitys työhyvinvoinnille. Teoksessa Laine, Piia (toim.) Luovuutta työhön. Taidelähtöiset menetelmät työhyvinvoinnin ja työnohjauksen välineinä. Helsinki: UNIpress, 17-34.

Tuisku, Katinka 2012. Luovuuden ja luovan toiminnan merkitys työhyvinvoinnille. Teoksessa Laine, Piia (toim.) 2012 Luovuutta työhön. Taidelähtöiset menetelmät työhyvinvoinnin ja työnohjauksen välineinä. Helsinki: UNIpress, 17-34

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (11. uudistettu painos). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustanneosakeyhtiö Tammi

UEF, University of Eastern Finland 2018. Benchmarking. Viitattu 15.9.2018. <https://www.uef.fi/benchmarking>

Uusikylä, Kari 2005. Luova koulu, rokote kouluviihtymättömyyteen. Teoksessa Karppinen, Seija & Ruokonen, Inkeri & Uusikylä, Kari (toim.) Taidon ja taiteen luova voima. Kirjoituksia 9-12-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: FINN LECTURA, 23-32.

Uusikylä, Kari 2012. Luovuus kuuluu kaikille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Uusitalo-Malmivaara, Lotta & Vuorinen, Kaisa 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Uusitalo-Malmivaara, Lotta 2014. Positiivinen psykologia – mitä se on? Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, Lotta (toim.) Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-kustannus, 18-27

Vahala, Hanna-Maria 2003. Esipuhe. Teoksessa Vahala, Hanna-Maria (toim.) 2003. Elämän kevät. Luovuuden kautta kasvuun. Käsikirja luovan toiminnan ohjaamiseen asiakastyössä. Jyväskylä: Sininauhaliitto 5-7.

- Valli, Raine 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle (4. uudistettu ja täydennetty painos). Jyväskylä: PS-kustannus, 84-108.
- Viinamäki, Leena 2007. Triangulatiivisen tutkimusasetelman soveltamismahdollisuudet. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.). Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 173-197
- Vuorinen, Jatta 2013. Taidetyöpaja nuorten hyvinvoinnin tukena. Toimintatutkimus taiteellisten menetelmien hyödyntämisestä sijaishuoltoyksikössä. Lapin yliopisto. Taiteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 28.6.2018.
file:///C:/Users/pigo/Downloads/gradu_jvuorinen.pdf
- Vuorinen, Risto 1998. Minän synty ja kehitys (2., uudistettu painos). Helsinki: WSOY
- Haapala, Heidi 2018. Suullinen tiedonanto 10.4.2018.
- Lindström, Elisa 2018. Kuvataiteiden maisteri, 3.5.2018. Puhelimitse. Stinke A. Itäniemi

LIITTEET

LIITE 1:

1. **Tehtävä: ”Unelmaukko.”**

Työpajasuunnitelma päivälle 26.7.2018. Kesto: 2 tuntia.

Ensimmäinen työpaja, tutustumiskerraksi tarkoitettu. Työpajan tarkoituksena on tehdä unelmat näkyviksi visualisoimalla haaveet paperille. Tekemisen lomassa tarkoitus tutustua nuoriin, sekä tutustuttaa nuoret toisiinsa heidän unelmiensa ja haaveidensa kautta.

Taiteellinen visio: Tehdään kaikki yhdessä yhteisötaideteos, jonka nimi on ”meillä on unelma.”

Työvälineet: Verivärit, sormivärit, tusseja, värikyniä, glitter-kyniä, vino pino sanomalehtiä, erilaisia aikakauslehtiä, tarroja ja kassillinen erilaisia, värikkäitä objekteja eli romua.

Toteutus: Tutustumiskierroksella jokainen kertoo itsestään yhden asian, josta unelmoi. Sitten hahmotetaan yhdessä unelmia, kirjoitetaan unelmia paperille tulevan työskentelyn helpottamiseksi. Samalla voidaan keskustella unelmista. Innostetaan yksi nuorista makaamaan voimaperille, muut nuoret piirtävät hänen ääriviivansa paperille. Tästä saadaan unelmaukolle runko. Ukko täytetään unelmilla, joita on lupa kirjoittaa, repiä lehdistä, maalata, piirtää tai rakentaa erinäisistä objekteista ukkoon liimaamalla. Lehdet ovat sitä varten, että niistä voidaan leikata ja liimata omia unelmia kuvaavia kuvia, sanoja tai värejä. Ukon tullessa valmiiksi, ukolle tehdään monta jalkaa. Tämä tehdään siten, että jokainen nuori astuu paperille maalia jaloissaan. Kerrotaan nuorille tämän symboloivan ensimmäistä askelta, jonka jokainen on ottanut omia henkilökohtaisia unelmiaan kohden. Monijalkainen unelmaukko on matkalla kohti unelmiaan.

Lopetus: Reflektio. Mitä unelmani kertovat minusta? Miltä työskentely on tuntunut? Yleistä keskustelua työpajan herättämistä ajatuksista ja tunteista. Syödään yhdessä munkit, ja juodaan mehua. (Tutkija tuo.)

2. Tehtävä: ”Kenkätuunaus”

Työpajasuunnitelma päivälle 2.8.2018

Tämän työpajan tarkoituksena on saada nuoret pohtimaan omaa olemustaan. Tarkoituksena on saada nuoret keskittymään positiivisiin puoliin itsessään, sekä tuomaan ne esiin innovatiivisella tavalla.

Työvälineet: Erilaisia kenkiä, kankaita, koruja, pinssejä, lusikoita, lankoja, koristenauhoja, nappeja, legoja, puisia asioita, sekä suuri määrä ns. romua.

Taiteellinen osio: Jokainen nuori valitsee itselleen kengän. Nuori tuunaa erilaisia materiaaleja hyödyntäen kengän edustamaan nuoren hyviä ominaisuuksia.

Ohjeistus: Kuvittele olevasi kenkä Pariisin muotiviikoilla. Millainen kenkä olisit? Olisitko suoraviivainen, mustavalkoinen, avoin sandaali vai tyttömäinen korkokenkä?

Lopetus: Reflektio. Mitä kenkäni minusta kertoo, mitä se edustaa?

Esimerkkikengän reflektio

Esimerkkikengän avulla itseä voitaisiin reflektoida esimerkiksi seuraavasti: (Kenkä on opinnäytetyön tekijän tekele.)

”Olen valinnut avokkaan siksi, että olen persoonana avoin. Kenkäni alla oleva pumpuli kuvastaa haaveellisuuttani, ”kuljen monesti pilvien päällä.” Kenkäni alaosassa oleva juuttikangas kuvastaa elämäni ekologisia arvoja, ja ekologinen elämäntapa muodostaakin elämälleni tietynlaisen perustan. Kukkia olen liimannut siksi, että haaveilen puutarhurin ammatista. Pidän kasveista ja luonnosta, ja ne kuvastavat osin luontosuhdettani. Minua sanotaan myös kukkaistytöksi. Musta paljettikangas heijastaa melodramaattista luonnettani, olen kiinnostunut myös burleskista, sen maailmasta ja maailman ilkkurisuudesta, itseään ei tarvitse ottaa niin vakavasti. Kangas tuo mieleeni myös romanikulttuurin, josta olen hyvin kiinnostunut. Ihailen heidän estetiikkaansa. Intialaisesta kankaasta leikattu pehmustettu norsu (kantapään alla) kuvastaa sitä, kuinka haluaisin pehmustaa osaltani kaikkien askeleita. Norsu, jolla on kärsä ylhäällä, mielletään onnea tuovaksi symboliksi. Koen olevani onnekas monellakin tapaa. Olen myös ollut Intiassa, ja minulla on maahan hyvin rakas side, ja yhdistän Intiaan myös tietynlaisen elämänfilosofian, josta olen kiinnostunut. Kultaiseen nauhaan tungettu pallo kuvastaa kiveä kengässä, vrt. Kullervon leipiin leivotut kivet. Olen halunnut liittää tämän elementin siksi, että huolimatta elämässä hiertävistä asioista (vrt. kivi kengässä), haluan kokea vastoinkäymisetkin siunaukseksi. Siksi kova pallo on verhottu kultaiseen, sillä usein suurimmat vastoinkäymiset tuovat mukanaan

viisautta. Kengän pohja on kultainen, sillä osaan itsekin olla kultainen, ja haluaisin joskus olla jonkun ikioma kulta. Kilikellot kuvastavat helisevää luonnettani, sekä tuovat mieleen Esmeraldan, joka on lapsuuteni idoli. Simpukat edustavat merta, kaukomaita sekä harrastuksiani, kuten melomista. Taikasauva on siksi, että työkaverini sanoo minua helinäkeijäksi. Lisäksi haluan nähdä asiat taianomaisina. Vaaleanpunainen glitteri edustaa tyttömäistä puoltani. Mustan hämähäkin olen liimannut kenkään symboloimaan sitä, että olen hyväksynyt myös tummemmat sävyt elämässäni. Kettu symboloi eläinrakkauttani, sekä se saa luvan edustaa nyt voimaeläintäni, kun omaa voimaeläintäni ei löytynyt. Kettu kuvastaa myös nokkeluuttani. Kruunun olen halunnut liimata kenkääni yksinkertaisesti siksi, että olen oman elämäni kuningatar, hallitsen omaa elämäni ja olen "queen of everything."

3. Tehtävä, ”Improvisoiden”

”Työpajasuunnitelma päivälle 9.8.2018”

Tarkoitus: Tämän työpajan tarkoituksena on saada nuoret vapautumaan, aistimaan ja käyttämään kehoaan uusilla tavoilla yhdistämällä helppoja, teatterista tuttuja improvisaatioharjoituksia sekä musiikkia. Tarkoituksena on herätellä luovuutta, opetella heittäytymistä, irrottautua totutuista rooleista, oppia kuuntelemaan toisia rytmien avulla. Työpajassa opitaan kuulostelemaan kehon luontaisia rytmejä, sekä pidetään hauskaa ja irroitellaan.

Työvälineet: Erilaisia astioita, kulhoja, kattiloita, kauhoja, kattilan kansia, mukeja, muovisia kapuloita, metallisia purkunoita ja lusikoita. Oma keho.

4. Tehtävä, Turvapaikka

”Työpajasuunnitelma päivälle 14.8.2018”

Toteutus: Työpajan alussa ohjaajan opastuksella tehdään mielikuvituksellinen mielikuvamatka, jonka nuori saa ajatuksissaan päättää visualisoimaansa turvapaikkaan. Jokainen nuorista rakentaa omannäköisensä turvapaikan laatikkoon, sekä muovailee sokerimassasta itseään kuvastavan hahmon. Hahmo asetellaan juuri askarreltuun laatikkoon. Alustetaan työpajaa miettimällä turvan käsitettä. Johdatellaan nuoria värimaailmoihin, materiaalien tuntumaan; millaiselta turva tuntuu? Onko se pehmeää, vihreää, mitä?

Ajatus: Nuoren tuntiessa turvattomuutta, voi nuori lentää ajatuksissaan laatikkoon lepäämään.

Työvälineet: Erilaisia ja kokoisia kenkälaatikoita ja rasioita, huiveja, kankaita, luonnonmateriaaleja kuten kukkia, käpyjä, havuja jne. Rakennusmateriaaleina lisäksi paljon erilaista romua; kuplamuovia, mosaiikkipaloja, teflonia, maaleja, muovijätettä, pahveja jne. Lisäksi tarjolla kierrätysmateriaaleja: heijastimia,

Lopetus: Reflektio. Mikä tuo turvaa? Mitä laatikkoni minusta kertoo? Mitä laatikkoni minusta kertoo? Entä valitsemani materiaalit? Lopuksi juodaan limsat ja syödään herkkuja. Nuoret kirjoittavat samalla palautelomakkeet työpajoista.

LIITE 2:

PALAUTELOMAKE

14.8.2018

Kuvaa taidetoimintaan osallistumistasi vaihtoehdolla, joka kuvastaa mielipidettäsi parhaiten:

1=Täysin eri mieltä

2=En osaa sanoa

3=Samaa mieltä

4=Täysin samaa mieltä

1. Taidepajat saivat minut miettimään millainen olen:
2. Sain itsestäni uusia oivalluksia:
3. Sain uusia näkökulmia/ajatuksia muihin asioihin liittyen:
4. Tutustuin uusiin puoliin itsessäni:
5. Koin olevani luova:
6. Positiivinen minäkuvani vahvistui (näin itseni hyvässä valossa):
7. Taidepajat tekivät minut iloiseksi:
8. Minut huomioitiin, koin olevani tärkeä:
9. Tekeminen oli mielenkiintoista:

Kerro omin sanoin:

Minusta mukavinta/hauskinta oli...

Minusta vaikeaa/haastavaa oli...

Taidetoiminnassa haluaisin tehdä seuraavia asioita:

Terveiseni ohjaajille:

Kiitos osallistumisestasi taidepajaan! Muistathan, että olet ainutlaatuinen, luova ja tärkeä! Kukaan ei ole niin kuin sinä, ja se on sinun supervoimasi! Hyvää syksyä sinulle!

Yst. terv. Stinke ja Henkka

LIITE 3:

Ohjaajien teemahaastattelun runko:**Taustakysymykset:**

Mikä koulutus sinulla on?

Kauanko olet työskennellyt fiinalla?

Mitä sinulle tulee mieleen sanasta Taide?

Millaisia ennako-oletuksia sinulla on taidelähtöisistä menetelmistä?

Oletko käyttänyt taidelähtöisiä menetelmiä työssäsi? Fiinalla tai muussa työssä?

Mitä odotat taidelähtöiseltä työskentelyltä?

Koetko, että taiteella olisi annettavaa juuri Fiinan nuorille? Miksi, miksi et?

Pilotointia koskevat kysymykset:

Oletko havainnut minkäänlaisia muutoksia

- a) nuorella tai nuoren käyttäytymisessä,
- b) ryhmässä,
- c) itsessäsi taidepajan aikana, tai sen jälkeen?

-Millaisia?

Mikä oli hyvää?

Missä olisi parantamisen varaa?

Millaisia ajatuksia tai tunteita toiminta on herättänyt sinussa?

Millaista palautetta

- a) henkilökunta on antanut?
- b) Nuoret?

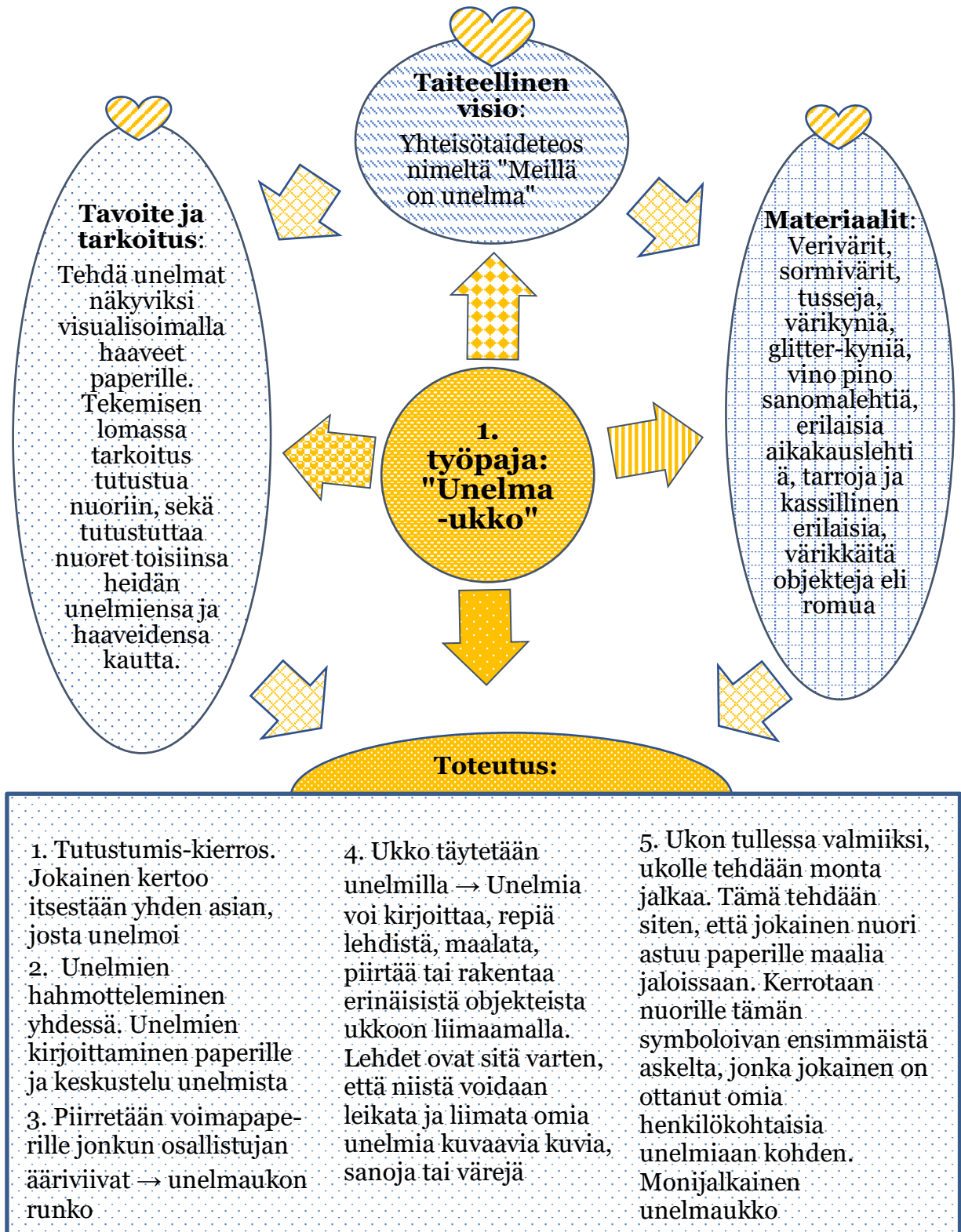
Kehittämisehdotuksesi?

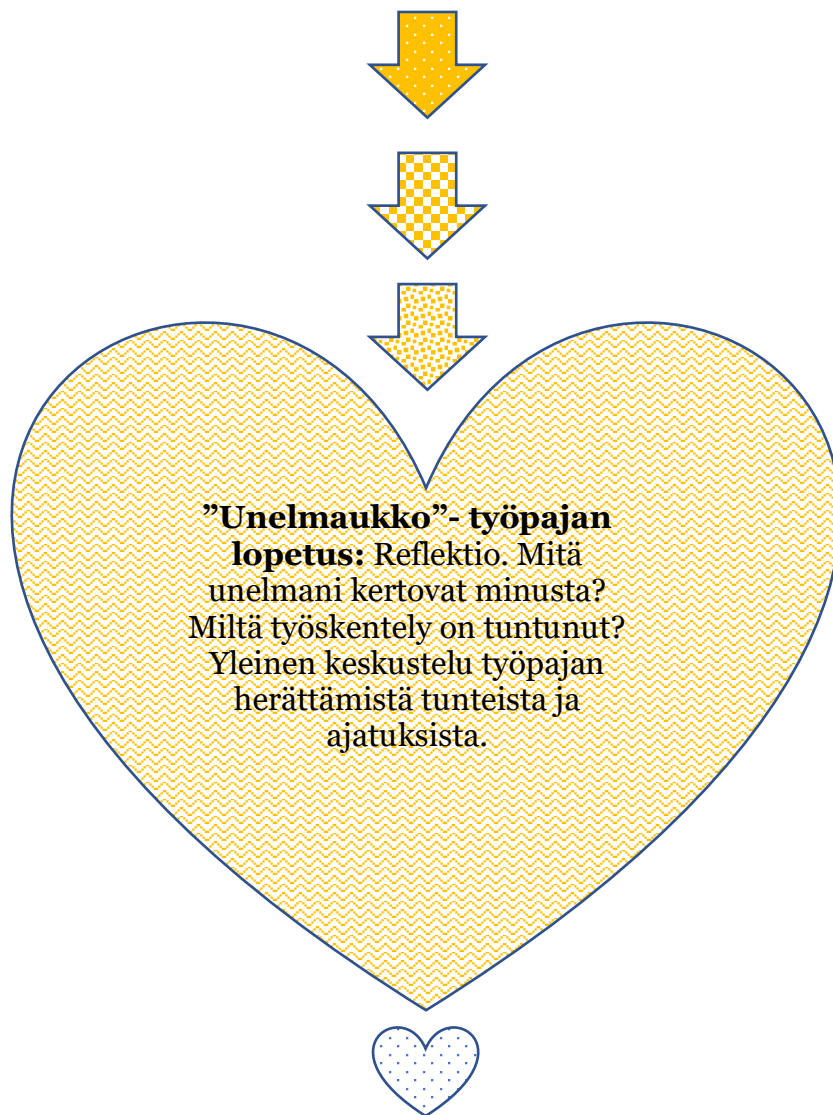
Bonuskysymys: olisitko kiinnostunut taidelähtöisestä työnohjauksesta? Millaisia ajatuksia tämä lähtökohtaisesti herättää?

LIITE 4:

Minuuden biennaali” –taidetoimintamallin työpajatehtävät

1. Työpaja: “Unelmaukko”. Toteutus ja taustat.

2. Työpaja: "Kenkätuunaus." Toteutus ja taustoitus.

**2. Työpaja:
"Kenkätuunaus"**

Työpajan tarkoitus:

Ssaada nuori pohtimaan oman olemuksensa positiivisia puolia. Esitetään minuuden hyvät puolet innovatiivisella tavalla.

Työvälineet:

Erilaisia kenkiä, kankaita, koruja, pinssejä, lusikoita, lankoja, koristenauhoja, nappeja, legoja, puisia asioita, sekä suuri määrä ns. romua. Käytä mielikuvitustasi!

Taiteellinen osio:

Jokainen nuori valitsee itselleen kengän. Nuori tuunaa erilaisia materiaaleja hyödyntäen kengän edustamaan nuoren hyviä ominaisuuksia.

Ohjeistus/motivointi:

Kuvittele olevasi kenkä Pariisin muotiviikoilla.

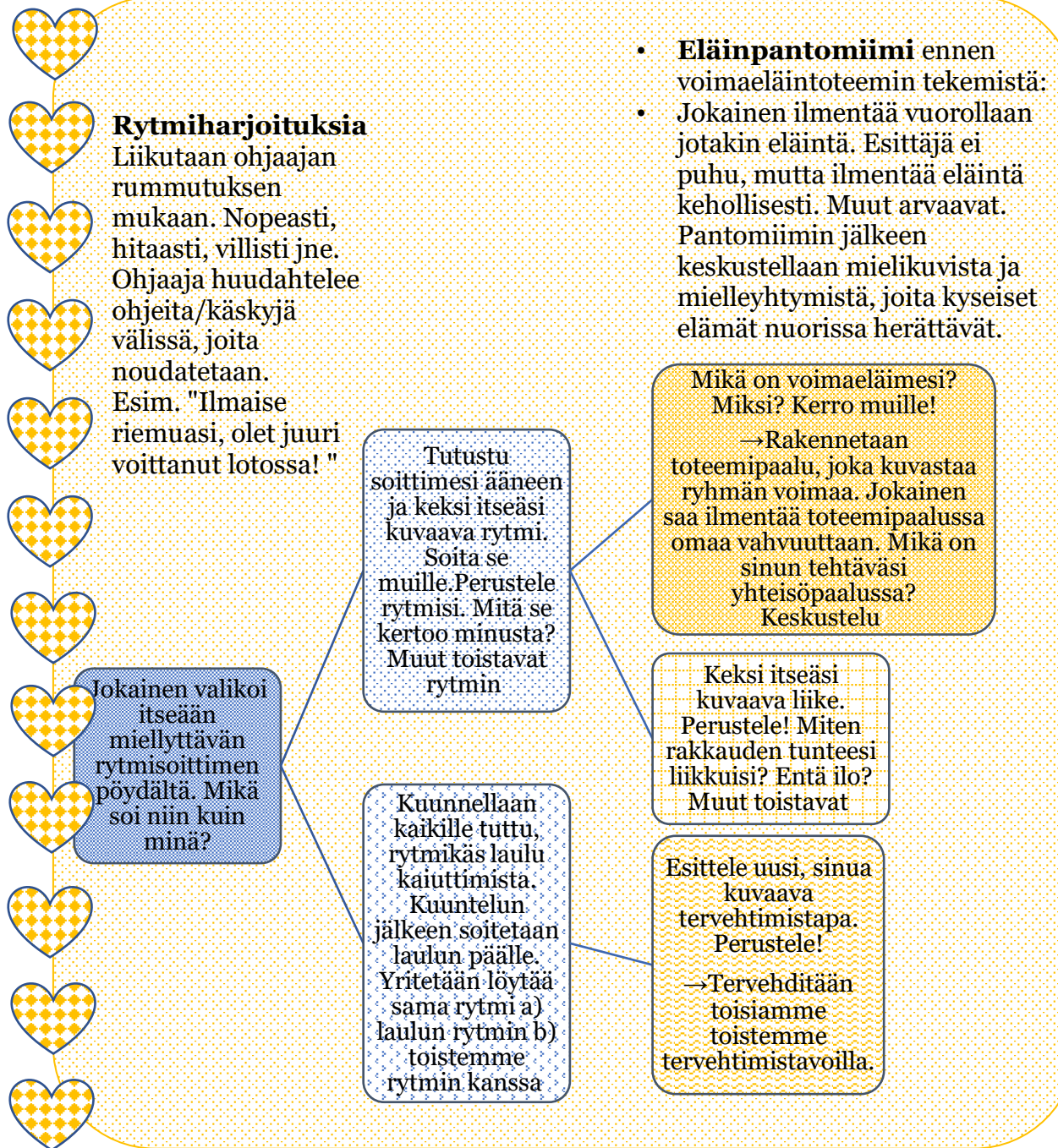
Millainen kenkä olisit?

Olitko suoraviivainen, mustavalkoinen, avoin sandaali vai tyttömäinen korkokenkä?

**Lopetus:
Reflektio. Mitä
kenkäni minusta
kertoo? Mitä se
edustaa? Miltä
työskentely tuntui?**

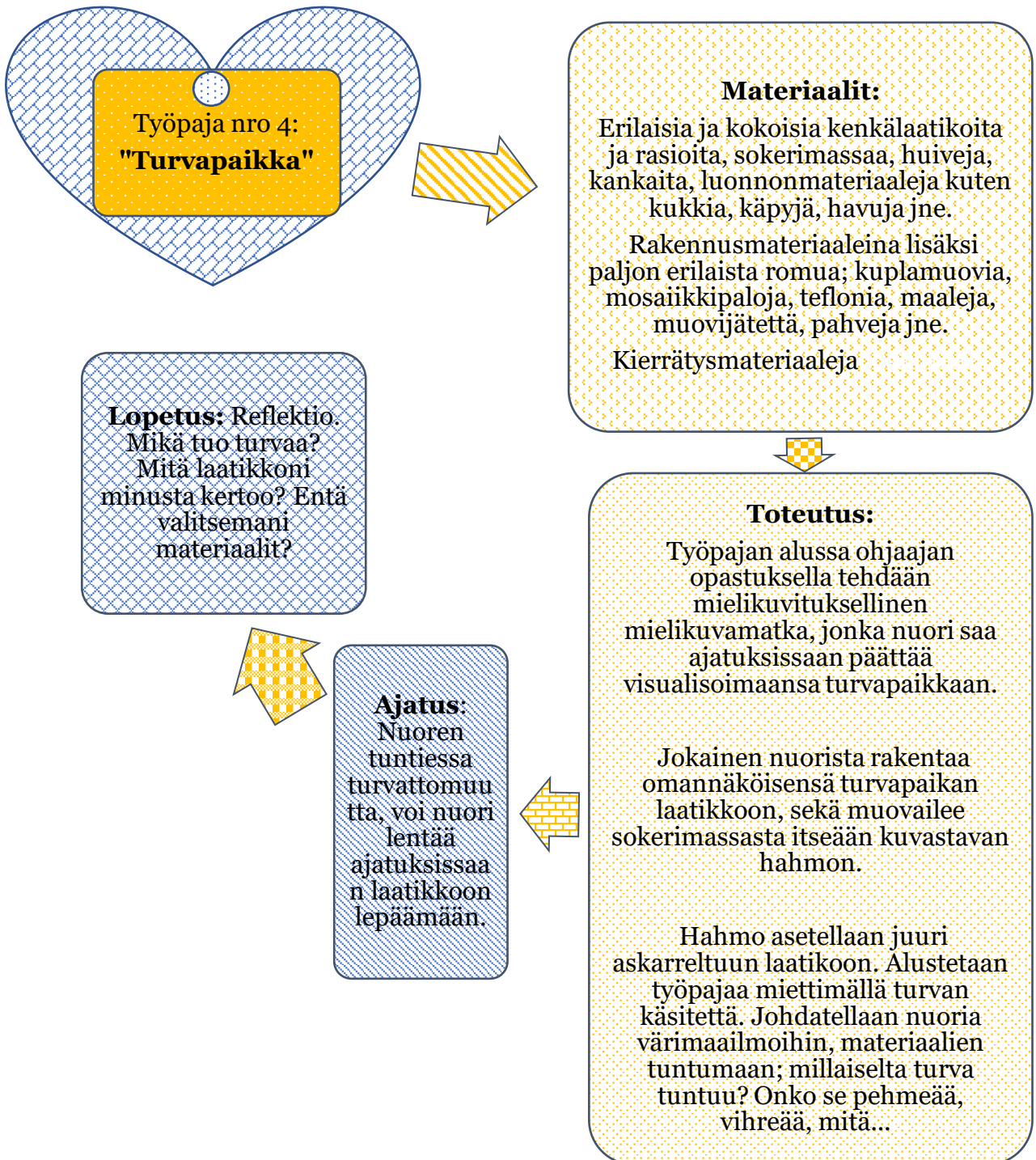

3. Työpaja: "Improvisoiden." Toteutus ja taustat.

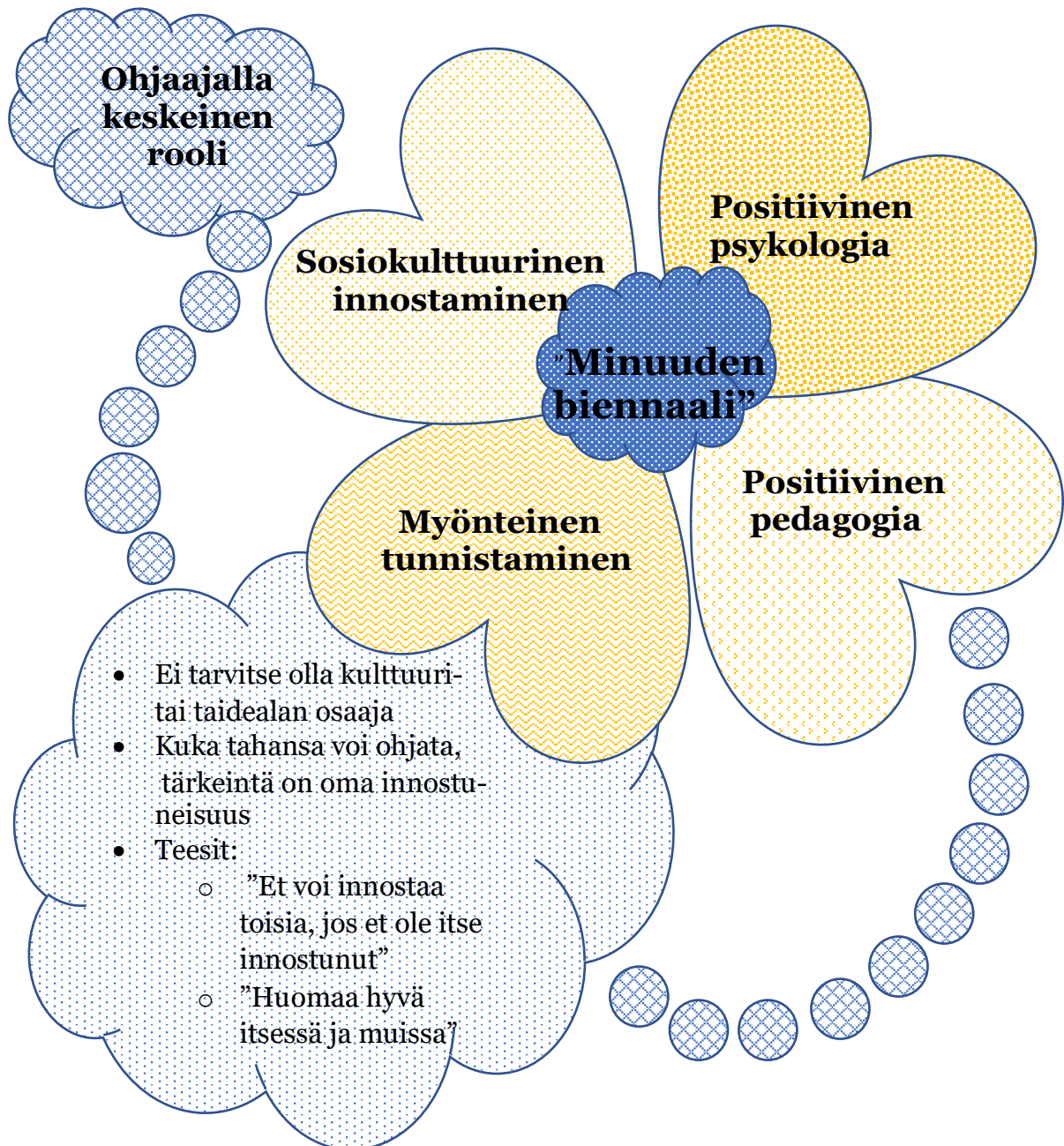
4. Työpaja: "Turvapaikka." Toteutus ja taustat.

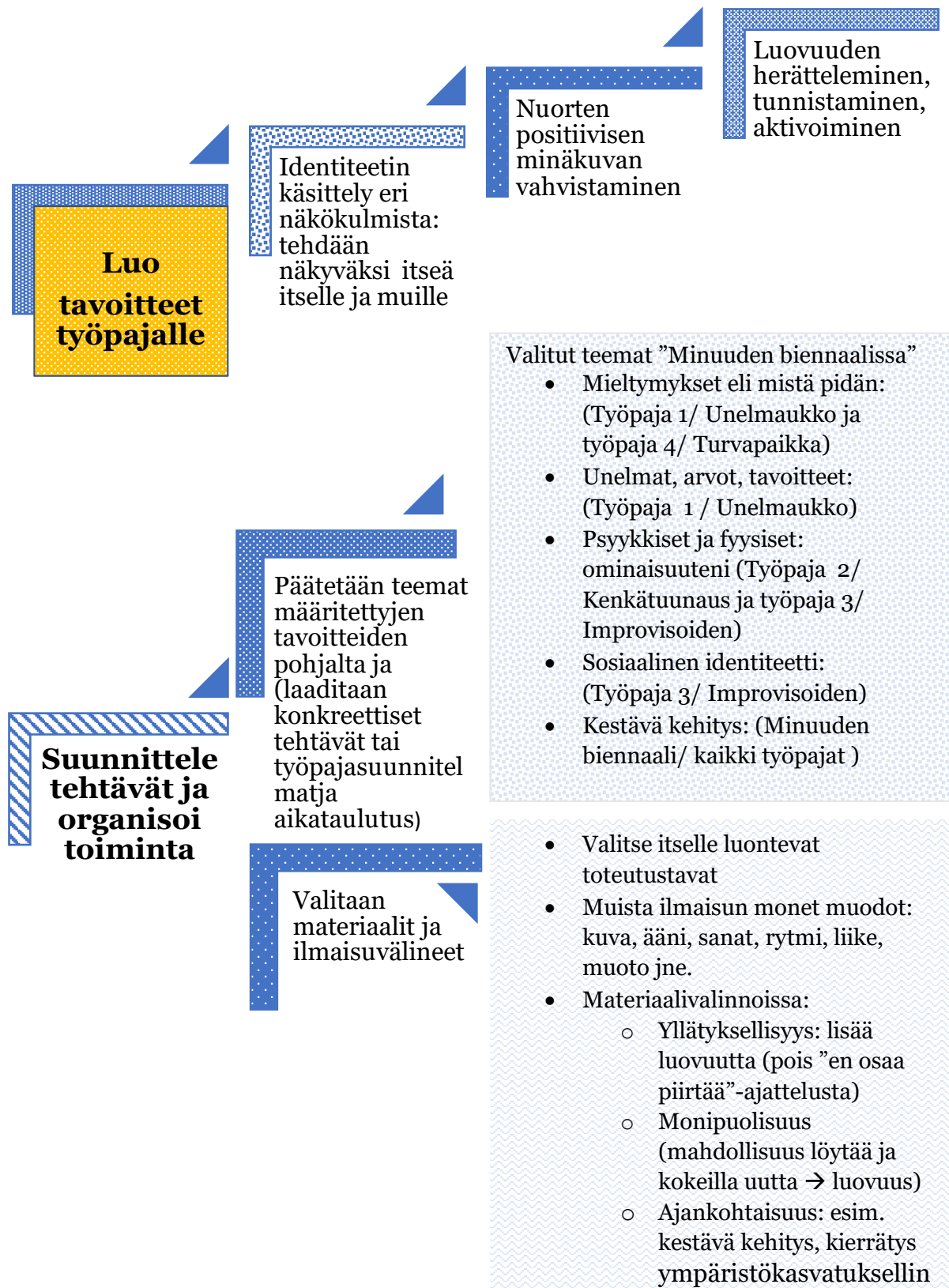
LIITE 5:

”Minuuden biennaali” -taidetoimintamalli identiteettiöskentelyn välineenä nuorten psykiatrisessa asumiskodissa

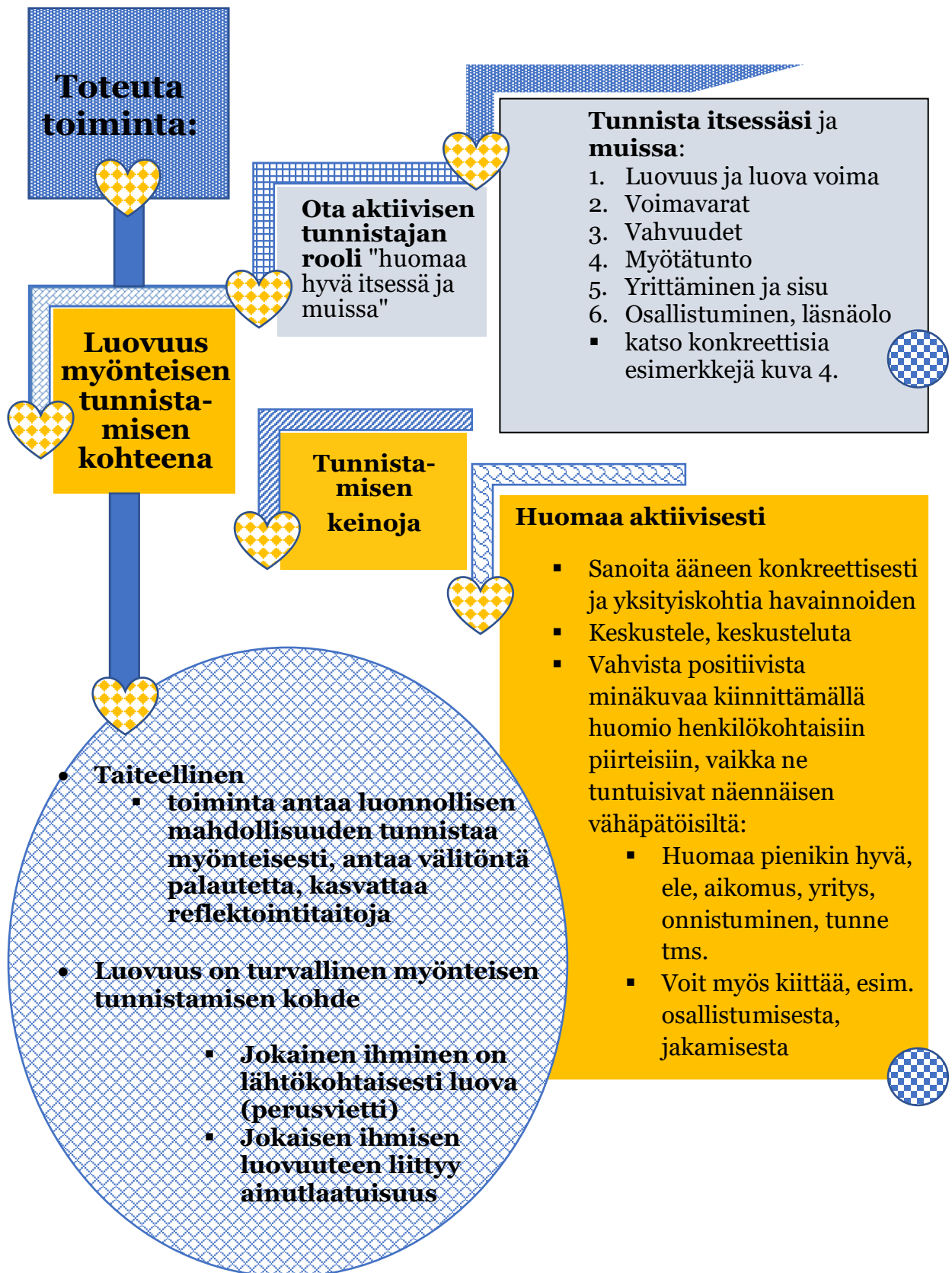
Kuva 1. ”Minuuden biennaali” -taidetyöpajakokonaisuuden viitekehys

Kuva 2: Tavoitteet ja tehtävien suunnittelu.

Kuva 3. Toteutetaan taidetoiminta ja käytetään myönteistä tunnistamista toiminnan aikana.

Kuva 4. Konkreettisia esimerkkejä myönteisestä tunnistamisesta.

Konkreettisia esimerkkejä myönteisestä tunnistamisesta

1. Luovuus ja luova voima:

”Keksitpä luovan ratkaisun”,
 ”Hienoa nähdä, kuinka ratkaisit/hokasit
 käyttää materiaalia noin:
 → olet todella kekseliäs/ rohkea
 kokeilemaan/ hyvä heittäytymään tms.”

2. Voimavarat:

”Jaksatpa keskittyä
 todella hienosti”,
 ”Hienoa huomata, kuinka
 osaat hyödyntää omia
 kokemuksiasi tässä
 työssä:
 → olet ilmaisuvoimainen/
 osaat luoda tunnelmia
 maalauksiin tms.”

3. Vahvuudet:

”Oletpa sommitellut
 nämä kuvat
 omaperäisesti tähän
 ja olet värittänyt
 taivaan
 keskittyneesti:
 → olet hyvä
 käyttämään värejä”

4. Myötätunto:

”Oli ilo huomata
 kuinka hienosti
 kuuntelit toisen
 kertomaa:
 →Sä oot kyllä hyvä
 ystävä/ kaveri/
 toveri/ kuuntelija
 tms.”

5. Osallistuminen, läsnäolo:

”Kiitos, että toit tämän
 asian, tunteen/ kerroit
 tästä/ olit hyvin mukana
 tässä jutussa”

Huomaa myös muu kuin
 taiteellinen
 osallistuminen: ”Oli kyllä
 niin hauskaa, kun sä
 ilahduttit meitä sun
 vitseillä siinä tilanteessa”
 jne

Kuva 5. Arviointi siitä, saavutettiin tavoitteet.

